

NORVEÇ

Nefret Konferansı

SAYFA 3

İSVEÇ

Stockholm Konferansı

SAYFA 6

BAŞYAZI

Antiemperyalizm Tuzacı

SAYFA 2

•Nr: 84(11-12) • 26.09.1990 • Year: 5 •The Kurdish Newspaper

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJÎN • 15 GÜNLÜK GAZETE

PRICE

BIHA • FİYAT

2.5 DM

10 Skr

3 G

2.5 Sfr

1 £

1.5 \$

•Tel; [46] Ø8-29 83 32 •Telex; 131 42 •Telefax; Ø8-733 95 54

KUVEYT KRİZİ... GÖRÜŞLER • YORUMLAR

Ortadoğu'da kriz devam ediyor!!

SAYFA 10—11—12—13—14

Antiemperyalizm tuzağı!

Orhan KOTAN

Doktor Şivan'ın Genel Sekreteri olduğu T-KDP programının 7. maddesi şöyleydi: "T-KDP'si emperyalizmi ve özellikle günümüzde ortaya çıkan bazı az gelişmiş ülkelerdeki dahili milli - sosyal çelişkileri bilimsel metodlarla analiz eder.

Giriş bölümümüzde mahiyeti kısaca belirtilen dahili milli çelişki çözülmediği, yani Türkiye'deki Kürt halkının inkarı ve demokratik milli haklarının gasbı şeklinde ortaya çıkan dahili milli ezme tatbikatı sona ermediği sürece, Kürt halkının dahili milli muhafet potansiyelini münhasıran *milletlerarası emperyalizme karşı savaş* alanına kanalize etmek isteyen tüm fikri ve aksiyonel sahaları, kötü bir tuzak ya da fahiş bir yanılı olarak telakki eder"

Programın hazırlandığı dönem, Türkiye'de MDD milliyetçiliğinin, marksist solu boğazladığı 60'lı yılların sonlarıdır. Bir ucunda TKP, diğer ucunda TİİKP'in durduğu Kemalist milliyetçilik, *ikinci kuvvayı milliye* ruhuyla, kalpaklı Mustafa Kemal posterleriyle, 27 Mayısçı subayların öğrenci hareketinin önüne sürdüğü *Harbiye* marşıyla, *ordu - gençlik elele / milli cephe* sloganlarıyla politik mücadelenin ana eksenini oluşturmaktaydı. Arada ise radikal THKP-C çizgisi duruyordu.

Kemalist milliyetçilik kanseri ile yatağa düşen marksist sol, sosyalist siyasal iktidar mücadelesinin neredeyse suç sayılmaya başladığı bu yıllarda, anti emperyalist çizgiyi tek ve tartışmasız devrim çizgisi olarak kabullenmiş, bu kabullenmenin ideolojik çemberi içinde, Samsun'dan Ankara'ya *Tam bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşü* düzenlemek, Türk limanlarına demir atan 6. Filo'nun askerlerini denize atmak ya da Cebeci'den Bahçeli'ye kadar yol üzerindeki dükkanların ışıklı Coca - Cola reklamlarını kırmak eylemlerini sürdürüyordu. Kemalist milliyetçilik içinde eriyen öğrenci hareketinin devrimci potansiyeli 12 Mart müdahalesine zamane haline geldi. 12 Mart Türkiye pratiğinde antiemperyalist dalgayı noktaladı.

12 Mart kabusundan çıkan sol, bu kez Stalinist deformasyonun terzisi Dimitrov'un faşizm teorisine çarptı. 12 Eylül baskınına kadar bu sakat ve yanlış faşizm teorisinin batağından çıkamayan sol, bataklığın içinde *demokrasi* can simidine sarılmış durumda...

Dr. Şivan'ın ulusal kurtuluş hareketinin kendi ayakları üzerine oturması yönünde önemli bir adım sayılması gereken yukardaki tesbiti ise, Türk solunun ağır biçimde etkisi altında olan Kürt solu tarafından gerekli titizlik ve yüreklilikle ele alınmadı. Ve zaten, Dr. Şivan ile iki MK üyesinin Güney Kürdistan'da öldürülmelerinden sonra, Suriye'ye, oradan da Lübnan'a geçen biri Bölge Sekreteri iki kafadar, bu programı berbat bir hale getirdiler. Tümü ile İstanbul Türk Solu dergisi'nin

MDD'ci görüşlerinden etkilenen yeni bir program yazdılar. Bu programın ön sayfasına bir de *partimizin bilmem kaçınıcı MK toplantısında kabul edilmiştir* diye bir not düşerek, sigara paketi boyutunda basıp, Stockholm'e sefere çıktılar. 1974 affı ile memlekete ricat edip bu kez Van kalesinde varlığı kendinden menkul bir toplantı ile -bana göre Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesine karşı işlenmiş bir suç olan- KİP'i kurdular. KİP, Dr. Şivan'ın T-KDP'sinin özgün, Kürdistan ve ihtilalci muhtevasını Türk solunun rasyonelleri içinde eritip yok etti, paramparça olup pro-sovyetizmin kirli limanına demir attı; değişik grupçuklar halinde halen ideolojik arayışları sürdürenler de var.

Dr.Şivan'ın özgün, Kürdistan çizgisi, üslubu değişik olmakla birlikte Komal yayınevini ilk kitaplarında sürdürülmeye çalışıldı. Koçgiri Halk Hareketi kitabına yazılan önsöz bu çizginin o günün bilgi birikimi içinde derli toplu bir ifadesi durumundadır. Bu önsöz'de üç yeni kavram tartışmaya sokulmuştur. Sömürge Kürdistan, alt - emperyalist birim ve hedef engel kavramları. Hedef engel kavramına eleştiri Kürt hareketinden geldi. Komal, konu ile ilgili bir özeleştiri broşürü yayınladı. Alt - emperyalist birim kavramı, ezen ulus solu tarafından eleştirildi. Sömürge Kürdistan kavramı ise, Kürt solunun tümü ile kabullendiği, Türk solunun ise üzerinde kıyametler kopardığı bir kavram haline geldi.

Esasen alt - emperyalist birim kavramı üzerinde tartışmaları derinleştirmemek bu gün büyük bir eksiklik olarak görünmektedir. Ancak, Sömürge Kürdistan kavramı öylesine hayati bir yerde duruyordu ki, bunun tamamlayıcısı durumunda olan alt - emperyalist birim ile uğraşmaya vakit olmadı. 1960'lı yılların sonunda yükselen devrimci dalgayı anti - emperyalizm umacısı ile boğazlayan Türk solu, 1970'li yıllarda da, devrimci hareketin, bir diğer ifade ile sosyalist siyasal iktidar mücadelesinin önüne faşizm kabusu ile dikildi. Aynı çarpıklık Kürt hareketine karşı da çok daha saldırgan biçimler içinde sürdürüldü.

Antiemperyalizmin, Kemalist milliyetçilikle özdeşleşmeye başladığı yıllarda, Kürt gençliği metropol gençliğinden koparak DDKO'larda örgütlendi. Kopuşma 12 Mart müdahalesinden sonra da sürdü. Örgütlenme siyasal partilere dönüştü. Ne var ki süreç içinde ezen ulus solu, tırnaklarını, ezilen ulusun ulusal kurtuluş hareketi üzerinden hiç çekmedi. Bu körpe ve yalnız hareketi tirmalayıp kanatmaya devam etti. Esasen, ezen ulus solu içinden çıkıp gelen siyasal kadrolar da, ideolojik olarak, içinden çıkıp geldikleri yapıların taşıyıcıları oldular. Bunların bir bölümü bütünü ile ideolojik teslimiyet içine girip, ezen ulus solunun Kürdistan'da gümrük kaçakçılığını yaptılar. Pro-sovyetler, Çinciler ve Arnavutçular bu çarpıklığın en uç örneklerini verdiler. Bu bağlamda, 60'lı yılların sonunda Kürt hareketinin önüne dikilip, onu, kendisine yabancılaştıran kaba ve ilkel anti emperyalistlik, 1970'li yıllarda bu kez antifaşizm saplantısı ile Kürt hareketini ideolojik ve politik olarak tahrir etmeyi sürdürdü. O kadar ki, Kürt ulusuna bağımsızlık ve özgürlük vaadeden Kürt siyasal partileri, Ecevit'in CHP'sini bir kurtarıcı olarak görmeye ve Kürdistan'da bunun politik çalışmasını yapmaya başladılar. CHP'nin ve Ecevit'in ırkçı - sömürgeci yüzünü teşhir edenleri ise CIA, SAVAK ajanı olarak suçlama çizgisine kadar gittiler. Kürdistan'da yetişen kadroların önemli bir bölümü ise suçluların altında ezile büzüle metropol solunda yer alıp, marksist ve de leninist olma sevdasına düştüler.

★

Kökleri 30 yılın içinde duran bu ideolojik oluşumu ve bunun ürünü olan politikaları mümkün olduğu kadar kısaca özetlemeye çalıştım. Nedeni şu: 2 Ağustos'ta Irak'ın, Kuveyt'i işgali ile birlikte Türk solunun belli bir bölümünde gene soyut, kaba ve çok gürültülü bir antiemperyalizm çığırtkanlığı başladı. Bu soyut, kaba ve gürültüler içinde sürdürülen antiemperyalizm çığırtkanlığının başlıca hedeflerinden biri ise Kürt ulusal kurtuluş hareketi.

Bu durumu açık, bilinçli ve haince bir saldırı olarak sıfatlandırıyorum. Kabul etmek gerekir ki, Kürt hareketini baskı altına alan, Kürdistan devriminin somut ulusal görevlerini çarpıtan, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin politik hedeflerini karartan bu ideolojik ve politik taaruzları anlayışla karşılamak mümkün değildir. Kürt halkı öylesine acılı, öylesine kanayan yaralar içinde yaşamaya mecbur edilmiş bir halktır ki, bu halkın bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin niteliği üzerinde kuşular yaratmak, her atılımını, her çağdaş girişimini polisiye senaryolar ve karşı devrimci kavramlarla karalamak, ezen ulus solunun büyükçe bir bölümünün başlıca marifetlerinden biri olmaktan çıkmalıdır. Ezen ulus solu bu kirli, bu lanetli kimliğini terketmek zorunda. İran'da tavuk kümeslerinde yaşayan, TC'nin tel örgüler içinde toplu bir imhaya mahkum ettiği kamplarda yaşama mücadelesi veren; beslenme ve barınma kaynakları tanklarla, toprakla, kimyevi silahlarla cehenneme çevrilen bu yoksul, bu acılı halka, hançerlerini, palalarını kuşanıp Arabistan çöllerinde -sözüm ona- *antiemperyalist* kahramanlık gösterileri için davetiye çıkarmak, kelimelerle ifade edilmesi mümkün olmayan küstahça, sorumsuzca politikaların ürünüdür. Kürt ulusunun bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi doğası gereği ilerici, devrimci; antiemperyalist ve -klasik anlamda - antifaşist niteliktedir. Kürt ulusu, yüzyüze olduğu tehlikeler ve tehditlerin uygulayıcılarını olduğu kadar, destekleyicilerini de çok iyi biliyor. Göklerini kirleten uçakların, bu uçaklardan sivil ve savunmasız kitlelere üzerine yağdırılan bombaların nereden, nasıl geldiğini Kürt ulusundan daha iyi kavramak mümkün değildir. Bunu çok iyi kavrayan Kürt ulusu ve onun siyasal güçleri, bu çıplak ve kanlı gerçeklik nedeni ile enternasyonalist görevlerinin bilincine çoktan varmıştır. Kürt ulusunun ve onun siyasal sözcülerinin bilincine vardıkları bir diğer temel olgu ise, bu çıplak ve kanlı gerçekliğin uygulayıcılarının kimler olduğudur. Bunlar, Kürt ulusunun var olma hakkını her türlü yolu deneyerek imha etme savaşını sürdüren sömürgecilerdir. Bu olgu, Kürdistan devriminin somut, ulusal görevlerinin ve hedeflerinin maddi kaynağıdır. Kürtler, hangi biçim içinde olursa olsun, hangi enternasyonalist kavram ya da politika ile bezenirse bezensin, sömürgeciler hayat hakkı veren, manevra alanı sağlayan ideolojilere ve politikalara karşı tavizsiz mücadele etmek durumundadırlar. Kürt ulusunun var olması, sömürge yönetimlerinin yok olmasını gerektirir. Sömürge yönetimlerinin kendi varlık nedenlerine bağımlı olarak ürettikleri politikalar, Kürt ulusunun bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin temel politikalarını etkilemez. Etkilememelidir. Bu temel politikaları etkileyici dış müdahaleleri, Kürtler, bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerine karşı işlenmiş suçlar olarak görürler. Bu bağlamda, Kürt halkını imha etme savaşı sona ermediği sürece *Kürt halkının iç ulusal muhafet potansiyelini özellikle uluslararası emperyalizme karşı savaş alanına kanalize etmek isteyen tüm fikri ve aksiyonel sahaların kötü bir tuzak ya da fahiş bir yanılı olduğu tezi üzerinde dikkatle durmak gerekli!*

NORVEÇ'İN BAŞKENTİ OSLO'DA ULUSLARARASI KONFERANS

“Nefretin Anatomisi”

26 Ağustos pazar günü Norveç'in başkenti Oslo'da başlayan ve dört gün devam eden “Nefretin Anatomisi” adlı uluslararası konferans çeşitli ülkelerden gelen 70 dolayında ünlü şahsiyet ve liderin katılımı ile gerçekleşti...

N

orveç Nobel Komitesi ile Yahudi kökenli ve Barış Ödülü sahibi Elie Wiesel'in dünyadaki çelişki ve çatışmalara dikkatleri çekip, sorunların diyalog yolu ile çözümlenmesine yardımcı olabilmek amacı ile düzenledikleri “Nefretin Anatomisi” adlı uluslararası konferansa Fransa Cumhurbaşkanı Francois Mitterand, Çekoslovakya Başkanı Vaclav Havel, Litvanya Başkanı Vytautas Landsberg, ABD eski başkanlarından Jimmy Carter, Afrika Ulusal Kongresi lideri Nelson Mandela, Çin'li öğrenci lideri Ling ile onlarca aydın, politikacı ve bilim adamı katıldı.

Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen yaklaşık 200 gazeteci ve basın mensubunun izlediği Konferansın açılış konuşmasını yapan insiyatifçilerden Nobel Barış ödülü sahibi Elie Wiesel, Irak'ın Kuveyt'i işgaline değinerek, dünya barışının son bir kez daha nasıl tehdit edildiğine dikkatleri çekip şunları söyledi:

“Duyularımız Irak ve Kuveyt'te rehin alınan en son kin kurbanlarıyla beraberdir. İnsanlık adına Saddam'a sesleniyorum: Şu anda hala Irak ve Kuveyt'te bulunan rehinelere kayıtsız şartsız derhal serbest bırakılmalarını istiyoruz...” Elie Wiesel, Norveçli gazeteciler ile yaptığı söyleşide ise, Filistinlilerin halk olarak bir devlet kurma-

lerini sevmeyeceğimiz insanlara karşı oluşan bir tür mantıksız duygu olduğunu” savunurken, Sovyetler Birliği'nden gelen ünlü fizikçi Andrey Sakharov'un eşi Yelena Bonner ise, nefretin “gökyüzünden gönderilen bir duygu” olduğu iddiasında bulundu. Konuşmasında Sovyetler Birliği'nin Irak'taki rejimin nereye gideceğini hiç düşünmeden bunca yıl Irak'a silah satışına da karşı çıkan Yelena Bonner, bu yanlış politika sonucu, Saddam'ın Sovyetler Birliği ve Batılı ülkelerin silahları ile mazlum Kürt halkını nasıl ortadan kaldırmak istediğine, Irak'ın gerçekleştirdiği Halebçe'deki kimyasal silah katliamını örnek verdi.

Mandela:

“Nefrete zamanım yok!”

Ömrünün en verimli 27 yılını İrkçı Güney Afrika rejiminin zindanlarında geçiren, dünyaca özgürlük savaşçısı olarak tanınan 72 yaşındaki Afrika Ulusal Kongresi Lideri Nelson Mandela, Oslo'daki Nefret Konferansına katılmak üzere Amsterdam'dan hareket etmeden önce, Norveç gazetecileri ile yaptığı söyleşide; “Nefret mi? Güney Afrika'daki ırkçı rejimi ortadan kaldırmak için sürdürdüğüm mücadele öylesine zamanımı alıyor ki, doğrusu nefret duymaya zaman bulamıyorum” diyordu. Konferansta yaptığı konuşmasında ise, son dönemlerde ırkçı rejimle Afrika Ulusal Kongresi (ANC) arasındaki barış görüşmelerine rağmen, özellikle siyah gruplar arasında patlak veren ve çok sayıda insanın ölümüne neden olan şiddetli çatışmaların apartheid politikasının sonucu olduğunu vurgulayarak, ülkedeki beyaz azınlık yönetimine karşı uluslararası baskının devamının gerekli olduğunu savundu.

“Nefret üretecek yeni Almanya”

Ünlü Alman yazarı Günter Grass'ın nefret ile ilgili ileri sürdüğü görüşleri ilgi çekiydi. Grass'a göre, nefret, boş bir odaya kendi kendine oluşan bir duygu değildi. “Nefret mantıksız bir duygu olmakla beraber, onun ekonomik, sosyal ve politik nedenleri var”dı. Dikkatleri dünyamızdaki var olan mevcut ekonomik-sosyal eşitsizliklere,

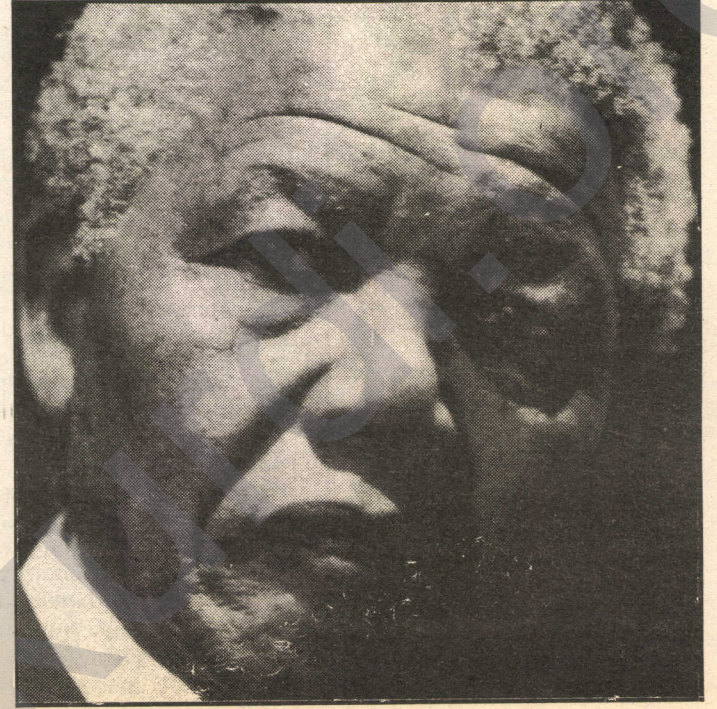
politik baskılara ve uluslararası sermayenin daha fazla para kazanma hirsının nelere yol açabileceğine çeken G. Grass, Batı Almanya'nın silah ve kimyasal sanayii firmalarını örnek verdi.

G. Grass, “Bu firmaların Irak'ın Kürtleri acımsızca katletmesinde oynadıkları rol, onların mazlum Kürt halkına karşı nefret duymalarından kaynaklanmıyor. Onların insanlığa karşı işledikleri bu suç, kapitalizmin daha fazla para kazanmak için çılgınca hırsından başka bir şey değildir.” dedi.

Konuşmasında iki ayrı toplumsal sisteme sahip Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesine de karşı çıkan yazar, Kohl hükümetinin bu konudaki politikasının aceleci ve zorlamacı olduğunu vurgulayarak, “Yeni Almanya'yı nefret üretecek bir eve,” benzetti.

“Sevgi nefreti yenecektir!”

Geçen yıl Çin'deki öğrenci olayları esnasında aktif rol oynayan ve dünyaca tanınan sürgündeki Çinli öğrenci lideri Chai Ling de Çin'deki yöneticileri kırk yıllık iktidarlarını pekiştirmek için, insanlar arasında sınıf mücadelesi adı altında nefret tohumları ekmekle suçladı. Ama tüm olup bitenlere rağmen, kimseye karşı nefret duyguları içerisinde olmadığını, tam tersine ülkesindeki insanlara karşı derin duygularla bağlı olduğunu belirten genç öğrenci lideri, konuşmasına, “Sevgi Nefreti yenecektir!” sözleri ile son verdi.

Nelson Mandela

Polemik ve Tartışmalar

Başlangıçta birbirlerini “distinguished guests” yani, *ünlü konuk* olarak sunan konferans delegeleri, temsil ettikleri farklı görüşlerden dolayı, kendilerini birbirleriyle sert tartışma ve polemiklere girmekten kurtaramadılar. Tartışmalarında kimi çevreler, “Konferansta İsrail-lobisi ve Avrupa şovenizminin propagandasını” yapmakla suçladıkları insanların Saddam'ın Kuveyt'i işgalini kullanarak, Konferansın amacını saptırmak istedikleri iddiasında bulundular. Ünlü Filistinli gazeteci, Hanna Siniora ise, İsrail'in Likud hükümetinde Sağlık Bakanlığı görevini yapan ve Konferansta bulunan Ehud Olmert'e atıfta bulunarak; “Irak ve Kuveyt sorununda kartlar birbirine karıştırılmak isteniyor. Ne FKÖ ve ne de hiç bir Arap ülkesi Saddam'ın Kuveyt'i işgal olayını benimsemediğini” iddiasında bulunup, soruna dış güçlerin müdahale etmesine karşı olduklarını belirtti. İsrail'li Bakan da, Filistin-İsrail sorununun çözümünde diyalog için gerekli atmosferin oluşturulmasının şart olduğunu ileri sürdü.

Siyonizm

Diğer bir tartışma ise, Afrika Ulusal Kongresi lideri Nelson Mandela ile Konferans düzenleyicilerinden Yahudi kökenli Elie Wiesel arasında siyonizmin yorumu konusunda çıktı. Elie, bu konuda Mandela'ya sorduğu soruya şu cevabı aldı. ANC lideri Siyonizmi ikiye ayırarak şöyle dedi; “Eğer siyonizm bir ideoloji olarak başka halkların baskı altına alınması şeklinde uygulanırsa, buna şiddetle karşı çıkılmalıdır. Yok eğer sadece Yahudi halkının bir halk olarak varlığını sürdürmek için bir anavatanın yaşatılmasına çalışılırsa; buna bir şey diyemem.”

“Euro Şovenizmi”

Fransa Cumhurbaşkanı Francois Mitterand'ın

Fransa devletinin tarihine, kendisinin politik önderliği esnasında olup bitenlere ve özellikle de Saddam'a silah satarak para kazanmasına hiç değinmeden, konuşmasında ağırlıklı olarak, “kendisi sorunlarını kendisi çözecek ve hiç kimseye bağımlı olmayacak bir Avrupa evinden” bahs etmesi bazı çevreler tarafından “Euro-şovenizmi”, “Ciddiyetsizlik” ve “kapitalin uluslararası rolünü daha iyi oynayabilmesi ve ‘Avrupa evi’ sınırları dışında kalan ülkeleri daha kolayca sömürebilmesi” olarak yorumlandı... Norveçli gazeteci Sigurd Allern'de yazdığı başmakaletide bu yoruma katıldı...

Endişeli Havel

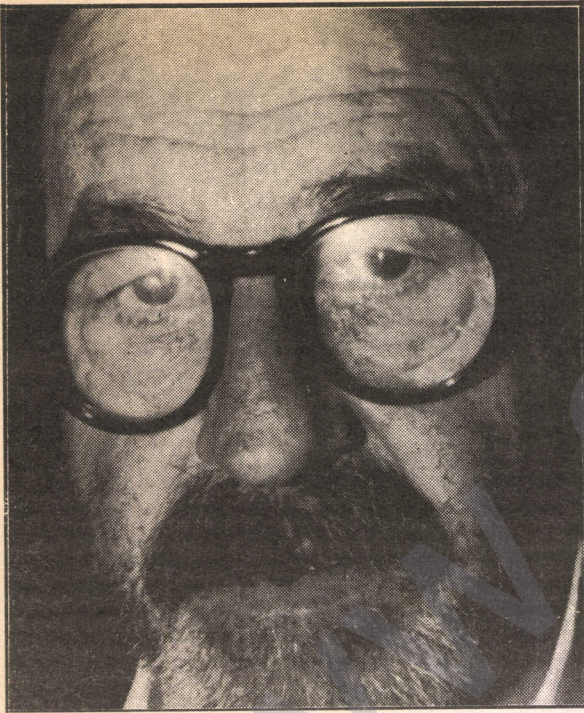
Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Vaclav Havel ise, Avrupa kıtası hakkındaki görüşlerini şöyle özetliyordu: “Bazı gözlemciler göre, Orta ve Doğu Avrupa etnik, milliyetçi çatışma ve çelişkilerle dolu, kolektif kinden parçalanmış, Avrupa'nın geleceğinin güvensizliği ve bölge barışına karşı bir tehdittir. Ben kişi olarak bu görüşe katılmıyorum, ama burada bir gerçeği hatırlatmakta yarar görüyorum. Eğer bizler bu konuda gerekli uyanıklığı göstermezsek, dünyanın bu parçasında kolektif nefretin gelişmesinin zemini vardır...”

★★★

Norveç'te dört gün devam eden “Nefretin Anatomisi” adlı Konferans, dünyadaki çelişki ve çatışmaların çözümlenmesine yardımcı olmak için önüne somut bir görev koyamadı. Konferansta dikkatleri çeken başka bir yan ise, dünyanın çelişkili bölgeleri ve ezilen halkların temsilcileri ile Latin Amerika'dan hiç kimse- nin çağrılmaması idi.

Konferansa katılan bazı isimler ise nefretin toplumsal nedenlerinden söz etmeden, ya dikkatleri başka yere çekiyorlar, ya da nefretin psikolojik yorumunda bulunuyorlardı. Bazılarına göre ise, dünyadaki isyan ve özgürlük hareketleri açlık, sefalet, yoksulluk ve işgal baskı ve terör politikasının sonucu değil, nefretten kaynaklanıyordu(!?) Ama tüm olup bitenlere rağmen, Nefret Konferansının “Oslo Bildirgesi” şu sözlerle son buldu: “Tüm kadınlara, erkeklere, öğretmenlere, devlet ve hükümet başkanlarına sesleniyoruz: Tüm gücünüzle insanlığı tehdit eden nefrete karşı savaşın!”

Roni Aiasör • Oslo

Alman yazar, Günter Grass

larına karşı olmadığını, Ancak, Filistin Kurtuluş Örgütü, FKÖ'nün hiç bir liderine güvenmediğini belirterek, bundan dolayı FKÖ'nün tüm liderlerinin değişmesi gerektiğini ileri sürdü.

Nobel Komitesinin ölen eski üyelerinden Egil Arvik'in yerine geçici olarak atanan Giske Anderson ise, dünyada yaşayan her türden insanları sevmenin zor olabileceğini belirterek, “sevmediğimiz insanlarla beraber yaşanılmaz gibi bir düşüncenin” de yanlış olduğunu söyledi.

“Gökyüzünden gelen nefret”

Yaşlı bayan Anderson nefretin, “dini, dili, ırkı, huy ve alışkanlıkları bizden farklı olan ve kendi-

Li ser şehîdbûna têkoşerê azadî û demokrasiyê Qasimlo yê nemir salek borî

“Qasimlo, Qasimlo mamostayê demokrasi”

Pir bûyer hene ku, gava meriv dest da vêje pênuşê û bivê di derheqê de bi kurtî bîr-bawerî û remanên xwe binivîse, meriv ji ku destpêbike, çî bêje şaş dibe. Bi taybetî ku ev bûyer yan jî kes yek weka Qasimlo be, barê meriv girantir, şaşbûnê meriv zêdetir dibin.

Nizam hewceye ku ez di vê kurtê nivîsê de bi rengê klasîk li ser jîyan û têkoşîna Qasimlo yê nemir bisekinim. Ma gelo kes heye ku bi taybetî li Kurdistanê Rojhilat (Îranê) têkoşerê azadiyê nasneke? Sê zêde, sê kêm ev jîyan û têkoşîna klasîk, weka hemû jîyan û tekoşînên klasîk yên azadîxwazên cihanê û Kurdistanê ne. Ji ber vê yekê, filan roj ji dayîk bû, filan sal çû dibistan yan jî filan roj di filan karî de şixulî ji bo min ne pir giring e.

Tiştên herî mezin û girîngtir ewin, ku di pir kesan de tune ne, lê weka nimûne (bi bawerî ya min pewîste ku bi her serokêkî azadîxwaz ra hebin) demga xwe li jîyana Qasimlo dane. Pewîste ku em qedir û qîymeta van xususiyetên taybetî bizanin û di jîyanê de bidine domandin. Min bi vê armancê vê nivîsê hilanî pênuşê.

Dîsa divê baweriyê da me ku çî kesên welatparêz û pêşverû yên Kurdistanê hene, pêwîste ku tişt û buyeren taybetî dibînin, bînine zîman. Ewana zor girîngin ji bo dûweroja me. Min weka kesekê, -ji durwa jî be- piçêk nesibê xwe ji nasbûna jîyana Qasimlo girtîye, ji bo wê, dixwazim piçêk vê pêwîstî û armancê bînine cîh.

Qasimlo, di tevgera rizgariya Kurdistanê da, nemaze di tevgera rizgariya Kurdistanê Rojhilat (Îranê) da cîyekê xwe yê taybetî heye. Hêvîdar im ku dirokanên Kurdistanê vê taybetiyê bikaribin bînin zîman û cîyê ku ew layiqe, deynine wira.

Bi rûyê xwe yê ken, serokêkî pir alî

Dikarim bêjim Qasimlo, însanekî bê hempa bû. Ew remza aşîtiyê, nîşana azadî û demokrasiyê, sembola têkoşeriyê bû. Bi piçûkan ra piçûk, bi mezinan ra mezin bû. Bi rûyê xwe yê ken, bi xebardan û laqirdiyên xwe moral û manewiyat dida meriv. Meriv pê ra tam jî jîyanê hiltanî. Li cem wî kûbarî û quretî tunebû. Pir rûmet dida dostên xwe û dostaniyê. Bi xeyalan nedijî. Pîvan û planên wî ne rojane bûn, weka helaqên zincîrê bihev ve girêdayî bûn û hev temam dikirin. Dem-demî nebû, xwedî li gotinên xwe derdiket. Duweroja xwe didît. Bi hostatî bûyeran ronahî û zelalî dikir. Nexweşiyên zarûtiyê zûda terk kirin.

bû, gava rastî (laqî) wana dihat dikeniya û derbaz dibû.

Meriv dinêrî tîfing li milan, pêşmergêyêkê mîrxas e li serê çiyayên Kurdistanê û eman û mecal nade dijminê rûş. Li nav sengeran mil daye peşmergan, moral û manewiyat dide wan, stranên (kilamên) azadiyê li ser lêvan, têkoşînê tîne zîman...

Gelek caran jî li nav gûndî û zehmetkeşan, li nav xebatkar û xortan, li nav jinan û kalan qise dikir, bê westan riya xebat û xilasiyê nîşanê wan dida. Yan jî di civînêkê navnetewî da ye... Riya aşîti, demokrasi û azadiyê dide nîşan, di dîroka Kurdistan da çî hatiye serê Kurdan, bi rêk û pêk wana tîne zîman. Guhdarê wî ne bi sedan însan, weka şagirtên dibistan...

Bi kurtî, jîyan pir alî ye cem jîyana Qasimlo. Cîh tê nivîskar e, ilimdar e, cîh te siyasetvan e, xetîb e... Li derve û hûndirê welat e. Her rengê xebatê himbêzkirîye. Bi nehênî û vekirî, bi şev û roj bê westan tédikoşe. Bi heyîne xwe yên pir alî tirs û xofekê mezin xistiye nava dijminê xwînxwar, xewa wana direvîne...

Dijminê kêspereştî û bêbextiyê bû Qasimlo. Ne digo “ez” lê digo “em”. Her tişt di sîya xwe da nedidît, lê xwe di sîya gel û şoreşê da didît. Di nav şer da, di mercên gelek dijwar da jî rê nedida durûtî û bêbextiyê. Bi merdî şer dikir û rê nîşanê gel dida. Li serê çiyayên Kurdistanê xwe girêdayî bi qeyd-destûr û huquqê navnetewî didît û bê qeyd û şert dida têtbiqkirin. Li ku dibû bila biba, dijê îşkencê û azarê bû. Di zindanê Partiyê da jî mecal nedida ku li ser girtî û êsiran eş û ledan bêne kirin.

Her tişt bû. Lê kar û barê xwe wisan pêk anibû ku beyî wî jî kar dimeşyan. Tu car mûdaxela karên organ û organizasyonên partiyê ne dikir. Ji serxwebûna wana re rumet nîşan dida. Ji pirdengbûnê aciz nedibû, dixwest ku tim prensîbên demokrasiyê li hundir û derveyê partiyê bide têtbiqkirin. Lê bi navê demokrasiyê dijê serberdanê jî bu...

Xususiyet, daxwaz û xwestekên gelê Kurd yên rojane û yên dûweroj baş dizani bû û gava cîh bihata wana bi rêk û pêk dianî zîman. Politîka xwe ya dîr û nêzîk li gora guhartinên mercên esasî li cihanê û li ser bingeh û ruhekî Kurdistanî tesbît dikir.

Melûmatiyên wî di derheqê tevgera rizgariya cihanê û Kurdistanê da pir kûr bûn. Ji wana ders digirt. Xeletiyên mehkûm, rastiyan bilind dikir. Her tiştî di şert û mercên wî da diremand û dianî zîman. Gava politîka xwe dimeşand, neditirsiya. Tiştên ku jê bawer bû, bê qeyd û şert dimeşand. Mafê gelê Kurd li ku ba, ew jî li wê bû. Xwe di her alî da gihîştandibû. Dîrok bû, weka behreke bê bin û bê serî...

Îro pîrsa Kurdî ketiye rojeva cihanê, lê mixabin siyasetvan û diplomatê hêja Qasimlo ne di nav vê xebatê de ye... Foto; ANK

Bênteng nebû, bênfireh bû. Dîkarî her tişt biqûrtîne, bi kîn û xerez nebû. Cûdabûn nedixist nav endam û kadirên partiyê, li gora mezîyet, xebat û kedê wan kar û vatîni dida endam û kadirên partî...

Pir caran di xebardanên xwe da digot: “Em îddîa nakin ku Kurdistan bi destê me bê azad kirin. Belkî emrê me terî dîtina azadiya Kurdistanê neke, lê em pêwîstiyên xwe yên dîrokî tînine cîh. Û em dibêjin di pirtûka me da aşbetalî tune ye.”

Raste emrê Qasimlo terî dîtina azadiya Kurdistanê nekir. Lê heya dawîya emrê xwe maf û berjewendiyên welat ji her tişt bilindtir girt. Dilê wî heya deqîqa dawî jî ji bo civatekî azad, demokrat û aşîti avêt. Sedem wî ye ku qedir û rûmeta wî li gel dostên Kurdan pir bilind e.

Çawa min li jor jî gotibû, ji pirdengiyê ne aciz bû. Tim û tim hevalbendê demokrasiyê bû. Ez li pir tiştan re bûme şahid ku ev xususiyet li cem wî ne şeklî bûn, lê esasî bûn. Mesela, gurubekî ku bîr û bawerîya resmî ya partiyê nediparast bi şerta ku ziyarî nêde şoreşê, di karibû di nava refên partiyê da bîr û baweriyên xwe bê qeyd û şert di civînên partiyê da bîne zîman û yan jî ewana dikaribûn civînan organîze bikin. Belê

em ji wan tiştan dîr bûn û ji me ra xerîp dihatin. Em xwedî bêntengiyêkî dijwar bûn. Sedem wî aqilê, me ne digihîştî vî tiştî, ku heqê jîyana kesên wûha hebî li nav refên partiyê. Tucar ji bîr nakim. Rojek di nav sohbetek da min vê niqetê jê pîrsî. Keniya, bersivêkî kurt da min û got: “Kaka em demokrat in, zikê me van tiştan hiltîne û em dikarin wana hezim bikin.” Bi rastî piştî salan jî be, meriv vana dibîne û rûmetekî bilind dide van dîtinan û dibêje xwezî em hemû wûha bênfireh bûna.

Pêwîstiya Qasimlo roj bi roj xwe zêdetir bide nîşan

Dem û wext gelek zû derbaz dibin... Îro min hesab kir, şehîdbûna Qasimlo zûda ketiye sala didûyan. Ev dema dawî ku cîhan ser û bin bû, pir guhatinê mezin peyda bûn li ser rûyê cihanê. Lê li cem me? Tevgera Kurdî bi gihîştî karî gav bavêjê li gora van guhartina, karî meseîên xwe li gora van guhartina safî bike û xwe bixe rojevê? Ev tiştêkê di ye, li derve armanca vê nivîsara piçûk e.

Lê niqteyekî heye ku dost jî, dijmin jî bê qeyd û şert tînine zîman, ev jî ewe; di vê dema ku guharti-

nê bi lez û bez li ser rûye cihanê pêk tîne, tûnebûna Qasimlo xisaretekê pir girane, ji bo tevgera netewî û demokratiya Kurdistanê. Ev dema ku li Kurdistanê rewşên (zûrufên) nûh peyda bûn, lê sed mixabin ku gelê Kurd kete nava gelek astengan. Nîkarî dengê xwe li nav hêzên navnetewî bi renekî zana û jîr bîne zîman. Pêwîstiyên serokên jîr yên weka Qasimlo, di van rojên wûha da xwe didine nîşan. Ma sedem vana nebû ku dijminê xwînxwar û keysperest lê şehîd kir. Bi kuştina Qasimlo tevgera Kurd derbeyekî mezin xwar. Ev valleyî zû bi zû nayê tijîkirin. Lewra jî dibêjim; pêwîstiya Qasimlo roj bi roj zêdetir bibî. Çîqa sal bi pêşva herin, emê tuneyiya wî zêdetir bibînin û qedir qîymeta wî baştir fêhm bikin. Emê zû poşman bibin li van rexneyên hişk û yên zarûtî ku me lê dibarand. Û emê hêja zef li çokê xwe bidin ji bo tûnebûna wî.

Pewîst e em sersalên şehîdbûnên kesên weka Qasimlo bi renekî klasîkî û bê dengî derbaz nekin. Rojên wuha gerek ji me ra bi her awayî bibîne nimûne. Û em gûh bidine dengên hezaran, ku li hundir û derveyê welat bi yek dil û yek mil dibêjin “Qasimlo, Qasimlo, mamostayê demokrasi!”

Serokê hêja û têkoşer Qasimlo yê nemir dê di tevgera demokrati û netewî ya gelê Kurd da bijî.

Mehmut FERHAD

MEHABAD KÜRT CUMHURİYETİ BAŞKANI KADI MUHAMMED'İN KIZI ŞEHİT EDİLDİ

Siyasi cinayetler devam ediyor!

□□□ Mehabad Kürt Cumhuriyeti Başkanı Kadı Muhammed'in kızı İffet Kadı, İsveç'in Vesteros kentinde adreslerine gönderilen bombalı bir paketin elinde patlaması sonucu yaşamını yitirdi.

□□ Mektup kutusuna yerleştirilen bomba veya bombalı bir mektubun patlaması sonucu yaşamını yitiren 44 yaşındaki İffet Kadı, Kürdistan Bağımsızlık Partisi Lideri Emir Kadı'nın eşi idi.

ANK • Stockholm

1985

yılından beri İsveç'te yaşayan Mehabad Kürt Cumhuriyeti Başkanı Kadı Muhammed'in 44 yaşındaki iki çocuk anası olan kızı, 6 Eylül günü öğleden sonra iş dönüşü açtığı mektup kutusuna yerleştirilen bir bombanın

patlaması sonucu ağır bir şekilde yaralandı. Kaldırıldığı hastahane- de bütün müdahalelere rağmen kurtarılamayan İffet Kadı yaşamını yitirdi.

Kürdistan Bağımsızlık Partisi Lideri Emir Kadı'nın eşi olan İffet Kadı, Tahran'da hukuk öğrenimi görmüştü. 1985 yılında geldiği İsveç'te kürçe-farsça anadil öğretmenliği yapmaktaydı.

Planlanan suikastın hedefi olduğuna inanılan İffet Kadı'nın eşi Emir Kadı, uzun yıllar İran-KDP Polit Büro üyeliği yapmış, 1985 yılında görüş ayrılığından dolayı bu partiden ayrılmıştı. İran-KDP'den ayrıldıktan sonra da, geçen yıl Viyana'da İranlı "Diplomatlar"la yaptığı görüşmelerde katledilinceye kadar Parti Lideri Dr. Kasemlo ile iyi ilişkiler içinde olan Emir Kadı, İranlı Kürtlerden oluşan Kürdistan Bağımsızlık Partisi'ni kurmuş ve bu partinin liderliğine getirilmişti.

Bu yıl kurulan Kürdistan Bağımsızlık Partisi lideri Emir Kadı'yı hedefleyen suikastla ilgili, parti yetkilisi Hüseyin Kurdnijad ANK'ya yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"Bizce bu olay Emir Kadı'yı öldürmek amacıyla İran tarafından tertiplenmiştir. Kürdistan Bağımsızlık Partisi lideri olan Emir Kadı'ya yönelik böyle bir saldırıyı İran'dan başkasının yapacağını sanmıyoruz. Ne var ki, mektup kutusunu eşi İffet hanım açtığı için bomba onun elinde patlamış ve yaşamını yitirmiştir. Polis tahkikatı halen devam ediyor. Biz de tahkikatın bir an önce sonuçlanmasını bekliyoruz.

Bu olay gösteriyor ki, Kürtlerin İsveç'te bile güvenliği yoktur. İran başta olmak üzere, Kürdistan'ı paylaşan devletlerin elçilikleri birer diplomasi merkezinden ziyade, terör merkezi gibi çalışmaktadır."

Polis, suikastın bombalı bir mektup veya mektup kutusuna yerleştirilen bombanın patlaması sonucu gerçekleştiği açıklamasında bulunarak, tahkikatını sürdürmekte. Vesteros Polisi, olay sonrası yaptığı açıklamada bombalı paketin üzerinde Emir Gazi'nin isminin bulunduğunu belirtti. Bu da suikast hedefinin Emir Gazi olduğunu göstermekte.

Kürtler arasında büyük bir üzüntüye neden olan bu cinayetin İran ajanları tarafından işlendiği kanısı yaygın. İlk Kürt Cumhurbaşkanı'nın kızı olan İffet Kadı için Vesteros kentinde düzenlenen başsağlığı törenine İsveç'in çeşitli kentlerinde yaşayan yüzlerce Kürt ve İsveçliler katıldı.

İffet Kadı'nın cenazesi 22 Eylül günü Vesteros kentinde yapılan

Suikastın hedefi Emir Gazi(sol başta) kızı ile birlikte yüzlerce insanın katıldığı eşinin cenaze töreninde...

Foto:T. Oneborg

bir törenle toprağa verildi. Cenaze törenine değişik Avrupa ülkelerinden gelen Kürtler, aile yakınları, İsveçliler ve İsveç'te yaşayan Kürtlerden oluşan yaklaşık 1000 kişi katıldı. Terör ve siyasi cinayetlerin lanetlendiği sessiz bir protestoya dönüşen cenaze töreninde taşınan tek bandrolün üzerinde; "Terörizme teslim olmayacağız" yazılıydı...

Cenazenin gömüleceği kent dışındaki müslümanlara ait mezarlığa kadar yürüyen merasim korteji, mezarlıkta İffet Kadı'nın eşi Emir Kadı, çocukları ve aile efradına son kez başsağlığı dileğinde bulundu.

Cenazenin gömülmesinden sonra, Doğu Kürdistan'ın (İran) tanınmış

dinadamlarından Molla Rahim Abbasi kısa bir konuşma yaptı. Cinayeti lanetleyen Molla Abbasi, Kürtlerden birlik olmalarını istedi. İsveç Kürt Komitesi Başkanı Carl Henrik Hermansson ise yaptığı konuşmada, cinayeti kınayarak, Kürt halkının uğradığı baskılara değindi. Şair Şerko Bekes'in İffet Kadı üzerine bir şiir okumasından sonra, İffet Kadı'nın iş arkadaşları adına konuşan İnga Öman, çalışma arkadaşları ve öğrencilerin bu cinayetten duyduğu üzüntüleri dile getirdi. Kürdistan Bağımsızlık Partisi adına konuşan Hüseyin Kurdnijad ise, cinayetin arkasında İran'ın bulunduğunu belirterek, İsveç hükümetinin bu tür cinayetleri işleyen ülkelere karşı somut yaptırımlarda bulunmasını istedi.

Geçen yıl Kıbrıs'ta katledilen Bahman Cevadi'nin eşinin basına açıklaması:

"Terörü mahkum edin!"

ANK • Stockholm

□□□ 26 Ağustos 1989 tarihinde anne ve babası ile görüşmek amacıyla gittiği Kıbrıs'ın Larnaka kentinde katledilen İran Komünist Partisi (Komela) kadrolarından Bahman Cevadi'nin eşi, M. Çarçı, B. Cevadi'nin katledilmesinin birinci yıldönümü nedeniyle yaptığı basın açıklamasında, terörün mahkum edilmesini istedi.

B. Cevadi'nin eşi tarafından yapılan basın açıklamasında özetle şu konulara değiniliyor:

"26 Ağustos, İranlılar arasında Gholam Keshavarz diye tanınan eşim Bahman'ın

birinci ölüm yıldönümü...

Behman geçtiğimiz yıl, Kıbrıs'ın Larnaka kentinde İranlı ajanlarca katledildi.

Behman İsveç'te politik ilticacıydı. 5 yıla yakın bir süre İsveç'te kaldı, okudu ve çalıştı...

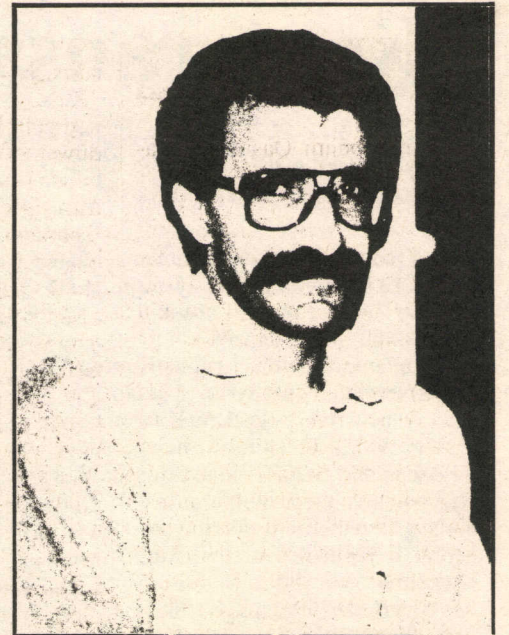
İsveç'e gelmek Behman için yeni bir yaşamın başlangıcı idi, ama o İsveç'te bulunduğu sırada da siyasi çalışmalarından bir an geri durmadı...

Gerek Kıbrıs polisinin yaptığı araştırmalar, gerekse İran rejiminin Avrupa'da izlediği politika, terör rejiminin yüzünü açıkça ortaya koymaktadır.

İran başından beri, kendisine muhalafet eden siyasi kadroları pusuya düşürerek katletme taktiğini sürdürmektedir. H. M. Chitgar ve A. Kasem-

lo'nun Avusturya'da katledilmeleri, K. Rajavi'nin İsviçre'de hunharca öldürülmesi, bu cinayetler serisinin bir kaç örneği sadece... Bir canlı örnek de, 5 Ağustos tarihli, "Arbetet" gazetesine Lübnan Hizbullah örgütünün verdiği demektir. Hizbullah, açıkça terör eylemlerine devam edeceğini belirtiyor...

Eşimin katledilişinin temelinde onun bir ateist ve İran Komünist Partisi üyesi olması duruyor... Behman'ın ölümünden bu yana benimle dayanışma gösteren tüm insanlara teşekkür ediyorum ve herkesi terörü mahkum etmeye çağırıyorum.

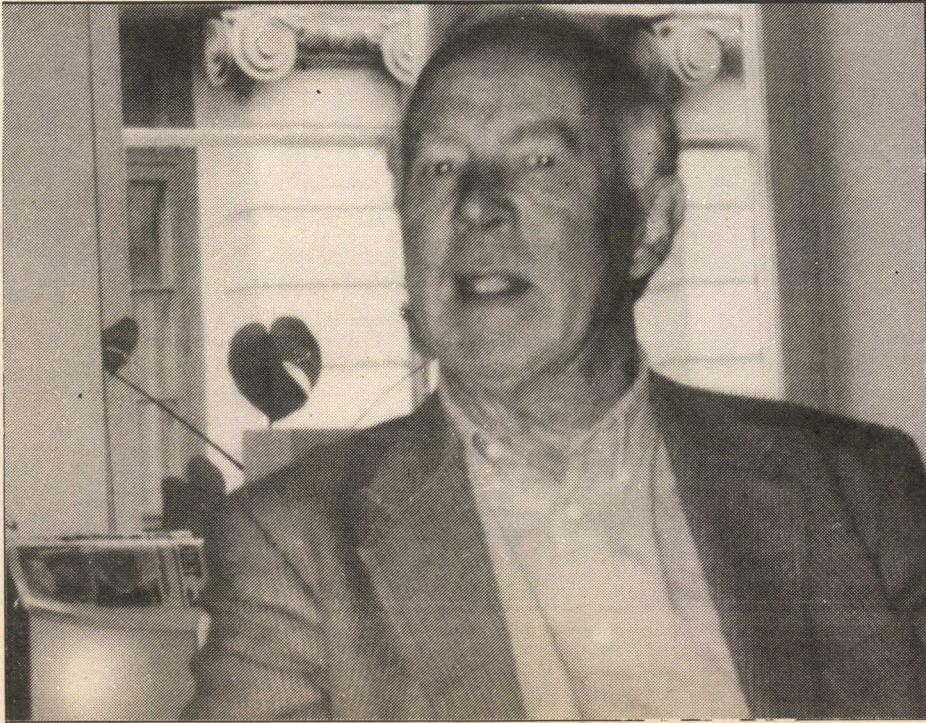

Behman CEVADİ

Kürtlerin haklarının tanınması - eylem stratejileri için uluslararası

Stockholm Konferansı

Kürt Halkının İnsani Hakları için İsveç Komitesi tarafından organize edilen uluslararası konferansın 2-4 Kasım tarihleri arasında İsveç'in başkenti Stockholm'de toplanacağı açıklandı. "Kürtlerin Haklarının Tanınması - Eylem Stratejileri için Uluslararası Konferans" adı altında yapılacak olan toplantının davetiyeleri çağrılı kurum, örgüt ve kişilere gönderilmeye başlandı.

Kürt Halkının İnsani Hakları için İsveç Komitesi Başkanı C. H. Hermansson Foto: ANK

ANK • Stockholm

2-4 Kasım tarihleri arasında yapılacak olan Konferansın çağrı metninde, Kürtler şöyle tanımlanıyor: "Kürtler: İran, Irak, Suriye, Türkiye ve Sovyetler Birliği arasında bölünmüş, 20 milyona varan nüfusa sahip bir ulus, kendi ülkeleri olmayan bir halktır. Vahşi saldırılara ve amansız bir asimilasyon politikasına maruz kalmış bir halk. Dört bin yıllık kültürünü ve dilini korumak için kesintisiz mücadele veren bir ulus. Bu ulusun yüzbinlerce mensubu sadece son bir kaç yıl içinde savaşın, kültürel ve politik baskılardan ötürü ülkelerini terk etmek zorunda bırakıldı..."

"Kürt halkına yönelik vahşetin bir sembolü olan Halepçe katliamı" karşısında dün-

yanın yeterli duyarlılığı göstermediğinin de vurgulandığı çağrı'da, "Kürtlerin dünyanın en büyük azınlığı olduğu gerçeği bile, uluslararası topluluğun dikkatini Kürtlerin durumuna çekemediği" belirtilmekte.

ANK, Konferansın asıl amacının Kürt sorununu uluslararası düzeyde gündemleştirmek olduğunu belirten, İsveç Kürt Komitesi Başkanı Carl Henrik Hermansson'la görüştü. Uzun yıllar Sol Parti (Vp) Başkanlığı ve milletvekilliği yapmış olan İsveç'in ünlü marksistlerinden C. H. Hermansson, Kürt Haber Ajansı (ANK)'nin konferansa ilişkin sorularını şöyle cevaplandırdı.

Komiteniz Stockholm Konferansı ile neyi amaçlıyor? Konferansın somut sonuçlara

varması için bir hazırlığınız veya düşünceniz var mı?

Konferansın amaçlarından biri; İsveç kamuoyuna Kürtlerin mücadelesinin gerçek bir tablosunu vermek. ikincisi; çeşitli ülkelerde varolan Kürtlerle Dayanışma Hareketleri arasında işbirliği ve ortak çalışmayı örgütlemek. Fransa, Almanya, İngiltere, Norveç ve İsveç'te oluşmuş bulunan bu dayanışma hareketleri ile eşgüdüm içinde çalışmayı gerçekleştirmektir. Üçüncü amacımız ise, Kürt sorununu güncel bir hale getirerek, uluslararası kuruluşların gündemine sokmak, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından ele alınmasını sağlamaktır.

Konferansla amaçladığımız hedefler bunlar. Ancak şunu eklemek istiyorum. Bütün bu çalışmaları yaparken, Kürtlerin ve Kürt örgütlerinin işlerine ve mücadelelerine karışmamamız gerektiğinin de bilincindeyiz.

Konferans sonucunda bir deklarasyon yayınlamayı düşünüyor musunuz?

Kürtlerle ilgili oluşacak nesnel bir anlayışı, Kürtlerin mücadelesi için güçlü bir dayanışmayı içerecek Stockholm Deklarasyonu'nu yayınlamayı düşünüyoruz.

Konferans, insan hakları mücadelesi ile ilgilidir. Fakat konferansta Kürtlerin ana dillerini kullanma hakkı, basın-yayın ve ifade özgürlüğü ile ulusal haklar da ele alınacaktır. Yayınlamayı düşündüğümüz Stockholm Deklarasyonu'nda bütün bu konulara yer verilecek.

Sizce insan hakları "Kendi Kaderini Tayin Hakkı"nu da içeriyor mu?

Kuşkusuz içeriyor. İnsan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerde bu durum açıkça belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler'in ilgili sözleşmelerinde ve diğer uluslararası sözleşmelerde bu konu vardır. Zaten ulus olma hakkı kendi kaderini tayin hakkını da içeriyor.

Konferansa kimler davet edildi?

Konferansa Kürt siyasi örgüt temsilcileri, kültürel kuruluş temsilcileri, yazar ve bilim adamları ile Kürt kadınlarından olu-

şan 50'ye yakın kişi davet edildi.

Toplam 120-130 kişinin katılacağı konferansın Kürtler dışında kalan diğer davetlilerini ise, değişik ülkelerden ve İsveçten gelecek oluşturuyor. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve ona bağlı kuruluş temsilcileri davet edildi. Bunların yanında uluslararası düzeyde tanınmış Danielle Mitterand, Senatör Edward M. Kennedy gibi şahsiyetler de konferansa davet edilmiş bulunuyor.

Konferansın organizesinde İsveç hükümetinin doğrudan veya dolaylı bir katkısı var mı?

Konferans, bağımsız ve hükümet dışı bir organ olan Kürtlerin İnsani Hakları için İsveç Komitesi tarafından organize ediliyor. Komitemizin İsveç hükümeti ile doğrudan bir ilişkisi yoktur. Bununla birlikte İsveç Parlamentosu'nda temsil edilen bütün partilerden üyelerimiz var. Komitemizde sendika ve halk hareketleri temsilcileri ile aydın ve sanatçılar da yer alıyor...

Umarız ki hükümet temsilcisi de konferansa katılarak, davetlilere hoşgeldin deyip, konferansı selamlar.

Kürt sorununa bakışınızı öğrenebilir miyiz?

Kürt sorununa gerekli önem verilmelidir. Günümüzde kendi ülkesine sahip olmayan iki halk var. Kürtler ve Filistinliler. Bu iki halkın sorunları mutlaka çözümlenmelidir.

Kürtler, kendi ülkelerinde ağır baskılara maruz kalmaktadır. Ülkelerini işgal eden devlet güçlerine karşı silahlı mücadeleleri devam ediyor. Demin belirttiğim gibi, insan hakları, ulus olma hakkını da kapsıyor. Bunun anlamı: ulusun kendi kaderini tayin etme hakkını kullanmasıdır. Kendi ülkelerinde azınlık olarak görülen Kürtler, üzerlerindeki baskılardan dolayı ne ana dillerini konuşabiliyorlar, ne de kültürlerini geliştirebiliyorlar. Bunun yanında bir dizi başka sorunla da yüz yüzedirler...

□□□

Konferansa Moskova

Di rojên 28-29'ê meha Tîrmehê de li Moskova konferansê li ser pîrsa Kurdên Sovyetê hat çêkirin.

Konferans Moskova ji alî Enstîtuya Marksîzm û Lenînzîmê ku girêdayî Komîta Navendî ya Partiya Komunîst a Yekîtiya Sovyetê ye hatibû organîzekirin.

Di konferansê de li ser rewşa Kurdên Yekîtiya Sovyetê, li ser tarîxa Kurdan û pêwendiyên Kurdên Sovyetê bi Kurdên derveyî Sovyetê re hat sekinîn. Endamê Akademiya Zanistî ya Kazakîstanê Profesor Nadir Nadirov serokatiya konferansê kir. Gelek nivîskar, ronakbîr û siyasetvanên Kurd ji her aliyê Yekîtiya Sovyetê di konferansê de beşdar bûn.

Ji Kurdistanê Bakur, Başûr, Rojhilat û Kurdistanê Suriyê nûnerên hêzên siyasi yên

Kurdî jî beşdarê konferansê bûn. Herweha berpirsiyarên rêxistinên çandî û demokratî yên Kurdî jî vexwendiyên konferansê bûn.

Di konferansê de li ser peydakirin û awakirina warekî bo Kurdên Sovyetê hat sekinîn. Kurdên Sovyetê di salên dawî de daxwaza peydakirin û awakirina warekî (cîhekî) dabûn pêş. Wek tê zanîn Kurd li Yekîtiya Sovyetê di gelek Komaran de dijîn. Bi taybetî piştî ku tevgerên neteweperestî di nav Azerî, Ermenî û mîletên din de pêş ket, bi xwe re tehdîdek jî anî. Di gelek komaran de Kurd hindikayî ne. Ji ber we nikarin di jiyana civakî û kar û barên siyasi, çandî û hûnerî de pêşkevin. Kurdên ku dixwazin ji xwe re warek peyda bikin, sedema wî weha nîşan didin: Her mîlet mafê xwe dixwaze, em belawela ne, ger em jî bikaribin bîn ba hev, em jî dikarin ji mafên millî îstîfade bikin.

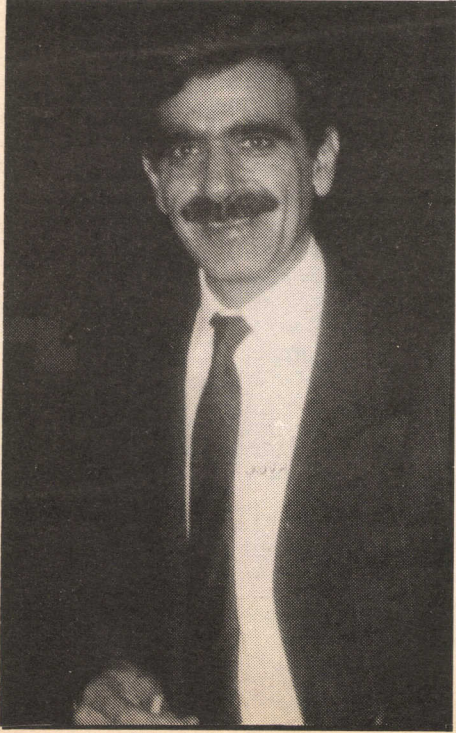

Di Konferansa Moskovayê de Kurdên Sovyetê û yên din hatin ba hev Foto: C. Heyderî

GAZETEMİZE DEMEÇ VERDİKLERİ İÇİN MİLLETVEKİLLERİ YARGILANMAK İSTENİYOR!!

Milletvekillerinin idamı istendi!

Halkın Emek Partisi (HEP) milletvekillerinden Ahmet Türk ile Mehmet Ali Eren'in *Kurdistan Press* ile yaptıkları söyleşi gerekçe gösterilerek, idamla yargılanmak üzere dokunulmazlıklarının kaldırılması istendi.

Ahmet Türk

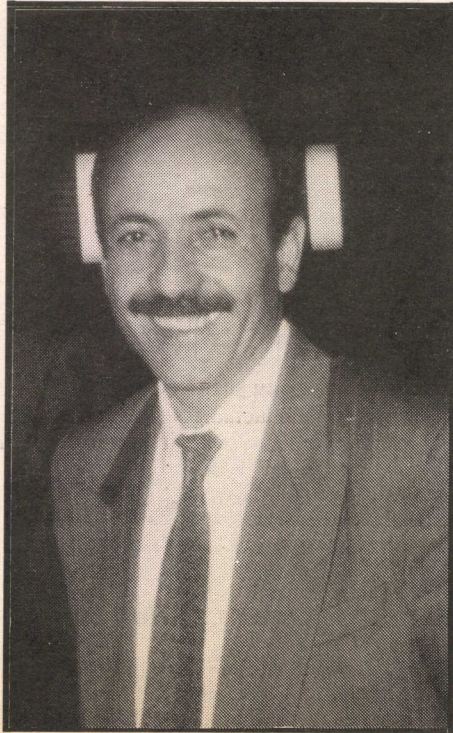

Foto:ANK

M. Ali Eren

16

ANK • İstanbul Eylül 1989 tarihinde Almanya'nın Hamburg kentinde yapılan bir toplantıya katılarak, birer konuşma yapan

milletvekillerinin konuşmaları ve kendileri ile yapılan söyleşilerin yayınlandığı *Kurdistan Press*'i kaynak göstererek, haber yapan *Hürriyet* gazetesinin yayını Ankara DGM Savcılığı'na delil gösterilerek, iki milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması istendi.

Türk devletinin son yıllarda işine geldiği dönemler öne çıkartıp, *Kürt sorununu* tartıştığı bazı siyasetçi ve yazarların demeç ve yazıları ile karşılaştırıldığında, iki milletvekilinin ölüm cezası ile yargılanmak üzere dokunulmazlıklarının kaldırılması talebi, TC'nin henüz Kürt sorununu kendi denetimi dışındaki unsurların tartışmasına hazır olmadığını gösteriyor.

Konu ile ilgili 16 Eylül 1990 tarihli Cumhuriyet gazetesinin, "*Türk ve Eren'in idamla yargılanması isteniyor*" başlığı ile verdiği haber şöyle:

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, HEP milletvekilleri **Ahmet Türk** ile **Mehmet Ali Eren**'in dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istedi. DGM Savcılığı, iki milletvekiline TCK'nın 125. maddesinin uygulanmasını istiyor. İlgili madde ölüm cezasını öngörüyor.

DGM Savcılığı hazırlık soruşturması tamamlanan davayı açmak için Eren ve Türk'ün dokunulmazlıklarının kaldırılması amacıyla durumu bir fezleke ile Adalet Ba-

kanlığı'na ilettiler. Savcılık fezleke de "*devletin birliğini bozmaya, devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik fiillerde bulunmak, yabancı bir ülkede devletin dahili vaziyeti hakkında maksadlı mahsusa müstenid haber ile milli menfaatlere zarar verecek faaliyette bulunmak*"; iddiasında bulunuluyor. Eren ve Türk hakkında DGM Savcılığı'nca daha önce de "*bölücülük*" iddiasıyla soruşturma açılmış ve karma komisyonda dokunulmazlıklarının kaldırılmaları kararlaştırılmıştı. Karma komisyonun bu kararı TBMM Genel Kurulu'nda bekliyor.

Ankara DGM Savcılığı, HEP milletvekilleri Eren ve Türk'ün idam istemiyle yargılanmasına, Türkiye'ye sokulması yasak olan "*Kurdistan Press*" Dergisi ile bu dergiden alıntı yaparak haber yazan bir gazetesinin, "*beyanı*" nı kanıt olarak gösterdi. Fezlekeye göre, haberi yazan gazetecinin, "*Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde görüp okuduğunu ve 2 milletvekilinin Türkiye'ye bakış açılarını duyurmak amacıyla gazetede yayımlanmasını sağladığını*" söylediği *Kurdistan Press* Dergisi'nde iki milletvekili Türk ve Eren ile röportajlar yer aldı.

HEP milletvekilleri Eren ve Türk hakkında uygulanması istenen TCK'nın 125. maddesi:

"*Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hakimiyeti altına koymaya veya devletin istiklalini tenkise veya birliğini bozmaya veya devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya matuf bir fiil işleyen kimse ölüm cezası ile cezalandırılır*" hükmünü içeriyor.

□□□

Nusaybin'de kepenkler yine kapandı

□□□ Nusaybin'in Yolindi köyünde PKK militanlarıyla sömürgeci güçler arasında 3 Eylül Pazartesi günü meydana gelen silahlı çatışmada 3 PKK militanı katledildi.

Bölgede gelişecek kitlesel bir olaya yer vermemek amacıyla 3 militanın cesetleri, ailelerine teslim edilmeyerek, alelacele Türk kolluk kuvvetleri tarafından gömüldü.

Öldürülen militanların cesetlerinin ailelerine teslim edilmemesini protesto eden Nusaybin esnafı, 6 Eylül günü dükkanlarını açmadı. Kaymakam ve polislerin ikazlarına rağmen kepenklerini saat 14:00'e kadar açmayan esnafa karşı kolluk kuvvetleri zor kullanarak, dükkanların büyük bir bölümünü açtırdı.

Bölgeye basın mensuplarının girişini de yasaklayan polis, olayı duyarak, Habur kapısından Nusaybin'e gelen çok sayıda gazeteciyi bir süre Emniyet Müdürlüğü'nde alıkoymaktan sonra, ilçe dışına çıkardı.

Öte yandan kepenklerini kapattıkları ve kışkırtıcılık yaptıkları iddiasıyla 30 esnaf 7 Eylül günü gözaltına alındı. Sorguları Nusaybin Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılan 30 kişi, daha sonra Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne sevk edildi.

Özel Timler iki kişiyi katletti

□□□ Diyarbakır Fatihpaşa Karakolu önünde devriye görevi yapan İsmail Bal ve Kamil Genç isimli polisler, 31 Ağustos Cuma günü iki kişinin açtığı ateş sonucu öldürüldüler.

Olaydan sonra şehirde geniş çaplı bir operasyon başlatarak terör estiren polis, karakol saldırısının Bayram Damlayıcı ve M. Sait Bilen isimli şahıslar tarafından gerçekleştirildiğini açıklayarak, bu şahısların fotoğraflarını şehrin muhtelif yerlerine astı.

8 Eylül günü, her iki şahsın Urfakapı semtindeki Eyüpoğlu Apartmanın 7. katında bulunduğunu haber alan Özel Timler, polisleri öldürdükleri iddia edilen kişilerin kaldığı eve saldırarak, Bayram Damlayıcı ve M. Sait Bilen'i katlettiler.

Operasyondan sonra, bir açıklama yapan Sömürge Valiliği, apartmanda kısırılarak katledilen şahısların, daha önce de bazı eylemler gerçekleştirdiklerini, Silvanlı ve PKK taraftarı olduklarını belirtti.

Delilere bile hayat hakkı yok

□□□ 5 Eylül günü saat 21.30 sıralarında Dicle Kurudere köyü Cemalağa mezarında, kendi evine 200 metre mesafede Özel Tim tarafından açılan ateş sonucu öldürülen Hüseyin Akaslan televizyonda, basında ve resmi açıklamalarda PKK militanı olarak tanıtıldı.

Siyasetle ilgisi olmayan ve Elazığ Akıl Hastahanesi'nden yeni taburcu edilen Hüseyin Akaslan ile ilgili açıklama yapan Sömürge Valiliği ise, "Dicle ilçesinde 1 terörist silah ile birlikte ele geçti" açıklamasında bulundu!

Öldürülen Hüseyin Akaslan'ın ailesi, olayın üzerine gidilmesi ve sorumlularından hesap sorulması amacıyla Diyarbakır İnsan Hakları Derneği'nden yardım istedi. Bunun üzerine İHD Diyarbakır Şubesi, köye bir heyet göndererek incelemelerde bulundu.

İnceleme sonrası bir basın toplantısı düzenleyen İHD Diyarbakır Şube Başkanı Hatip Dicle, olayla ilgili şu bilgileri verdi: "Hüseyin Akaslan, Elazığ Akıl Hastahanesi'nden taburcu olduktan sonra köyüne gelmiş. Bu sırada pusuda bekleyen güvenlik güçlerinde öldürülmüştür. Bu olayla ilgili TV ve basında 'bir terörist ölü olarak ele geçmiştir' şeklinde açıklama yapılmıştır. Yaptığımız araştırmada bu kişinin akli dengesinin yerinde olmadığını tespit ettik. Ayrıca akli dengesinin yerinde olmadığına dair elimizde belge var. Bu olay gösteriyor ki, artık bölgemizde delilerimize de hayat hakkı tanınmıyor." dedi. Hatip Dicle, olayla ilgili soruşturmanın derinleştirilmesi ve sorumlulardan hesap sorulması için Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulduklarını da belirtti.

Diyarbakır • Özel

"11 Mart Anlaşması, ilişkilerimizi yumuşattı"

Bölüm 8, Sayı 83, Sayfa 11'de

Ben de: 11 Mart anlaşması kabul edilmiş bulunuyor. BAAS hükümeti, BAAS Partisi şartları kabul etmiş. Herkes o anlaşma şartlarından yararlanabilir... Molla Mustafa'nın savaşa son vereceğini sanmıyordum. Kürtlerin hakları ile ilgilendiğini sanmıyordum. Artık Kürtlerin bu haklardan yararlanacakları bir ortamda, benim Molla Mustafa ile bir sorunum kalmadığı gibi, diğer arkadaşlarımın da olacağını sanmıyorum... Ancak, eğer İran hükümeti, Şah, Kürtlerin dostluğunu ve desteğini kazanmak istiyorsa; Irak'ın Kürtlere vermiş olduğu hakları o da İran Kürtlerine versin. O zaman biz de Şah yalan söylemiyor diyebiliriz. Sizin dediğiniz gibi o zaman biz de, 'zaten Şah'da Ari'dir' söyledir, böyledir, diyebiliriz... Hiç olmazsa, 'BAAS sahtekardır, Şah dürüstür' diyebiliriz dedim. Şimdi ben nasıl ve neden kalkıp Molla Mustafa'ya karşı Kürtlerin haklarını elde ettiği için savaşayım. Buradan kalkıp, Şah'a merhaba demek için İran'a gitmeyi niye kendime dert edeyim. Bizim derdimiz şahıslarla uğraşmak değil. Biz bir milletin mücadelesini yürütüyoruz, dedim.

Sonuçta Şah'ın temsilcisine; Seyid Aziz Şemdin'i, bana gönder, buraya gelsin, ben de Tahran'a geleyim, dedim. Temsilci, bu anlattıklarınızı nasıl Şah'a söyleyebilirim, dedi. O zaman ben de Şah'ın resmi sıfatı Şahınşah değil mi? Şah'a söyle, gerçekten Şahınşah olsun. "Nasıl" dedi. Ben, Şahınşah, şahların şahı anlamına gelmiyor mu? Tek Şah olduğu zaman, nasıl şahların şahı Şahınşah olabiliyor. Olmaz ki, başka şahlar olmalı ki, o da Şahınşah olsun. İran'da Kürt var, Azeri var, Beluci var, Arap var, onlara otonomi haklarını versin, onlar da kendilerine birer Şah seçsinler, o zaman Şah'da gerçekten Şahınşah olur, iktidarının ömrünü en az 50 yıl daha uzatır. Böyle bir şey yaptıktan sonra da, ne sana, ne Molla Mustafa'ya, ne de bana ihtiyacı kalmaz. Bütün millet onu destekler... Biçimsel bir reform yaptığında, ben Tahran'da kendi gözlerimle Şah'ın tek başına otobille gezinti yapma cesareti gösterdiğine tanık oldum. Çünkü halkın desteğini almıştı. Bazı gazeteler güya çiftçilere toprak verileceğini yazmışlardı, bununla bütün İran halkını yanına çekebilmişti.

İran'daki milletlerin ulusal, siyasal, kültürel haklarını verirse; kuşkusuz herkes memnun olur ve kendisini destekler, dedim.

Şah'ın temsilcisi; "Çok iyi şeyler söylüyorsunuz ama, ben bunları kendisine söyleyemem" dedi. Oldu, o zaman git Seyid Aziz'i gönder, dedim. Seyid Aziz bir kez buraya gelmişti, eşi İran'da idi. Ondan dolayı burada kalamamıştı. Bu kez eşini de beraber getirsin, Şeyhtir, Nehri'dir, o gidip Molla ile konuşur diye düşünüyordum... Böylece Seyid Aziz İran'dan çıkabilecekti. Şah'ın temsilcisi görüşmenin sonunda, "Hiç bir şekilde bizimle işbirliği yapmaya hazır değil misiniz?" diye sordu. Ben de, Molla Mustafa Kürtlerin haklarını elde etmiş diye, ona karşı sizinle işbirliğine kesinlikle yokuz dedim. Bundan dolayı, şimdiden, Molla Mustafa ile uzlaşmaya çalışacağız, dedim.

O dönemde parti üyesi olan Kemal Haydari'yi Parti Londra'ya göndererek, benim Molla Mustafa ile anlaşmaya razı olup olmadığını öğrenmek istemişti. Anlaşmak için siz ne diyorsanız ben razıyım, dedim. Ayrıca onlar ne derlerse ona da razı olun, dedim.

□ Polit Büro, Kemal Haydari'yi size göndermeden önce Molla Mustafa PB ile ilişki kurmamış mıydı?

□ Bazı zayıf ilişkiler olmuştu. Molla Mustafa anlaşma sağlanmasını istemişti. Ancak o tek başıma kalsam da benim anlaşmaya inaniyor. Oysa ben demokratik seçimle Genel Sekreterliğe getirilmiştim, arkadaşlarımın istediği doğrultuda hareket etmem gerekirdi. Molla Mustafa ise, tek başıma kalsam da, tavrimin değişmeyeceğini sanıyordu. Çünkü kendisi öyleydi, tek başına karar veriyordu. Ancak bulunduğum pozisyonda anlaşmam gerekiyordu. O düzeyde anlaşmaktan sonra da, benim şahıs olarak onunla ne kadar özel sorunum olabilirse, o olurdu. Onun da hiçbir belirleyiciliği yoktu. Gidin anlaşın dedim.

□ Seyid Aziz gelmedi mi?

□ Seyid Aziz geldi, görüştük. O da Molla Mustafa ile anlaşılması gerektiğini belirtti. Şah'ın teklifinin bir yararı olmayacağı, aksine zararı olacağını düşünüyordu. Oysa Molla Mustafa ile anlaşmak Kürt halkının yararına idi. Bu sadece Molla Mustafa'nın bir kazanımı değil, onun da kazanımı olmakla beraber, Kürt halkının bir kazanımı olduğu görüşünde idi.

Bazı önemsiz nedenlerden dolayı İran'a dönmek istiyordu, ne kadar ısrar ettiysem, ikna edemedim. Oysa benim düşüncem, Seyid Aziz'in Irak'a giderek, Molla

Mustafa ile anlaşmamız için aracılık yapması yönünde idi. Ne yaptysam kabul ettiremedim... Gitti.

Ben bir süre daha Londra'da kalarak tedavime devam ettim. Arkadaşlarımız Molla Mustafa ile görüşmelere başlamışlardı.

Molla Mustafa'nın bir şartı, benim Irak'a dönerek, yanına gitmemdi. Ben de Ağustos 1970'te kendisine bir mektup göndererek, döneceğimi belirttim. Döndüm. Bir gün evde otururken İçişleri Bakanı Sadun Hilan çıkıp geldi. Oturduk konuştuk. Başkan sizi görmek istiyor, dedi. Cumhurbaşkanı ile görüşmeye gittik.

Tabii İçişleri Bakanı bizim eve çok tantanalı bir konvoyla gelmişti. Bunu yaparak, Molla Mustafa ile aramızı açmak istiyorlardı. Molla Mustafa'ya haberin ulaşacağını, onun da benim hala hükümetle ilişki içinde olduğuma inanacağını hesap ederek, yeniden aramızdaki çelişkiyi körüklemek istemişlerdi. Öyle bir amaçları olmasa, İçişleri Bakanı oldukça şatafatlı bir şekilde beni ziyarete gelmezdi... Daha önce bakanlar gelip gidiyordu, ancak Molla Mustafa ile görüşmelerin sürdüğü dönemde onlar bize gelmiyor, biz onlara gidiyorduk. Tabii bu ziyaret benim Londra'dan tedaviden döndüğüm için de yapılmış olabilirdi, nevarki İçişleri Bakanı çok sayıda makam arabası ve büyük bir konvoyla ziyaretime gelmişti... Bu da farklı bir amaçları olduğunu gösteriyordu.

Cumhurbaşkanı ile görüşmemizde bana çok tuhaf bir şey söyledi. Başkan: "Molla Mustafa'nın sizi rahat bırakacağını sanmıyorum... İsterseniz durumu tehlikede olan bazı arkadaşlarınızı dış ülkelere çeşitli diplomatik görevlere tayin edebiliriz. Elçi veya ateşe olarak çalışabilirsiniz. İsterseniz size Londra'da ev alabiliriz... Ancak burada kalırsanız size hiç bir teminat veremem. Şimdi buradan çıkarken Cumhurbaşkanı konutu önünde bir asker size ateş açıp öldürse, üzerinde bu işi yapması için Barzani'nin imzası bulunan bir yazı ve para da çıksa bile, o adamı serbest bırakırım... Belki cenazene katılırım, ailene maas bağlatırım, ama, seni Molla Mustafa öldürdü diye onunla tekrar savaşa tutuşmam..."

Ben de, Londra'dan anlaşmak için yeni döndüm. Eğer tekrar yurtdışına döneceksem, niye geldim ki, dedim. Cumhurbaşkanı, "O zaman kendi sorununuzu kendiniz çözün. Bu barışın olması benim talebim değildi... Sizi elçi olarak tayin ediyorum ister-

seniz gidin, isterseniz kalın. Olacaklardan biz sorumlu değiliz..."

Bunun dışında başka bir yol da yoktur, dedi. Ben, var, dedim. Basit bir yol: Biz sizden 9-10 bin Dinar para alıyorduk. Ayda 20 bin Dinar ödeyin, güçlerimizden 3 bin kişi seçelim, 6 aylık parayı da şimdi verin, bir kısmı bize bir kısmı da size ait olan silahlarımız da elimizde olsun, İran hududuna yakın bir yerde biz kendimizi koruruz... Bu olayı, bizim hükümetle olan ilişkilerimizin düzeyinin anlaşılması için anlatıyorum. Cumhurbaşkanı ile görüşmemizde bulunana Saddam Hüseyin de konuşmaya katılarak şunları söyledi: "Siz güvenimiz kalmadığı için Molla Mustafa ile anlaştık"

Neden bize güveniniz kalmadı, diye sorduğumda, Saddam: "Molla Mustafa ile savaştığınızda, neden eğitim için askeri karargah oluşturarak, Kürtleri eğitiniz? Ayrıca Karadağ savaşında sizin kendi açıklamalarımıza göre, çok miktarda silah ele geçirmiştiniz, bu silahlar sizin kullanacağınız türden silahlar değildi. Devlete teslim etmeniz gereken bu silahları neden kendinize alıyorsunuz? Ben değil ama, bazı arkadaşlarımız sizin sürekli olarak Molla Mustafa ile gizli ilişkiler içinde olduğunuzu inanıyorlar..." dedi. Ben de, Aynı lafları İranlılardan da duyduk. Keşke düşmanlarımız kadar hesaplı olabilseydik... Maalesef düşmanın bize baktığı gibi, bizimle ilgili yaptığı hesaplar gibi hesapları biz yapamıyoruz... dedim. Saddam, "Biz düşman mıyız?" diye sordu. Ben de, "Düşman böyle bakıyor... Hangi dost böyle düşünür? Şimdi halk bize sizinle ilişkimizden dolayı 'caş' diyor... Siz de bizim Molla Mustafa ile gizli ilişki içinde olduğumuzu söylüyorsunuz..." dedim. Saddam, "hayır" dedi.

Bu görüşme yukarıda özetlediğim biçimde bir sonuca varmadan sona erdi. Biz Ağustos 1970'de bir konferans topladık. Konferansta parti ismini Kürdistan Devrimciler Partisi olarak değiştirdik. Molla Mustafa ile görüşmek üzere onun bulunduğu yere gittik.

□ Sizin Molla Mustafa ile anlaşmanıza Dr. Kamran Bedirhan ve bazı Kürt şahsiyetlerin aracılık yaptığı söyleniyor...

□ Hayır... Molla Mustafa beni çağırılmıştı. Gittim, sonradan oluşturmuş bulunduğu Polit Büro üyelerinden Sami Abdurahman, Habip Kerim, Dr. Mahmut Osman ve ismini şimdi hatırlamadığım bazı diğer üyelerin de hazır bulunduğu bir toplantıda kendisi

ile görüştük.

Bu görüşmeden sonra, Barzani'nin yanında kaldım. Hiçbir siyasi görevim yoktu. Sürekli gözetim altında idim. Bana ve Celal Talabani'ye herhangi bir görev verilmiyordu. Diğer arkadaşların her birine bir görev verilmişti. Böylece 1970-75 yılları arasında Kürdistan'da Molla Mustafa'nın yanında yarı-tutuklu bir halde yaşadım.

6 Mart 1975'te İran-İrak arasında Cezayir Anlaşması yapıldığında ben Tahran'da idim. 12 Mart'ta Kürdistan'a döndüm... Halk yenilgiyi hazmedemiyordu. Herkes ağlaşıp-dertleşiyordu... Irak Hükümeti bir bildiri yayınlamak, 16 gün içinde teslim olanların affedileceğini açıkladı.

Parti Polit Bürosu da bir açıklama yayınlamak, halka önlerinde iki alternatif olduğunu açıkladı. Buna göre ya İran'a gidilmeli, ya da Irak'a teslim olunmalıydı... Bu tavra karşı yoğun itirazlar yükseliyordu. Halk üçüncü bir yolun olduğunu, bunun da mücadeleye devam etmek olduğunu belirtiyordu. Ancak bu yönde somut bir gelişme de olmadı.

Ben de İran'a döndüm. İran hükümeti ve SAVAK yetkilisi Sıpehbud Nesiri, "Irak hükümeti kendilerine karşı hiçbir faaliyete müsaade etmemizi istiyor. Biz de şartlarını kabul etmiş bulunuyoruz. İsteklerini karamayız. Onun için sizin ya İran Douglasundaki Zahidan kentine gitmeniz ya da İran'ı terketmeniz gerekir" dedi. Artık o günkü koşullarda benim için Avrupa'ya çıkmaktan başka bir yol kalmamıştı. Ağustos 1975'te İran'dan ayrıldım.

• SON •

AÇIKLAMA

□□□ İbrahim Ahmed'in Anıları başlığı altında yayınladığımız yakın tarihimize ait söyleşi bu sayıda son buluyor. Söyleşinin yayımlandığı süre içinde okuyucularımızdan söyleşinin içeriği ile İ. Ahmed'in politik kişiliğine yönelik birçok olumlu ve olumsuz eleştiri aldık. Gazetemize ulaşan eleştirilerin çoğu olumluydu. Bu söyleşi ile yakın tarihimize damgasını vuran bir olayın, şimdiye dek konuşmayan taraflarından biri kamuoyuna ve okuyucuya görüşlerini ilk defa açmış oldu. Kuşkusuz İbrahim Ahmed ve diğer Kürt politikacı ve aydınlarının Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesine yaptıkları olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirmek, yani günahları ve sevaplarıyla layık oldukları yerlere oturmak, kamuoyunun ve objektif tarih yazıcılarının görevidir. Bizim görevimiz, kamuoyunun bilmesi gereken konuları günışığına çıkarmaktır. Bu söyleşi ile sözkonusu amacımıza biraz yaklaşabildiysek, kendimizi yararlı bir katkıda bulunmuş sayıyoruz...

Kurdistan Press

Kurbanın yeri celladının yanı mı?

“K

örfez Krizi” Türkiye’de de siyasal gündemin başına oturmuş durumda. Dünya’da siyasal dengeler yeniden yapılıyor. En girift bölgelerin başında gelen Ortadoğu’da bu nasıl gerçekleşecek? Ekonomik ve politik güç alanları, nasıl paylaşılacak, bütün bunların siyasal sınırlarda değişikliğe yol açması, ya da bölgenin iç dinamikleri üzerinde karşı etkiler oluşturması olası mı? Bütün bunlar, herkesin üzerinde hipotezler yürüttüğü, ama sonucunun nasıl olacağını zamanın göstereceği sorular. Bu dinamik denge değişikliği karşısında odaklar alarm durumunda. Bazıları yerlerini koruyabilmek, bazıları kendilerine alan açabilmek ya da genişletebilmek için..

Değişen dünya konjonktürü içinde kendine daha güçlü bir alan oluşturmak için ilk hamleyi Irak yaptı. Bunda hem bir öngörü hem de dengeleri iyi hesaplayamaktan gelen bir yanlısı var. İran-İrak Savaşı’nda, radikal islamcı hareketin anti-amerikan mihverinde ve siyasal rasyoneller dışında seyreden aktivitesini barajlamak için, Irak oldukça kollanmış, askeri ve siyasal açıdan iri kıyım bir güç haline getirilmişti. Kuşkusuz gerek Batı ve gerek “Doğu” bu işi biraz da zorunlu olarak yapmıştı. Sonuçta İran İslam Devrimi’nin kendi içine kapanıp dışa açılması ve bölgesel bir tehdit oluşturması önlenmiş oldu.

Emperyalist - kapitalist sistem, İran - Irak Savaşı’nda “galibi olmayan” bir döğüş istiyordu. Ama İran “pes” edince, güç dengesi otomatik olarak Irak’a ağır bastı.

Irak rejimi on yıldır yürüttüğü savaş sonucunda askeri ve siyasal bir güç olmanın ve İran’ı barajlamış olmanın bedelini, sınırlarını yayararak almaya kalkınca da “Körfez Krizi” denen şey doğdu. Aslında Saddam Hüseyin, bu “ilhak”ına biraz güvüldü koparılsa da, kendisine bu hediye uzun vadede layık görüleceği hesabını yaparak, yanıldı. Bölgenin yeniden düzenlenmesi, kaçınılmaz olan güç alanları içinde kendine daha ağırlıklı bir yer edinebileceği öngörüsünde bulunurken, aynı şeyi ABD, AT ve Japon emperyalist üçgeninin de tasarlamakta olduğunu ve onların da fazlaca tepkilerinin olacağını hesaplayamadı. Ve aslında bu güçlerin bölgedeki ekonomik ve siyasal hegemonyalarını pekiştirmek için büyük bir askeri yığınak yapmalarına da çok iyi bir bahane hazırlamış oldu. Eni sonu bozulması ve yeniden biçimlendirilmesi kaçınılmaz olan Ortadoğu tahtaravellisindeki ilk hamleyi yaparak, şimdi dünyanın tartıştığı hareketlenmeye alan açtı.

Öyle ki, kimi siyasal yorumcular Irak’ın Kuveyt’i işgali ve ilhakını, bölgeye askeri yığınak yapmasına ve müdahalesine zemin oluşturmak için, ABD’nin yönlendirmiş olabileceğini bile düşünebiliyorlar.

Kuveyt, Ortadoğu’nun sınırları cetvelle çizilmiş yapay devletlerinden biridir. İngiliz emperyalizminin feodal şeyh ailelerine taksim ettiği toprak parçalarından biri.. Ama bu durum, Irak’ın militarist yayılmacı politikasına, Kuveyt’i işgal ve ilhak etmesine politik bir mazeret olarak kullanılamaz. Çünkü Irak’ın kendisi de en az Kuveyt kadar Ortadoğu’nun yapay devletlerinden biridir. Şeyh Mahmudê Berzenci hareketi İngilizlerce tasfiye edilince Musul, Kerkük ve Basra bölgesi de Irak devleti olarak Emir Faysal sülalesine tahsis edilmişti. Daha sonra da Irak rejiminin meşruiyet temeli değişerek, BAAS Partisi etrafında toplanmış Arap milliyetçisi, asker ve sivil bürokratların elinde toplandı..

Kuşkusuz Kuveyt devletinin “meşruiyet” temelini sorgulayanlar, aynı kriterleri Irak’ın kendisi için de kullanmak zorundadırlar. Ayrıca Irak, Kuveyt’te işgalci ve ilhakçıdır, ama aynı şe-

yi “Kuzey Irak”da yarım yüzyıldır yapıyor. Bu işgal ve ilhak ise, “bunalıma” yol açmıyor. Çünkü bu paylaşım Irak tek başına değil, emperyalistler arası pazarlıklarla birlikte girişmişti. Bunlar birbirine bağlı olgulardır ve birini belirlerken diğerini gözden kaçırmamak son derece önemli olmaktadır.

Ortadoğu’daki dinamik dengelerin değişim sürecinde emperyalist-kapitalist sistemin dışında, başka alternatifler, dinamikler ya da mevzilenmeler söz konusu mudur? Kanımca şu an Ortadoğu’daki bunalımda böyle bir güç mevzilenmesi söz konusu değildir. Eğer SSCB dünya politikasında eski ağırlığına sahip bile olsaydı, bugünkü durumu karşı güç cepheleşmeleri olarak görmek olası değildi. Zaten sorunun ağırlıklı yönü, SSCB’nin artık dünya dengelerinde tahtaravallinin ağırlık kefesindeki yerini yitirmiş olmasından kaynaklanmaktadır. SSCB’den boşalan bu etkinlik nasıl bir yapılanma ile doldurulacak? Bu aşamada Sovyetlerin artık hiç bir ağırlığının kalmadığını sanmak da büyük hata olur. Fakat bu ağırlığın hem biçimi, hem içeriği hem de kapasitesi önemli ölçüde değişmiştir. Bu yüzden bölgedeki rejimlerin fonksiyonları ve çeşitli kombinezonları önemi daha da artmaktadır. Söz gelimi Irak’ın aniden tüm İran koşullarını kabul ederek sınırlarına geri çekilmesi, Arap Birliği’ndeki bölünmeler, uzun yıllar sonra Suriye ile ABD’nin Arabistan’daki aynı mevzide bulunmaları, TC’nin bu aşamada giriştiği politik atraksiyonlar, bütün bu oluşumların etkileneceğini ortaya koyuyor. Pentagon yetkilileri açıkça artık “Ortadoğu haritalarının yeniden çizilmesi” gerektiğini belirtiyorlar. Sorunun Irak’ın Kuveyt’i işgal ve ilhakına karşı “ahlaki” bir tavır almak, “bir diktatörün yükselişini” önlemek gibi pek soylu gayeler olmayıp, dünyanın en önemli enerji kaynaklarının sistemli ve dengeli bir biçimde emperyalist ekonomide dalgalanma yaratmayacak sigortalar altında tutulması olduğunu biraz politika bilen herkes kavrayabiliyor.

Bu denge değişiklikleri, “tarihsel an”lar olduğundan, politik hareketi daha da artırıcı bir etken. Bütün bunların içerisinde dört sömürgeci devlet tarafından bölünmüş bir ülkenin statüsü ne olacak? 21. yüzyıla yine bölünmüş, parçalanmış, kimliği bile inkar edilen bir ulus olarak mı girecek? Ortadoğu’nun ortasındaki bu uluslararası sömürgeci statüsü değişmeyecek mi? Ulusal demokratik güçlerin bu yönde politika üretmeleri, çeşitli demokratik girişimlerde bulunmaları, kendi hedef ve beklentileri doğrultusunda böylesi anlardaki gerekli politik uyumluk ve öngörüyü göstermeye çalışmaları son derece normal.

Körfez bunalımıyla ilgili politik tavırlar içerisinde, burada yaratılacak bir silahlı çatışmanın, çıkarılacak bir savaşın “haksız” emperyalist bir savaş olduğunun ve bu savaşa karşı çıkılmasının önemi büyüktür. Emperyalist güçlerin bölgedeki askeri yığınakları ve yeni dengeler içinde yaratacakları böyle haksız bir savaş, ancak Ortadoğu haklarının zararına işleyecek ve galibi önceden belli, sadece silah tekellerini memnun edebilecek bir savaş olur. Bu savaşın tarafı değil, karşısında tavır koymak gerekir. Buna bağlı olarak da “namluların gerici iktidarları” hedeflemesi..

Bütün bunlar yapılırken gözlemediğim ve son derece tehlikeli gördüğüm bir eğilime işaret etmek istiyorum. Özellikle ABD ve diğer emperyalist odakların, Körfez’deki askeri yığınağına ve bir savaş ihtimaline karşı tavır alınırken, giderek Saddam Hüseyin rejiminin yüzü gölgelenmeye ve neredeyse “anti-emperyalist bir yönetime” çevrilmeye çalışılıyor. Emperyalizme karşı duruş gösterilirken, Irak’ın sömürgeci, yayılmacı, gerici bir rejim olarak Ortadoğu halklarının ve özellikle halkımızın celladı olduğu olgusu silikleşmeye başlıyor. Bu bakımdan siyasal ajitasyon ve propaganda da ve mevzilenmede, bu vurgulanmalar bile son derec önem taşıyaya

başlamıştır.

Neden? Örneğin geçenlerde “Yüzyıl Dergisi”nin kapağında şöyle bir slogan ortaya atılmıştı: “Türkiye’nin yeni ABD emperyalizmine karşı Irak’ın yanı olmalıdır.” Bu slogan gerçekte çoktan mahkum olmuş eski bir mantığı ortaya koyuyor. Evet, elbette Amerikan emperyalizminin ve diğer emperyalist odakların Ortadoğu’daki ekonomik ve siyasal hegemonyalarını askeri yığınakla pekiştirmelerine karşı çıkmak, bunu teşhir edip tavır almak bir görevdir. Ama bunu yaparken neden “Irak’ın yanında olmak” gerekiyor? Irak’ın gerici, kan dökücü rejimi birden bire kırık değiştirip, anti-emperyalist bir düzeye mi geldi? Hayır. O halde neden emperyalizme karşı olmak için Ortadoğu’nun bu en gerici rejiminin yanında olunacak!? Bunun mantığını kavramak mümkün değil!

Bu önermede “Türkiye olmalıdır” derken ironi yapılmıyor, aslında bütün toplumsal güçler, bu arada özellikle ulusal kurtuluş hareketleri kastediliyor. Duvara söylenen şey, aslında Kuzey Irak’a oradaki organizasyonlara söyleniyor. Bu politik mesajı oldukça net okuyabiliyoruz. Yani halkımıza bir kez daha kendi celladı ile aynı safta olması, ya da en azından onun ayağına dolaşmaması, kendi hakkını isteyerek onu rahatsız etmemesi istenmektedir. Yoksa ABD emperyalizmine karşı Irak’ın yanında nasıl olunacak?

Irak, anti-emperyalist bir odak değildir. Tersine Irak rejimi, çeşitli emperyalist odakların doğrudan ve dolaylı desteği ile ayakta durmuş; İran-İrak Savaşı’nda denge unsuru olarak gözetilmiş, gerici, katlimacı eylemlerine göz yumulup, arkası sıvanmış bir rejim. Şimdi ABD ile yaka yaka gelmesi onu anti-emperyalist haline getirmez. Kuveyt’i işgali de yayılmacı bir eylemdir. Irak gericiliğinin FKÖ ya da Libya tarafından destekleniyor olması da onu anti-emperyalist niteliğe “terfi” ettirmez. Öte yandan bizim açımızdan çok daha nesnel yakıcı bir konumu var Irak’ın.. Yakın tarihimizin en büyük jenosidlerinden birini Halepçe’de 5 bin Kürdü kimyasal gazlarla zehirleyerek gerçekleştiren Irak’tır. Bir ülkeyi üzerinde ot bitmemecesine yakıp, yıkararak halkını sürerek, haklı bir savaşı boğmayı göze almış, kan dökücü gerici bir rejimin yanında ne adına, kimin için yer alacakmışız? Açık ki, bu slogan son derece tehlikeli ve yanıltıcı. Teşhir edilip üzerine gidilmesi gerekir..

Mazlum bir ulusa şunları önermek kadar tehlikeli bir şey olamaz: “Irak sizi ezse de, yurdunuza yakıp, yıksa; sizi kimyasal silahlarla yok etse, otunuzu, suyunuzu kurutsa, ulusal ve insani kişiliğinizi ezse de; ne de olsa o bir bölge ülkesidir. Ama ABD uzaklardan geldi ve emperyalisttir. Önce onu kovmak için kendi kasabınızla birlikte olun. Ya da en azından onun başını bu aşamada ağırtmayın, ama kasabınızın başı rahatladığında o zaman “kozunuzu” —tabii paylaşacak koz kalmışsa— paylaşsınız. Yoksa, emperyalistlerin onuncağı olmuş olursunuz, emperyalistlerle işbirliği yapmış olursunuz. Zaten tarih boyunca hep sizi kullandılar..”

Bütün bunlar bir ulusal kurtuluş hareketine önerilebilir, dahası bu aşamada Irak’la savaşa girerse, ABD emperyalizminin işbirlikçisi olmuş olacağını ima ederek, onu kendi haklı isteklerini savunmaktan caydırmaya, elini soğutmaya çalışıyorlar.

FKÖ yıllardan beridir Türkiye’de diplomatik statü ile temsil ediliyor. Bu hiç bir zaman olumsuz yorumlanmamıştır. Ama buna benzer bir şeyi Kuzey Irak’takiler yapsalar, örneğin İsrail tarafından diplomatik statü ile tanınmalar, hemen “siyonizmin ajanı, emperyalizmin işbirlikçisi” olarak suçlanırlar. Yine, ABD’nin FKÖ ile çok alt düzeylerde görüşmeyi kabul etmesi bir “zafer” sayılarak alkışlanıyor, ama YNK ve IKDP’nin diplomatik arayışları hemen “ha işte tamam ABD’nin Ortadoğu’daki işbirlikçiliğini yapıyorlar, satıyorlar” diye yorumlara girişilir. Herkes, her ülke, her kurtuluş hareketi bunları

yapabilir, ama “siz yapamazsınız”. Onlar uluslararası diplomaside destek aramamalı, dertlerini sağa sola anlatmamalı, sorunu uluslararası düzeye taşımamalıdır!..

Bağımlılık ilişkilerine, emperyalist ve sömürgeci güçlerin bağlantılarına karşı son derece duyarlı olmak kuşkusuz ki hayati bir öneme sahip. Bu ise düz bir mantık yürütmekle olası değil.

Şu çok iyi biliniyor, ABD bugünkü Irak rejimini bir “politik, askeri ve ekonomik güç” olarak çıkarmak için çok boyutlu seçeneklerin hepsini seferber etmekte çekinmez. Bu seçeneklerden biri de, toplumsal bir güce, tarihsel ve siyasal bir yere sahip olan Kürt hareketidir. Ne var ki, bu seçeneğe kolaylıkla yanaşabilmesi mümkün değil. Bu İran ve Irak açısından söz konusu olsa bile, Türkiye gibi bir müttefiki nedeniyle oldukça zayıflamaktadır. Zaten TC’nin körfez bunalımında şimdiye kadar izlediği dış politikadan apayrı bir role soyunmak istemesinin temelinde ABD’nin bölgedeki başka bir seçenek aramasına gerek bırakmayacak şekilde davranmak zorunluluğu duyması gelmektedir. Kürt seçeneği karşısında Arap milliyetçiliği ile uzun vadeli bir düşmanlık bile göze alınabilmektedir. Bu durumun vahametini göstermektedir.

Lozan’dan kalma “Musul-Kerkük” sorununa, bu arada bir “yeni çözüm” olur mu umudunu taşıyanlar da az değildir. Ama yine sağduyulu politikacıların gördükleri gibi bu pek kolay değildir. Sonuç itibarıyla, TC bu aşamada Ortadoğu’nun değişen dengeleri içinde çıkarlarını koruyabilmek için “aktif tarafsızlık” değil, “aktif taraflılık” politikasına geçmek zorunluluğunu duymaktadır. Çünkü kendi içinde yer almadığı organizasyonlardan aleyhte karar çıkma olasılığını uzun yılların devlet deneyimiyle bilmektedir..

Ulusal kurtuluş hareketinin mevzisi nerededir? Hiç kuşkusuz kendi tepesine binmiş olan Irak gericiliğiyle çok uzun yıllardan beridir, yani ABD ile Irak’ın arası açılmazdan çok önceleri çatışma halindedir. Hiç kimse bu mevzilenmenin ABD işi olduğunu söyleyemez. ABD ve başkaları bu aşamada ulusal demokratik harekete yaklaşım gösteriyorlarsa, bu herşeyden önce Kuzey Iraklı yapılar için bir “taviz” sayılmamalı. Çünkü bu kadar geri statüdeki bir topluma verilecek destek ancak emperyalistler açısından bir “taviz” olacaktır. Neden böyle bir tavize zorlandığı ise kendi iç çelişkileriyle açıklanabilir. Bu durumda Kürt hareketinin görevi; ulusunun haklı davasını uluslararası platformlarda tescil etmek, sorumlu davranmak ve bağımlılık ilişkisine girmeden olanakları yararlı kılabilirdir. Bu da basiretli bir önderliği ve kitle desteğini, politik ve toplumsal bir güce dayanmayı gerektiriyor.

Geçenlerde bir dostumuz şöyle diyordu: “Halkımız ABD’nin vaatlerine, sahte yavaşmalarına kanmamalı, tuzağa düşmemelidir. 1975 bir dersdir. Halepçe katliamı yapıldığında sesini çıkarmayan emperyalistler, şimdi Kuveyt’i bahane ederek bize yanaşıyorlarsa buna aldanmamak gerekir.”

Kuşkusuz bu çok doğru bir bilinçtir. Herhalde bu vaatlerin ne derece sahte veya gerçek olduğunu halkımızdan daha iyi yaşayan olmamıştır. Bunlar unutulmamalı. Ama unutulmaması gereken önemli bir şey daha var: Halepçe Katliamı’nı yapan, yerini yurdunu yangın yerine çevirip, yavaşmaz hale getirenleri, sömürge tahakkümünü üzerlerinde bizzat uygulayan gücü, hele hiç unutmamak gerekir..

Recep MARAŞLI

KUVEYT KRİZİ...

□□□ ABD'deki diplomatik görüşmelerini bitirip, Suriye'nin başkenti Şam'a dönen Kürdistanî Cephe Liderlerinden YNK Genel Sekreteri Celal Talabani ABD'de gerçekleştirdiği diplomatik temasları, Kuveyt krizi ile ilgili görüşleri ve Şam'da sürdürülen Saddam'a alternatif cephe kurma çalışmaları konularında Kürt Haber Ajansı (ANK)'na açıklamalarda bulundu.

Kuveyt krizinin başlamasından sonra görüşlerini ilk kez 23 Ağustos tarihinde ANK kanalı ile dünya kamuoyuna ileten Talabani'nin sözkonusu söyleşi ANK tarafından uluslararası basın ajansları, radyo ve gazetelere iletildi. Birçok basın organında yayınlanan söyleşinin tam metnini gecikerek de olsa okuyucularımıza sunuyoruz.

Söyleşinin yapıldığı güne kadar hiç bir basın organı ile görüşmeyen Talabani, bazı basın organlarında kendisine atfedilerek yayınlanan haberlerin de gerçek dışı olduğunu belirterek, ANK'nın sorularını şöyle cevaplandırdı:

□ ABD ziyaretiniz, ABD yetkililerinin daveti üzerine mi gerçekleşti?
□ Amerika'ya kendim gittim. Ziyaretle ilgili herhangi bir davet almamıştım.

□ Bazı gazetelerde ABD'deki temaslarınız sonucunda hiç bir şey elde edemediğinize ilişkin haberler çıktı. Bu haberlerin gerçeklik payı var mı?
□ Bu ziyaretimde, istediklerimi elde ettim. Yani, ziyaretime neden olan isteklerimi elde ettim.

□ ABD'nin Kürtlere ilişkin bugünkü düşüncesi nedir?
□ Amerika, Kürt sorununda geçmişte sahip olduğu düşüncelere bugün de sahip. Bu düşünce de, Kürtlerin yaşadıkları devletlerin siyasi bütünlüğü içinde, insani, siyasi ve demokratik haklarına kavuşmaları gerektiği yönündedir.

□ ABD, Kürtlerin hakları konusunda bir çerçeve, bir form belirliyor mu? Yoksa sorunu sadece insan hakları çerçevesinde mi görüyor?
□ ABD, yaşadıkları devletlerin sınırları içinde Kürtlerin, insani ve demokratik haklarına kavuşmaları gerektiğini düşünüyor. Yani, ABD, bağımsız bir Kürdistan kurulmasını istemiyor. Kürtlerin yaşadıkları her devlet içinde elde edilebilecek bütün haklara kavuşmalarına karşı değil.

□ ABD'nin anlayışı, Kürt sorununu otonomi veya federasyona yakın bir şekilde çözmek mi oluyor?
□ ABD, otonomi, federasyon veya başka bir formun gerçekleştirilebilirliğini Kürtlerin mücadelelerine ve birlikte yaşadıkları halkların tavırlarına bağlı ele alıyor.

□ Kuveyt krizi Kürt hareketini nasıl etkileyebilir?
□ Kuveyt'i işgali ve ilhaki Irak'ın gerçek yüzünü Araplara tanıtmış oldu. Araplar, Irak'ı saldırgan yanıyla tanıyamıyordu. Tanıyanlar da ona karşı bir tavır alamıyordu. Kuveyt işgali ve ilhakından sonra, artık Arap alemi Irak'ın diktatör yönetimini ve saldırgan emellerini bütün çıplaklığıyla tanıdı ve ona karşı tavır aldı.

Bugün Araplar ve dünya, artık Irak'tan bahsederken; Kürtlerden, Halepçe Katliamından, kimyasal silah saldırılarından da bahsediyor. Arap basınında Halepçe Jenosidi'nin resimleri ilk kez yayınlanıyor. Kürtlere uygulanan baskı ve zulüm dile getiriliyor...

□ Sizce, Kuveyt krizi Kürt hareketine pozitif bir etki mi yaptı?

YNK GENEL SEKRETERİ CELAL TALABANI "Dünyadan siyasi destek istiyoruz!"

□ Evet, oldukça pozitif bir etki yaptı. Geçmişte, Cemal Abdunasır döneminde Kürtlere yapılan ve sonradan kesilen Arap yardımı ve desteği, yeniden gündemleşmiş bulunuyor. Irak'ın Kuveyt'i işgali Arap aleminin Kürtlere siyasi, manevi ve diğer alanlarda destek ve dayanışma kapılarını açmasına neden oldu.

□ Bölge devletleri dışında kalan ülkelerden siyasi, mali ve askeri destek alma imkanlarınız var mı?
□ Biz Kürdistanî cephe olarak, her şeyden önce dünyadan siyasi destek istiyoruz. Siyasi destek yanında, insani ve maddi destek de istiyoruz. Hiç bir yerden askeri destek istegimiz olmadı. Şimdilik askeri desteğe ihtiyaç duymuyoruz. Ortadoğu ve Avrupa'dan siyasi, manevi ve mali destek bulma koşulları olgunlaşmış bulunuyor.

□ Irak ve İran'ın 1975'e benzer koşullarda bir anlaşmaya varması Kürdistanî Cepheyi nasıl etkiler?
□ Biz, İran'la Irak'ın 1975'te olduğu gibi tekrara anlaşmalarının mümkün olmadığını düşünüyoruz. Öylesi bir koşulda bile Kürdistanî Cephe siyasi, diplomatik, askeri faaliyetlerini sürdürülecektir. Sadece taktik değişikliği söz konusu olabilir.

□ Irak'a karşı geniş bir askeri harekât için ne tür bir hazırlık içindedesiniz?
□ Şimdilik Irak'a karşı geniş bir askeri harekât başlatmayı düşünmüyoruz.

□ Neden?
□ Biz güçlerimizi hazır bir konumda bulundurmayı uygun buluyoruz. Bugün Irak, dış bir saldırı tehdidi ile karşı karşıya bulunuyor. Irak'ın dış saldırı tehdidi altında bulunduğu bir sırada peşmerge güçlerimizi devreye sokmak istemiyoruz.

□ Körfezde bulunan Batılı ülkelerin askeri güçlerinin Irak'a karşı bir saldırıya geçmeleri durumunda sizin tavrınız ne olur? Böyle bir ihtimale karşı hazırlıklı mısınız?
□ Biz, ona da hazırız. Peşmerge güçlerimiz savaşa hazırdır. Yüzlerce peşmergeimiz yoğun bir şekilde Irak Kürdistanî'nin iç bölge-

lerinde mevzilenmeye çalışıyor. Ancak bu güçlerimiz şu anda bir askeri eylem içinde değil. Askeri harekâtın şartlarının oluşması beklentisi içindeyiz.

□ Irak'ın kimyasal silah kullanması halinde peşmerge güçlerini koruyacak araç ve gereçlere sahip misiniz?
□ Peşmerge güçlerimiz artık gaz maskeleri ile donatılmış bulunuyor. Geçmişte olduğu gibi peşmergenini üstlendiği kurtarılmış alanlarda sivil halk yaşamıyor. Ayrıca, peşmerge güçlerimiz seyyar birimler halinde örgütlenmiş durumda. Bundan dolayı kimyasal silah kullanılsa bile eskisi gibi etkili olamaz.

□ Bugün cephenizin dış ilişkilerdeki temel faaliyeti nedir?
□ Biz Kürdistanî Cephe olarak, bugün Saddam'a alternatif geniş tabanlı bir Irak muhalefet cephesi oluşturmaya çalışıyoruz. Irak İslamcı güçlerini, Arap Ulusalcılarını, Demokratik muhalefeti ve komünistleri kapsayan geniş tabanlı bu cephe aynı zamanda Saddam'ın alternatifidir de.

□ Bu konuda somut bir adım atabildiniz mi?
□ Evet, ben de bu cephe toplantılarına katılmak üzere Şam'da bulunuyorum. Bütün muhalefet güçlerinin katıldığı cephe oluşturma çalışmalarımız yoğun bir şekilde devam ediyor. Bir hafta içinde çalışmalarımızın sonuç vereceğini umut ediyorum.

□ Geniş tabanlı cephe oluşturma çalışmalarınıza Suriye nasıl bakıyor?
□ Suriye'nin siyasi çizgisini destekleyen BAAS partisi de bu cephe içinde bizimle birlikte yer alıyor.

□ Irak Kürdistan'ı kentlerinde yaşayan Kürt kitlelerini reaksiyonları konusunda bilginizin var mı?
□ Evet, onlarla gününbirlik ilişki içindeyiz. Ayrıca içerdeki merkezi karargahlarımızla canlı bağlantımız sürüyor. Gelişmeler anında bize iletilebiliyor.

□ Savaş halinde Türkiye'nin Irak'a saldırma

ihtimalini de gözönüne alıyor musunuz?
□ Evet, biz Türkiye'nin saldırı ihtimali olduğunu düşünüyoruz. Kürdistanî Cephe adına resmi bir şekilde bütün Arap ülkelerine, Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya Türkiye'nin Kürdistan'a girmesini kabul etmeyeceğimizi bildirdik.

□ ABD'de temaslarda bulunduğunuz sırada, Türkiye'nin yoğun bir diplomasi ile sizin ilişkilerinizi kurmaya çalıştığı söyleniyor. Türk diplomasisi bu konuda başarılı olabilir mi?
□ Kuşkusuz, bizim Avrupa ve ABD'de olduğumuz ve kurmaya çalıştığımız ilişkileri kırmak için TC, her dönemde bütün gücüyle uğraşiyor. Fakat edindiğim kanaate göre artık Türkiye bu konuda herhangi bir etkiye sahip değil.

□ Sizce Saddam gidici mi?
□ Saddam artık gidicidir. Durumu oldukça kötü. Bugün var olan baskılar devam ederse, Saddam iktidarda kalamaz. Çünkü Irak'ta şimdiden yokluk ve açlık baş göstermiş bulunuyor. Ordu korku ve moral çöküntüsü içinde. Irak askeri ve resmi aygıtlarında büyük bir korku ve telaş oluşmuş bulunuyor. Herkes sonun geldiğini düşündükçe daha da korkuyor. Saddam'ın var olan baskılara karşı dayanması mümkün değil.

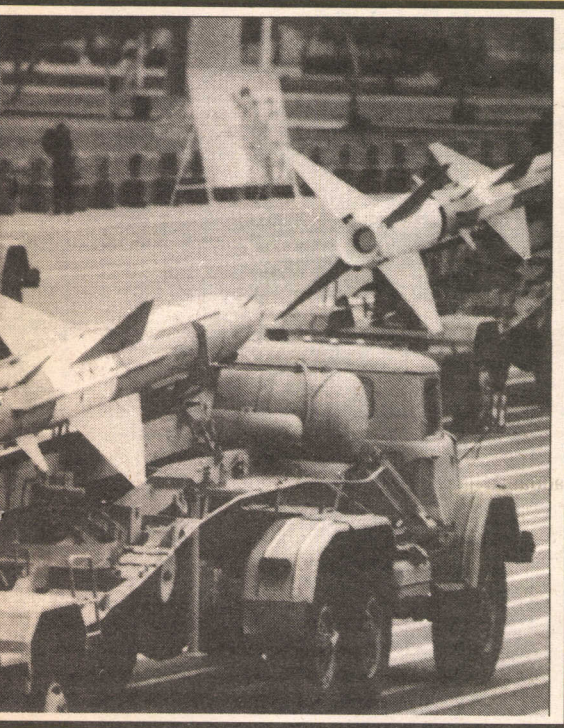
□ Ekleme istediğiniz bir şey var mı?
□ Şunu eklemek istiyorum: Kuveyt krizinin başlamasından bugüne kadar hiç bir basın ve yayın kuruluşu ile görüşmedim. Ancak Washington'da bulunduğum sırada, Washington Post gazetesi yetkilileri beni gazeteye davet etti. O da sadece dostane bir ziyaretti. O ziyaretle ilgili, bir muhabir, sanki benim verdiğim bir demeç varmış gibi, sağa sola bir şeyler yaydı. Yunan basınında da benim adıma birşeyler yayımlandığını duydum. O da gerçek dışıdır. Ayrıca Amerika'da bulunduğum sırada ısrarla benimle görüşmek isteyen Türk basınıyla da görüşmedim.

Kuveyt krizinin başlamasından bu yana ilk kez size, Kürt Haber Ajansı ve Kürdistan Press'e açıklama yapıyorum.

□ Savaş halinde Türkiye'nin Irak'a saldırma

KUVEYT KRİZİ...

an dünyada eşi görülmemiş bir şekilde silah-t halkına karşı kullanıldığını biliyordu...

muşama dönemini 2. Ağustos'ta bozdu. Gerçi işgal edilen yer yumuşama ve uzlaşma şampiyonlarından daha çok Saddam'a yakındı ama, petrolü ve parasıyla Saddam'dan çok onları ilgilendiriyordu... Saddam kim oluyordu da ABD, SSCB, İngiltere, Fransa ve diğerlerinin çizdiği sınırları bozmaya kalkıyordu... Evet kendisine atom reaktörü, kimyasal silahlar, en modern savaş uçakları ve tanklar verilmişti. Ama, bütün bunlar, İran'ın islami yayılcılığı ile Kürtlere karşı kullanılsın diye verilmişti... Batı'nın güvencesi o kadar güçlü idi ki, Kuveyt'e doğru dürüst ordu bile kurdurmamışlardı. Ayrıca kendi vesayetleri altında olan Kuveyt'e herhangi bir gücün el uzatacağını düşünmek bile mümkün değildi...

Ama, bütün bu yumuşama ve yeni denge dönemini gözönüne almayan Saddam, askerlerini Kuveyt'e çıkarıp, Kuveyt'i işgal ve ilhak ederek kuralı bozuyordu... Bu yaptığı yanına bırakılmamalıydı...

ABD'nin derdi Şeyh Sabah mı?

Başta ABD olmak üzere bütün dünya Irak'ın haksız işgali ve ilhakına karşı çıkarak, Kuveyt'in "meşru" yönetiminin işbaşına dönmesini istiyor. Kuşkusuz ABD ve diğerlerinin derdi meşru bir yönetimin işbaşına dönmesi ve bir ülkenin işgale karşı çıkmak değil. Petrolün ve bölgenin denetimi için gerekli olduğundan bu tavr alınmış bulunuyor.

Petrol sevkiyatını tehlikeye düşürdüğü ve bölge dengesini bozduğu için de Saddam'ın veya bu şekilde cezalandırılacak... Onlara göre Saddam affedilmez bir suç işlemiş bulunuyor... Saddam, beş bin Kürdü katlettiğinde "diktatör", "Hitler", "Bağdat Kasabı", "salırgan - deli" değildi... Ama Kuveyt'i pek de kanlı olmayan bir şekilde, mekanize birliklerin hızına orantılı bir sürede işgal edince, dünya dillerinin en kötü ve kanlı sıfatlarını hakketmiş oldu.

Kuveyt işgali kime yaradı?

Kuveyt işgali bölge devletleri ile dünya devletlerinin çıkarlarını farklı ölçülerde, olumlu veya olumsuz biçimlerde etkiledi.

İşgalin ortaya çıkardığı en önemli gerçek; ABD ve müttefiklerinin artık dünyanın rakipsiz sahipleri olduğudur. Düne kadar emperyalist müdahalenin saldırgan kuvvetleri olarak bütün Ortadoğu ülkelerinde protesto edilen ABD filolarına bugün artık birçok çevre, işgale ve haksızlığa uğrayan küçük devletlerin varlığının "teminatı", ve "kurtarıcısı" gözüyle bakıyor. Kuveyt işgalinin ABD ve Batı Avrupa'ya olan etkilerinin yorumunu uluslararası strateji ve siyaset uzmanlarına bırakarak; işgalin bölge devletleri ve halkları için ne getirip ne götürdüğüne bir göz atıldığında, işgalen en çok Kürdistan'ı aralarında paylaşan sömürgeci devletlerin kârlı çıktığını görmek mümkün.

Kuveyt işgali ve Türkiye

ABD ile SSCB arasında yaşanan yumuşama ve uzlaşma süreci NATO ile VARŞOVA paktları ile bu iki pakta üye ve taraf olan ülkeler arasında da bir yumuşama ortamı yaratmış bulunuyordu.

Cumhuriyet tarihi boyunca Batı'ya kıymetli harbiyesini SSCB'ile olan soğuk ilişkilerin yarattığı koşullar içinde kabul ettirmiş olan TC'nin, yeni dünya ve Ortadoğu konjoktüründe stratejik önemini kalmadığı tesbitleri, tartışmaları ABD, Batı Avrupa ve NATO çevrelerinde yapılmaya başlanmıştı.

Birçok siyasi yorumcu ABD-SSCB yakınlaşmasının Türkiye'nin stratejik önemini ortadan kaldırdığını, Türkiye'nin yeni uluslararası yapıda bugünkü koşullarda bir yer edinmesi gerektiği yorumunu yapıyordu.

Tam da bu tartışmaların yoğunlaştığı dönemde, Kuveyt işgalini bulunmaz bir fırsat olarak değerlendiren Türkiye Cumhurbaşkanı ve diğer devlet yetkilileri, başta ABD olmak üzere bütün Batı'ya "ne kadar önemli olduklarını" ısrarlı bir şekilde ve yaltakçı bir üslupla hatırlatarak; siyasi ve diplomatik manevralara giriştiler.

Türkiye'ye yine düşüş gelmişti, hem önemini azalmasını gösterme fırsatı doğmuş, hem de Irak'la savaş hali gerginliği içinde, Nusaybin - Cizre direnişleri ile başlayan militarist yükselişin yolu açılmıştı. Bu da Kürtlerin ve demokratik Türk muhalefetinin ezilmesine doğrudan yol açmış bulunuyordu.

Özal'ın, Bush'la telefon bağlantısı, krizin ilk haftalarında Özal'ı dünya çapında Bush'tan sonra en çok bahsedilen lider konumuna yükseltmişti. TC her ne kadar ekonomik zarara uğradığını açıklıyorduyorsa da, Şeyh Sabah, ABD ve diğerlerinden zararının çok üstünde yardım sağladığı da ortada idi... Türk ürünlerine sağlanacak ihracat kolaylıkları ve Avrupa ile ABD pazarlarından yararlanma da işin cabası idi.

Bütün bu hengame içinde Türk devlet yetkilileri, politikacı ve aydınlarını bir tek şey ilgilendiriyordu. O da; Saddam sonrası Irak'ta Kürtlerin de içinde olacakları bir çözümün engellenmesiydi.

Cumhurbaşkanı, Genel Kurmayı, Ecevit'i, eski üç dünyacıları ile Türkiye yine ağır birliktir etmiş, başta ABD olmak üzere herkesle olan ilişkilerini anti-Kürt bir çizgide sürdürüyordu. Öte yandan Türk-ABD Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması sessiz sedsız bir şekilde bir yıl daha uzatılıyordu. Hakkını teslim etmek gerekir ki, TC yine göbekten bağlı ve bağımlı olduğu ABD ile diğer Batı devletlerine önemini kabullendirmekte ve kriz fırsatını her alanda değerlendirmekte oldukça usta zikzaklar çiziyordu.

İran

Kuveyt işgalinin İran'a etkisi düşünüldüğünce, "körülmeyen istediği bir göz, allahın verdiği iki göz" sözünü hatırlamak mümkün mü? 8 yıl süren, milyonların hayatına malolan, 15 bin km² toprağını kaybeden İran, dünyanın baş düşmanı Saddam'la uğraşması yetmiyormuş gibi, bir de bedavadan Saddam'ın kursesiz barış teklifine konmuş oldu.

Bunun anlamı: Saddam için sırtını sağlama almaksa, İran için de, onu en çok meşgul eden başdüşmanının kurtulup, iç muhalefet ve iç muhalefetin etkin gücü olan Kürtleri tasfiyeye yönelmek, bu fırsatın yararlanarak, Irak ve Kuveyt'teki işlerini kaybeden Batılı şirketlere uygun koşullarda ülkesini onartmak ve ambargolu Irak - Kuveyt petrolünün boşalan pazarına pahalı petrol sürmekti.

İran'ın bu kez Irak Kürtlerini kaça ve nasıl satacağı yine Kürtler arasındaki en önemli tartışma konularından biri haline gelmişti.

Suriye

Suriye'nin SSCB ile imzalamış olduğu 25 yıllık Askeri Savunma ve İşbirliği anlaşması Sovyetlerdeki siyasi değişimlerle birlikte pratikte anlamsız hale gelmiş bulunuyordu. Kuveyt krizi ile birlikte Suriye, ABD ile birlikte saflaşarak, dünyada oluşan yeni denge ve bu denge içindeki ABD hegemonyasının Ortadoğu'ya nasıl yansıtıldığını da göstergesi oluyordu... Gerçi Suriye de Lübnan'ı işgali altında tutuyor, bu ülkeyi talan ediyordu, ama bu işgali ve talanı Ortadoğu'da farklı dengelerin egemen olduğu bir dönemde gerçekleştirilmişti.

Hafız için en önemli gelişme, yıllardan beri uğraştığı Saddam'ın düşmanlarının çoğaldığını görmek ve Saddam'dan boşalacak yere kendi yakınlarını oturtma hevesi idi.

Filistin

Filistinli mantığına göre baş düşmanları olan, İsrail'e karşı Arap devletlerinin hangisi tavrı alıyorsa onun

yanında yer almak normaldi.

Gerçi FKÖ'nün en önemli finansörü Kuveyt'in şeyhleri idi, ama belli olmazdı Saddam işin yönünü değiştirmek, sorunu Arap İsrail savaşına dönüştürmek için bir atak yapabilirdi. Yoksa Arafat'ın ve FKÖ'nün ağırlıklı bölümünün anti - emperyalist veya anti - Amerikancı bir özelliği dün de yoktu bugün de yok. Onlar için önemli olan İsrail'e karşı olmaktı. Bu konuda da Arap devletleri içinde şimdilik şampiyonluk Irak'ın idi...

İsrail

Nasır ve Hafız'dan boşalan yeri doldurmaya çalışan Saddam belasını, İsrail, şimdilik Saddam'ın Kuveyt'i işgali ile başından savmış, kavgaya çekilmeleri için yapılan bütün manevraları boş çıkarmış bulunuyor. Onun için önemli olan İsrail'in sınırlarını sağlama almaktı. Kuveyt krizi onu ilgilendirmekte beraber, sağa girmesine neden teşkil etmiyordu.

Kürtler ve Kuveyt Krizi

Kürtlerin ve Kürdistan'ın Kuveyt krizinden topyekün nasıl etkilendiği tesbitini yapabilmek oldukça güç. Ancak Kürdistan'ı aralarında paylaşan devletlerin olaydaki konumları ve tavırları ile birlikte değerlendirildiğinde Irak'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan krizin Kürdistan'ın her parçasını farklı bir şekilde etkilediği görülebiliyor.

Güney Kürdistan

Güney Kürdistan hareketi, İran - Irak arasında sağlanan ateşkesle birlikte 1988 Ağustosunda askeri açıdan büyük bir darbe yemişti. Dünyanın İran - Irak barış konusunda mutabık olduğu bir dönemde, Güney Kürdistan hareketine siyasi alanda da itibar edilmez olmuştu.

ABD, SSCB ve Batı Avrupa, Kürdistan Cephelerinin Saddam'la uzlaşmasını bekliyordu. Saddam'ın koşulları ise Cephe açısından kabul edilir türden değildi. Dünya basını Irak'ta yapılan *hür seçimleri* bol bol yazmıştı. Halepçe çökten unutulmuştu. Irak Kürtlerini Saddam'ın kukla otonomi yönetimi ile muhatap etmek için Fransa devleti Paris Konferansı'nı bir fırsat olarak kullanmaya çalışmış, başarıya ulaşamamıştı.

Siyasi ve askeri alanda varlığından bahsedilmeyen Irak - Kürdistan Cephesi, Güney Kürdistan, Halepçe Katliamı, 2 Ağustos'tan sonra, yine dünya basını ve siyasetçiler tarafından hatırlanmıştı. Çünkü daha dün kadar Saddam rejimine her türlü askeri, mali, siyasi ve diplomatik desteği sağlayan ABD, Batı ve SSCB Saddam'a yüz çevirmişti. Saddam'a karşı ise, içerde elle tutulur bir siyasi ve askeri varlığı olan tek güç Kürtlerdi.

Kürdistan Cephede, kendisinin neden hatırlandığının farkında idi, ama bütün dünyanın Saddam'a karşı olduğu bir dönemde, şimdi Saddam'a karşı olanların daha dün kadar Cephe'nin baş düşmanı Saddam rejimini desteklediklerini ileri sürerek, yeni siyasal durumun ortaya çıkardığı politik olanakları değerlendirmekten kaçınmazdı.

Kürdistan Cephede Kuveyt'in işgalini protesto edenken, dünyanın yıllardan beri Saddam rejiminin katliamları ile ilgili iddialarına kulak asmasını da eleştiriyordu... Cephe'ye göre ABD'nin emperyalistliği Saddam'ı Kürt halkının baş düşmanı olmaktan çıkarıyordu. Bundan dolayı Cephe, uluslararası bir sorun haline gelen Kuveyt krizi döneminde bütün ilişkilerini Kürt halkının meşru haklarına kavuşmasının garanti altına alınması şartına bağlamıştı.

Cephe, siyasi ve askeri gücünün farkında, İran'dan gelecek tehdidin bilincinde olduğunu belirterek, temkinli bir bekleme içine girmişti.

Halepçe Katliamı'nın, yüzbinlerce Kürdün mülteci olarak İran ve Türkiye'ye sığınmasının, 4000 köyün yerle bir edilmesinin sorumlusu olan BAAS diktatörlüğüne dışarıdan ve içeriden vurulacak darbenin beklentisi, Cephe'nin siyaseti olarak özetleniyordu. İçerden Saddam'a darbeyi vuracak olan, Kürtler başta olmak üzere, tüm muhalefet güçleriydi...

Kuveyt krizi Güney Kürdistan hareketi açısından belirsizlik taşıyordu. Bu belirsizlik ortamının, yolaçabileceği muhtemel avantaj ve dezavantajları da içinde barındırabileceği gerçeğinden hareket eden Kürtlerin, bütün dünyanın ABD siyasetini onayladığı bir dönemde, dış müdahale olacak diye, Saddam'ı destekleyici tavra girmesini, tescilli Kürt düşmanlarının dışında kimse beklemiyordu.

Kuzey Kürdistan

Kuveyt Krizinin Türk dış politikasına kazandırdığı avantajlar ve bölgedeki konumunu güçlendirmesinin yanında TC, krizi bahane ederek, Nusaybin - Cizre direnişlerinden sonra uygulamaya koyduğu militarist

Kürdistan politikasını daha da pekiştirme şansına kavuşmuş oldu.

Kuzey Kürdistan hareketi iki kanalda gelişme gösteriyordu. Silahlı ve legal platformda gelişen potansiyel daha da yoğun bir baskı altına alındı.

TC'nin ABD ve Batı ile ilişkileri çerçevesinde liberalleşmeye yüz tuttuğu bir dönemde, Kürt sorununa yönelik liberal umutlar da Kuveyt krizi sırasında yükselen militarist eğilim içinde kısa vadeli de olsa askıya alınmış oldu. Silahlı harekete ve yurtsever kitlelere karşı uygulanan vahşet ise dünyanın krizi tartıştığı bir dönemde unutulmuş oldu.

Kıscacası krizin Kuveyt'e yansması şimdilik Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin aleyhinde biçimlenmiş bulunuyor...

TC'nin en büyük kaygısı ise, Güney Kürdistan'da Kürtlerin de içinde etkin olabilecekleri Saddam sonrası bir çözümün, Kuveyt'e yapaacağı etkilerdi... Kriz döneminde Türk dış politikasının temelini anti - Kürdizm oluşturuyor.

Kriz dönemi Kürtlerin varlığını bile inkar eden Türk siyasetçilerinin anti - emperyalist olmaları için Kürtleri ne kadar "sevindikleri" ni de gösterdi. Ecevit'i ile, üç dünyacıları ile Kürtlere "emperyalizmin tuzağına düşmeme" dersi verenler, kendilerinin emperyalist ve sömürgeci siyasetlerin ne kadar mahir uygulayıcıları olduklarının görülmediğini sanarak, halkımızın yerinin Saddam'ın ve TC'nin yanında olduğunu söyleyecek kadar alçaldılar.

Doğu Kürdistan

Saddam'ın tepside sunduğu barış, İran'a tek örgütlü muhalif güç olan Kürt hareketine karşı daha kapsamlı saldırılar başlatma şartı verdi.

Anlaşmaya iki tarafın uyması halinde dış ilişkilerini Irak üzerinden sağlayan İran Kürt örgütlerinin bu imkanı her gün kaybetmeleri mümkün. Bunun anlamı; İran Kürtlerini siyasi ve askeri olarak zorlu bir dönemde beklediğidir.

Güney Batı Kürdistan

Suriye Kürtleri, Güney ve Kuzey Kürdistanlı siyasi güçlerin de "katki"larıyla Esad yönetimi ile uyum içinde yaşayıp gidiyorlar. Her ne kadar 300 bin Kürt vatandaş sayılıyorsa da, BAAS'çıların yanında sabıka kaydı olmayan Suriye Kürt "örgüt" "liderleri" "Halk Meclisi"nde temsil ediliyorlar.

Sonuç olarak

Kuveyt Krizi Kürtlere dünyaya hatırlattıklarından çok daha farklı şeyler hatırlatıyor. Toptancı bir mantıkla krizin Kürtlere yaradığı veya yaramadığı yönünde yapılan yorumların ne kadar tutarlı olduğu ortada. Kriz şimdilik Kürdistan'ın her parçasını farklı şekillerde etkilemiş bulunuyor.

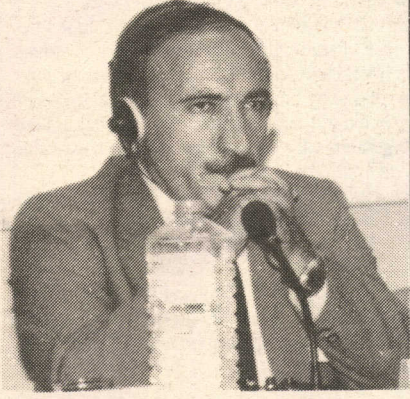
Krizin ortaya çıkardığı diğer bir yan da, dünyanın işine geldiği zaman Kürtleri ve mücadelelerini hatırladığıdır.

Kuveyt işgaline karşı çıkan Birleşmiş Milletler ve dünya devletlerinin tavırlarında ne kadar dürüst ve tutarlı oldukları; Kürdistan gibi bir ülkenin işgaline ve 25 milyonluk Kürt ulusunun köleleştirilmesine karşı koyacakları tavırla ölçülmek zorundadır. İşine geldiği zaman işgale karşı çıkmak, gelmediği zaman işgali onaylamak iki yüzlü bir tavidir.

Kürt politik partilerinin Bush ve Gorbacov'a ilettilikleri mesajda belirttikleri gibi, Kürtler ulusal demokratik haklarına kavuşmadıkça, Ortadoğu'ya kalıcı barış ve istikrarın gelmesini beklemek ham bir hayaldir. Tarihi geçmişte başta ABD olmak üzere onlarca devletten ve ulustan köklü olan 25 milyonluk Kürt ulusunun egemenliğini ve özgürlüğünü savunmayan hiç bir düşünce ve siyaset meşru değildir, olamaz da. Kıscacası Kuveyt krizi Kürtlere bunları hatırlatıyor...

A. Fevzi

★, ★★; Adına Nobel Ödülü dağıtılan Alfred Nobel'den miras kalan BOFORS fabrikaları İran-Irak savaşında bu iki ülkeye gizli silah satışı yaparak, milyarlarca Dolar kazanç elde etmiş bulunuyor. İsveç TV'si ve basında yer alan bilgilere göre, BOFORS bu gizli silah satışlarını yaparak, İran'a (Niclas), Irak'a da (Kalle) adlarını koymuş. İsveç hükümetinin ciddi bir soruşturması ile de karşılaşmayan bu silah tekel, son yıllarda hükümetin yasakladığı birçok kriz bölgesine üçüncü ülkeler aracılığı ile silah satılmakta bulunuyor.

Dr. Mahmut Osman

Foto:ANK

KÜRDİSTANİ CEPHE TEMSİLCİSİ Dr. Mahmut Osman

"Kürdistan'ı paylaşan devletlere bel bağlanamaz!"

□□□ Kürt Haber Ajansı(ANK), Irak'ın, İran'la 1975 Cezayir Anlaşması düzeyinde anlaşmak için girişimlerde bulunması ve Kuveyt krizinden sonra ortaya çıkan yeni koşullarla ilgili Kürdistanî Cephe Siyasi Liderliği Üyesi olarak Avrupa ve ABD'de diplomatik görüşmelerde bulunan Irak-Kürdistan Sosyalist Partisi Liderlerinden DR. Mahmut Osman'la görüşü.

17 Ağustos tarihinde yapılan ve çeşitli basın organlarına iletilen söyleşide Dr. Mahmut Osman ANK'nın sorularını şöyle cevaplandırdı:

□ Cezayir anlaşması koşullarında Saddam'ın İran'a anlaşma önerisinde bulunması ve İran'ın önerisini kabulü, Kürdistanî Cephe'nin İran'la olan ilişkilerini ve İran'daki konumunu nasıl etkileyecektir?

□□ 1975 Cezayir Anlaşması Kürtlere karşı ve Kürtlerin zararına yapılan bir anlaşmadır. Bu anlaşmanın en önemli maddesi, Irak-İran arasında sınır güvenliğinin sağlanması idi. Bu da her iki devletin sınırlarında yaşayan İran ve Irak'a karşı mücadele veren Kürtlerin hudut bölgelerinden uzaklaştırılmaları anlamına geliyordu. Bundan dolayı Cezayir Anlaşmasının gündemleşmesi ve tekrar ona uyulması: Kürtlerin aleyhinedir.

Saddam'ın önerisi üzerinden henüz iki gün geçmiş bulunuyor. Irak kuvvetlerinin bugün çekilmeleri ve savaş esirlerinin serbest bırakılmaları bekleniyor. İki devletin ittifaki, hudut bölgesinde yaşayan Kürtler için, Irak Kürdistan'ından İran'a geçmiş olan mülteciler için ve Cephe'nin İran'la olan ilişkileri açısından kuşkusuz aleyhte bir gelişmedir.

İran'da bulunan onbinlerce mülteci İran'ın iç bölgelerine nakledilebilir. Ancak kararın İran Kürdistan'ında uygulanmasına ilişkin bugüne kadar bana bir bilgi ulaşmış değil.

Bu anlaşmanın stratejik açıdan Irak Kürtlerine büyük bir zararı olacağı kanısında değilim. Çünkü Kürdistan'ı paylaşan devletlerle olan ilişkilerinde Kürtler bugüne kadar bir yarar elde edemediler. Irak-İran savaşı döneminde İran'la birlikte Irak'a karşı yaptığımız ortak eylemler de sonuçta bizim zararımıza oldu.

Kürt hareketi, Kürdistan'ı paylaşan devletlere bel bağlayamaz. Bunların hiç biri Kürt dostu değildir.

□ İran Saddam'ın önerisini kabul edip, 1975 Cezayir Anlaşması çerçevesinde bir uygulamaya geçerse, Kürdistanî Cephe askeri varlığını sürdürebilir mi? 1975 yılının benzer bir durumun ortaya çıkması mümkün mü?

□□ İran'ın bu anlaşmaya uyması, Kürdistanî Cephe'nin askeri durumunu sarsar. Hududa yakın bölgelerde süren partizan mücadelesinin koşulları da kötüleşir. İran'ın anlaşmaya uyması halinde, Kürdistanî Cephe'nin de taktik değiştirerek, faaliyetlerini daha çok kent merkezleri ile iç bölgelere kaydırması gerekir. Böylece, Cephe, daha az bir zayıfla, daha etkili bir şekilde mücadelesini sürdürebilir.

□ Kuveyt krizinden sonra Cephe'nin izlediği siyasi yönelim nedir?

□□ Bizim amacımız, Kürt halkının ulusal haklarına kavuşmasıdır. Bu amaca ulaşmaya kadar mücadeleyi sürdüreceğiz. Haklarımızı elde etmek için, ortaya çı-

kan bu yeni koşullardan da en iyi bir şekilde yararlanmaya çalışacağız.

Şimdi ABD ve bazı diğer güçlerin Saddam'a karşı bize yardım yapmak istedikleri söyleniyor. Eğer bu tür ilişkiler siyasi bir temelde ve açık bir şekilde yürütülmezse, 1975'te olduğu gibi eski ilişkilere benzer bir ilişki olursa, bundan Kürtler zararlı çıkar. Biz öyle bir ilişkiyi yana değiliz. ABD, İran veya başka bir gücün çıkarları için halkımızı kurban edemeyiz.

Bizim mücadelemiz zaten devam ediyor. Bize yardım edecek olanlardan asıl isteğimiz: Kürtlerin meşru haklarını siyasi bir temelde kabul etmeleridir. Bizim açımızdan sorun, halkımızın haklarına kavuşması sorunudur. Şunun veya bunun yanında taraf olmak bizim sorunumuz değildir. Irak devleti haklarımızı kabul etmedikçe elbette ona karşı siyasi, askeri ve diplomatik alanda mücadelemizi sürdüreceğiz.

□ Kürdistanî Cephe'nin askeri gücü nedir? Irak'a karşı giriştiğiniz geniş bir askeri eylemde güçlerinizi koruyacak (kimyasal silahlara karşı) donanma sahip misiniz?

□□ Peşmerge güçlerimizin faaliyetleri devam ediyor. Ancak sayısal gücümüz 1988'e göre azaltılmış bulunuyor. Kürdistan'a çok sayıda peşmerge buldurmamız mümkün değil. Peşmergenin üsleneyeceği alanlar tahrip edilmiş, yakılmış, kimyasal bombalarla zehirlenmiş bulunuyor. Yine de seygar müfrezeler halinde örgütlenen peşmerge güçlerimiz hükümet güçlerinin denetimi altında bulunan bölgelerde eylemlerini sürdürmektedir.

Cephe savaşı koşulları bugün yoktur. Devam eden partizan mücadelemiz gündene güne genişliyor. Irak askeri güçlerinin diğer bölgelerde yoğunlaşmaları bizim için iyi bir fırsat yaratmış bulunuyor.

□ Irak ordusunun son dönemlerde Kürdistan'a yönelik yeni bir saldırısı oldu mu?

□□ Hayır. Bana öyle bir bilgi ulaşmış değil.

□ Son günlerde Saddam'ın Cephe ile açık veya gizli bir görüşme girişimi oldu mu?

□□ Bugüne kadar ne açık ne de gizli bir görüşme girişimi olmuş değil.

□ Kuveyt krizinden sonra başlattığımız diplomatik faaliyetler ve ilişkileriniz ne düzeyde?

□□ Faaliyetlerimizin özü: Irak ve Saddam'ı gündemine almış olan dünyaya sorunumuzu anlatarak, halkımızın mücadelesi ve uğradığı haksızlıkları dünya kamuoyuna iletip dünyayı duyarlı kılmaktır. Diplomatik faaliyetlerimizin diğer bir yanı da, halkımıza karşı uygulanan katliamlar ve kimyasal silah saldırıları karşısında sessiz kalan, ancak bugün çeşitli nedenlerden dolayı Saddam'a karşı tavır alan ve Kürtlerin durumundan bahsetmeye başlayan devletler ve güçlerle Cephemiz arasında Kürt halkının haklarının kabulü düzeyinde siyasi ilişkilerin kurulup, geliştirilmesidir. Yoksa sorun Saddam'la ilişkilerinin olduğu bir dönemde Cepheyi Saddam'a karşı destekleyip, onunla anlaştıklarında bizi unutmaksa, biz bunda yokuz.

Son dönemde Cephemiz Avrupa, Ortadoğu ve ABD'de çok yoğun diplomatik ilişkiler geliştirdi. Diplomatik faaliyetlerimiz koordineli bir şekilde yürütülmektedir. Cephemiz hergün değişen ve gelişen olaylara göre esnek ve dinamik bir siyaset izlemeye çalışıyor. Irak ve Saddam'ı Kuveyt işgali ve ihlakından sonra gündemine alan devletler, uluslararası kuruluşlar ve kamuoyundan beklentimiz; salt Kuveyt sorunuyla ilgilenmeleri değil, ondan daha önemli bir sorun olan Kürt sorununa da gerekli ilgiyi göstermeleri ve Kürt ulusunun da meşru ulusal haklarına kavuşma mücadelesine destek vermeleridir.

Kürdistan Kurtuluş Partisi

(RIZGARI)

Bugün meydana gelen ve geçmişte de olmuş olan Ortadoğu "bunalımı", ekonomik bir savaştır. Hiç bir zaman da bölgeye kalıcı bir barış getirme amacına yönelik değildir. Bunu bütün dünyanın ve "sosyalist" blokun bilmesi gerekmektedir. Her seferinde barış ve demokrasi gibi kutsal kavramların ardına sığınarak koparılan çıkar vaveylası, tamamen dansıklı bir oyundur...

Bağımsız Birleşik ve Demokratik bir Kürdistan kurulmasının, ya da en azından gündemleştirilmeden bölgeye kalıcı bir barış gelebilecektir. Buna bağlı olarak, emperyalistlerin güvenilir iktidarları kendine yandaş seçme siyasetleri de sürecektir. Bunun başında da Türkiye gelmektedir.

Meydana gelen "bunalım"da çözücü olma rolü abartılı bir biçimde ve büyük payeler verilerek ön plana çıkarılmaya çalışılan Türkiye'nin üstleneceği askeri ve ekonomik potansiyelini belirlemek ve taleplerinin yerine getirilmesini sağlayıcı yoğun diplomatik temaslar sürmektedir... Böylece, baskıcı ve katliamcı yanı ile Kürdistan'daki Türk varlığı da kapak altı edilmiş olmaktadır.

Ortadoğu'nun "şımarık çocuğu" kesilen kabadayı Saddam'ın kulağı çekilerek, ona hiza mesafe aldırılması düşünülecektir. En azından dünyada oluşturulan "düzen" sınırları içine çekilmesi sağlanacaktır...

Ortadoğu'nun bilinen eski statüsüne getirilmesi yönünde Kürtlere verilecek destek gözardı edilemez. Bu doğrultuda Kürtlere maddi ve askeri destek verilebilecektir. İstenilen çözüm yaratıldıktan sonra, Kürtlerin "icabına" bakılacaktır. Bu günlerde ve atılacak adımlarda çok duyarlı ve uyanık olunması gerekmektedir...

Ortadoğu "bunalımı"nın ortaya çıkardığı yeni koşullar karşısında, yeni olanak ve tehlikelerin iyice belirlenerek; programatik olarak netlik kazanan ulusal kurtuluş savaşının hayata geçirilmesi esas önemli sorunu teşkil etmektedir. Stratejik hedeflerin ve ona uygun taktiklerin belirlenmesi, hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin görünürdeki ilk hedefi: sömürgeci işgal ordularının Kürdistan'dan kovulmalarıdır.

* Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rizgari) Politbüro adına yayınlanan 13 Ağustos tarihli, 19 nolu parti bildirimsinden alınmıştır.

Kürdistan Kurtuluş Hareketi

(TEVGER)

□□□ Irak'taki Saddam rejiminin Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesiyle bölgede her an savaşa dönüşebilecek olağanüstü bir gerginlik ortamı doğmuştur. Saddam rejiminin bölgede askeri açıdan büyük bir güç haline gelmesi öteden beri hem Arap devletlerini ve hem İsrail'i hem de Batılı devletleri tedirgin ediyordu. Aslında Irak'ın böylesine güçlü ve saldırgan bir konuma gelmiş olmasının baş sorumlusu Doğulu ve Batılı büyük devletlerdir...

Bugünkü bunalımda sorunu ABD ve Irak sorunu gibi göstermek, bölge halklarından "sözde anti-emperyalist tutumlar" demagojisiyle, bu korkunç halk düşmanı rejimle işbirliği çağrılarını yapmak gaffettir. Özellikle hiç kimsede Halepçe'de cayır cayır yakılan, 4 bini aşkın köyü yerle edilen, yerini yurdunu terk etmek zorunda bırakılan Kürt halkından Saddam'ı desteklemeyi isteyemez. Kürt halkı, bu bunalımdan önce Saddam rejimine karşı haklı ulusal davası ve yasal hakkı için dışa dış bir mücadele veriyordu...

TEVGER, Körfez bunalımı karşısında ABD'nin ya da mütefiklerinin askeri müdahalesinden yanan değil, BM'in Irak'a karşı aldığı ekonomik ambargo ve diğer yaptırımları destekliyor. BM kararları uygulanırken, Türkiye gibi Kürt sorunu dolayısıyla doğrudan taraf olan devletlerin aktif katılımına karşıdır. Bunun yerine sorun karşısında azami tarafsızlığı koruyabilecek ülkelere aktif görevler verilmelidir.

TEVGER, ABD'nin askeri müdahalesini çözüm görmediği gibi, özellikle Türkiye'nin ABD'nin yanında, savaşa girmesine de kesinlikle karşıdır. Türkiye ile Irak arasında çıkacak bir savaş, her iki tarafa Kürdistan topraklarını bir yangın yerine dönüştürecek, ayrıca, Türkiye bunalımda aktif rol aldıkça, Kürdistan sorununun çözümünün önüne geçmekte o oranda önem kazanacaktır. Türkiye bunalımdan uzak tutulduğu oranda Kürt halkının mücadelesi önündeki engeller azalacaktır.

TEVGER, Körfez bunalımının ve bölgeyi savaş ocağı gibi tutmakta devam eden sorunların adil bir çözümü için, başta Irak rejimi olmak üzere, diğer tüm işgalci ve yabancı güçlerin Kuveyt'ten, Kürdistan'ın tüm parçalarından, Filistin'den ve işgal altındaki diğer Arap topraklarından çekilmesi gerektiğine inanıyor.

* TEVGER Yürütme Kurulu adına 22 Ağustos 1990 tarihinde yapılan açıklamadan alınmıştır.

Kürdistan İşçi Partisi

(PKK)

□□□ Ortadoğu'nun bugün böylesine önemli bir rolle öne çıkmış olması durumu, bölgedeki tüm ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerine öncülük etmekte olan güçler gibi, Kürdistan halkının kurtuluş mücadelesine öncülük eden Hareketimizin de hem daha dikkatli ve hem de daha çoşuklu yürümesini gerektirir...

Emperyalizmin Ortadoğu'ya müdahale etmek için bir gerekçe yaratmaya çalıştığı çok açıktır. Bu amaçla o dönemde Türkiye'de Aksoy ve Emeç cinayetleriyle başlatılan girişimler, eğer işler planlandığı gibi yürümüş olsaydı, PKK - Suriye - İran adları etrafında yaratılacak spekülasyonlarla böyle bir müdahalenin daha o zaman yapılmasını sağlayacaktı. Ancak bu plan, o dönemde de belirtildiği gibi, Kürdistan'daki bahar serhildan'ına çarparak bozuldu. İşte şimdi Irak'ın Kuveyt'i işgali ABD emperyalizmine öyle arayıp da bulamadığı bir fırsat yarattı ki, salt bu nedenle bazı çevreler Saddam'la Amerika arasında bir "dansıklı dövüş"ten bile söz etmektedirler.

...Türkiye'nin toprak bütünlüğünü korumak adı altında, bazı mütefiklerini ikna ettiği de anlaşılıyor. Bu hususta son derece önemli bir noktaya dikkat çekmekte yarar var: Türkiye eskiden beri de bir üyesi olarak NATO'nun güvencesi altındaydı. Ancak bu güvence sadece Sovyetler Birliği'ne karşıydı. Yani salt Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'ndan gelebilecek saldırı ve tehditlere karşı bu güvence geçerliydi.

Oysa son dönemlerde sık sık tekrarlanan "Türkiye'nin toprak bütünlüğünü koruma" lafları ve güvence sözleri farklı bir nitelik taşımaktadır. Hem de bu fark oldukça önemlidir. Çünkü, Türkiye'nin toprak bütünlüğüne en önemli tehdidin, şu anda başka hiç bir yerden değil, bizim mücadelemizden geldiği kabul edilmektedir. Bölgedeki bazı ülkelerin adlarının anılması da, sadece PKK ile ilişkileri olduğu içindir. Dolayısıyla da, TC'ye şimdi verilmekte olan güvenceler de yalnızca PKK önderliğindeki Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesine karşı verilmemiş oluyor. Zaten ABD ve NATO yetkilileri bile bu gerçeği bir çok kez konuşmalarında açıkça ifade etmişlerdir...

* Serzwebân dergisi'nin Ağustos 1990 tarihli 104. sayısından alınmıştır.

Kürt Halkının ulusal-demokratik hakları atlanarak

Demokrasi mücadelesi verilebilir mi?

Türk burjuvazisinin ekonomik ve siyasal bunalımları derinleştikçi, devletin Kürdistan ve Türkiye emekçi hakları üzerindeki baskı ve terörü de gittikçe yoğunlaşmaktadır. Türk burjuvazisi 80'li yıllarda içine düştüğü bunalımı, 24 Ocak kararlarıyla, devlet darbesiyle, her türlü gerici uygulamalarıyla çözemediği gibi bugün yerel ve evrensel düzeye meydana gelen bir dizi değişim karşısında da zorlanmaktadır. Hem de dünya düzleminde emperyalizmin güçlenmesine rağmen.

Şurası bir gerçek ki şu an dünyada yaşanan genel 'yumuşama' ve 'demokrasi' rüzgarları, hiçbir demokratik genelgeye sahip olmayan Türk burjuvazisini adam akıllı sersemletmiştir. Zira Türk burjuvazisi bu genel 'yumuşama ve demokrasi' sürecine hazırsızlık yakalandığı gibi sırtında koskocaman sömürge bir Kürdistan kamburu taşımaktadır. Ne varki Türk burjuvazisi bütün bu yamukluğuna rağmen pastadan pay kapmak için Avrupa'nın kapısını aşındırıp durmaktadır. Avrupa burjuvazisinin kendisine vaazettiği "İnsan Hakları" ve "azınlıklar sorunu" karşısında çeşitli kombinasyonları girerek yeni yeni politikalar geliştirerek bu engeli aşmaya çalışıyor. Özellikle TBKP Liderlerinin serbest bırakılmaları olayı bu politikanın bir parçasıdır. Türk burjuvazisi bir yandan ehlileştiği Türk "Komünist"lerine şeker dağıtırken Kürt sorunun da ise Avrupa ve dünya burjuvazisinin karşı olduğu 'terörizm' olayını ön plana çıkararak Kürt Ulusal demokratik Hareketini terörist olarak damgalayıp sorunu kapatmaya çalışıyor. (Son AGİK Toplantıları buna örnekler) Ama eğer Avrupa burjuvazisi "Kürt azınlığının Kültürel Haklarının Tanınması" yönünde diretirse mümkündür ki TC. Kürtçe dil yasasını gelecekte kaldıracaktır. Ki bu yönde bazı yayın organlarında zaman zaman çeşitli yazılar, resmi beyanlar çıkmaktadır. Bu tür yayınları devletin organize ettiği ise kimsiye sır değildir.

Devlet cephesinde bunlar şaşanırken, solun durumu ise hiç te iç açıcı değildir. Kabul etmek gerekir ki Türkiye solu henüz kendine gelmiş değildir. Günlük pratiklerde de görüldüğü gibi kitlelerin hareketliliği solun kat kat ilerisindedir. Türkiye solu (radikal solu) ne doğru dürüst örgütlenebiliyor ne de politika retebiliyor. Kendilerini legalizmin cazibesine kaptıran ve parlamentarizme kaçak açıp ehlileşen SP, TBKP vb. çevreler ise var olan toplumsal muhalefeti reformizmin kanallarına akıtmakla meşgul. Ve devlet bu durumdan son derece memnundur. Görülen o ki bundan böyle ehlileşen sollar devlet eliyle palazlandırılmaya devam edilecektir. Eğer radikal sol örgütlenemezse gittikçe kitlelerden kopacak ve süreç içinde marjinalleşecektir.

Yukarıda değindiğim olgular aynen Kürt solu içinde geçerlidir. Hatta Kürdistan toplumunun bugün yaşadığı yoğun çelişkiler, hızlı değişimler, devlete karşı yükselen kitle muhalefetleri doğru olarak ele alınıp değerlendirilemezse sonuçta burjuvazi ve çe-

şiti reformist güçler parseyi kapacaklardır. Kürt sosyalistleri halkı iyi yakalamak, kitlelerin günlük mücadeleleri içinde yer almak ve bizzatıhi yol gösterici politikalar üretmek durumundadırlar. Kitleleri örgütleme, harekete geçirmek için nesnel koşullar her zamankinden daha fazladır. Bu tarihsel fırsat iyi değerlendirilmelidir. Bütün sorun kitlelere güven vermek, toplumda alternatif bir güç olabilmektir...

Gözlemleyebildiğim kadarıyla son yıllarda Türkiye ve Kürdistan'da kitlesel düzeyde çok çeşitli demokratik ve siyasal çıkışlı kitlesel hareketler yaşandı. Yaşanmaya devam ediyor. "89 Bahar İşçi Eylemleri"; "Tütün üreticilerinin eylemleri"; "Cizre, Nusaybin, Batman" vb.vb. son olarak "Cola boykotu"; "et boykotu"; "kadın eylemleri" vs. vs. bu liste uzatılabilir. Ve ama bu eylemlerin büyük bir kesimine sol ne yazık ki ilgisiz kaldı. Bütün bunlar bir yana son olarak yürürlüğe giren kanun hükmündeki kararnameye karşı, çeşitli cezaevlerinde ve dışarıda başlatılan açlık grevi protesto eylemlerine bile Türk solunun ağırlıklı bir kesmi-vurdum duymaz davrandı. Türkiye'nin demokratikleşmesinin önünde en büyük engel olarak duran Kürdistan sorununa karşı Türk solunun bunca ilgisiz kalması bu objektiviteyi görmemesi ya da gözden kaçırması ancak ve ancak onun siyasal seviyesini gösterir. kaldı ki son olarak çıkarılan KHK salt Kürdistan'daki devlet terörünün daha da tırmandırılması yanında, direkt Türk basınına da, sosyalistlerine de susturmayı hedeflemiştir. Buna karşı Türk sosyalistleri ve demokratları bir protesto yürüyüşü ya da kitlesel eylem dahi koymamışlardır. Bütün yaptıkları bir iki basın açıklaması yaptıktan sonra ortalığa düşüp yayınlarını sansürlü olarak basabilecekleri matbaalar aramak olmuştur. Evet kabul etmek gerekiyor ki Türkiye siyaset gündemini dün olduğu gibi bugünde burjuvazi belirlemektedir. Ve Türkiye solunu kendi minderinde güreştirerek her defasında da kündeye getirmektedir. Alın işte, TBKP komedisi. Ve bunun ardından cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü bulunan bir takım gazeteci ve yazarların 141 ve 142'ye karşı başlattıkları açlık grevi eylemini. Gazeteci ve yazarların böylesi bir eylemi, Kutlu ve Sargın'ın tahliyelerinden hemen sonra gündeme getirmeleri bir tesadüfmüdür? Yoksa Türk burjuvazisinin çeşitli hesaplarla ortaya sürdüğü bir gündemmidir? Evet kim ne derse desin, subjektif niyetler ne olursa olsun şu an salt 141 ve 142'nin kaldırılması için mücadele başlatan aydınlar bu olayı yanlış bir temelde değerlendiriyorlar. zira devletin uzun bir süredir yapmak istediği şeydu; 141 ve 142. maddelerden yargılanmış olanları bir süre sonra serbest bırakıp, Avrupa ve Türkiye demokratik kamuoyunun önüne yem atmak. Ondan sonra da diğer maddelerden ceza alan tutsak devrimcileri de kamuoyuna terörist diye lanse ederek onları zindanlarda çürütmek ve bir kısmını da darağaçlarına göndermek. Evet TC'nin hesabı budur. Bu noktada da demokrasi güçleri bu olayı teşhir etmek, demokrasi mücadelesini bütünlüklü bir program çerçevesinde ele almak ve en geniş si-

BUSH ve GORBAÇOV'A

Açık Mektup

ANK • Stockholm

Irak, Türkiye, Suriye Kürt örgütleri Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de ABD Devlet Başkanı George Bush ile SSCB Lideri Mikhail Gorbachev arasında yapılan zirve görüşmesi için bir mektup yayınlanarak, Ortadoğu'yu konu alan görüşmelerde Kürtlerin durumunun gözardı edilmeyerek, ulusal demokratik haklarının uluslararası güvence altına alınması talebinde bulundular. Ortadoğu sorununu konu alan görüşmelerde Kürtlerin de bir taraf olarak temsilinin sağlanmasını isteyen,

- Irak-Kürdistan Cephesi
- Kürdistan Kurtuluş Hareketi (Tevger)
- Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari)
- Türkiye-Kürdistan Demokrat Partisi (T-KDP)
- Kürdistan Sosyalist Hareketi (TSK)
- Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK)
- Kürdistan İşçi Partisi (KİP)
- Suriye-Kürdistan Demokrat Partisi
- Suriye Kürdistan İlerici Demokrat Partisi

adına her iki devlet başkanına hitaben yazılan mektupta şu görüşlere yer verildi:

"Exelansları, bildiğiniz gibi 25 milyonluk bir ulus olan Kürtler, dört ayrı devletin sınırları içinde, Bütün ulusal demokratik haklarından yoksun olarak yaşamaktadırlar.

Milletimizin bir parçası olan Irak Kürtleri, Irak devlet yönetimine karşı uzun bir tarihi süreçten beri kendi meşru ulusal, demokratik ve insani hakları için savaşmaktadır. Yine bildiğiniz gibi, Irak BAAS Partisi ve diktatör yönetimi halkımıza kar-

şı acımasız bir soykırım savaşı sürdürmektedir. Bunun en son örnekleri; Mart 1988 Halepçe ve Ağustos 1988'de Bahdanan bölgelerinde sivil halkımıza karşı kullanılan gazlardır...

Irak'ın mevcut yönetimi salt ülke içinde Kürtlere karşı değil, 1980 yıllarında İran'a, geçtiğimiz ay da Kuveyt'e saldırarak, bölgede barışı ve güvenliği tehdit eden saldırgan bir güç olduğunu kanıtlamıştır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı son ekonomik ambargo kararı bile, Irak'ı bu saldırgan tavrından vazgeçirememiştir. Saddam yönetiminin varlığı, Arap halkının da zararlıdır. Diktatörlük rejimi Irak Arap halkının da bütün demokratik haklarını yoketmiştir.

Sayın Başkan, son Ortadoğu krizini konu alan bu görüşmenizde, bölgede kalıcı barış ve istikrarın sağlanmasının en önemli öğelerinden biri olan Kürt halkının meşru ulusal ve insani haklarının da dikkate alınması gerektiğini, bu halkın temsilcileri olarak gündeminize getirmek istiyoruz.

Bu amaçla taraf olarak, zatı alilerinizden,

-bölgeyi ilgilendiren uluslararası girişimlerde Kürt halkının bir taraf olarak temsilinin gözönüne bulundurulmasını,

-Irak Kürdistanı'nda Kürdistan Cephe önderliğinde süren Kürt halkının mücadelesinin meşru taleplerinin gözönünde bulundurulması, bu isteklerin uluslararası düzeyde güvence altına alınması için gerekli girişimlerde bulunulacağını umarız.

Zirve görüşmenizin Ortadoğu ve ulusumuz için olumlu neticelere varması ümidi ile çalışmalarınızda başarılar dileriz."

yasal birlikleri oluşturmak zorundadırlar. Eğer zindandaki tutsak devrimcilerin salıverilmesi için bir mücadele verilecekse bu noktada Türk burjuvazisinin göz kırptığı ve dekmokratik çevrelere su payı vermek için değil, onları çekmek istediği ve salt 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için değil, bir bütün olarak 12 Eylül hukukunun teşhirini sağlayacak, işkencecilerin, ve 12 Eylül'ün eli kanlı uygulayıcılarının mahkum edilmelerini hedefleyen bir temelde mücadele yürütülmelidir. Son olarak belirtmek istediğim bir olgu da şudur; salt 141 ve 142. maddelerin kalkmasıyla Türkiyede düşünce ve örgütlenme üzerindeki yasaklar son bulmayacaktır. Özellikle Türk sosyalistleri ve demokratları Kürt sorununu, KUKKTEH sorununu demokrasi programının yada mücadelesinin odak noktasına yerleştirmedikleri

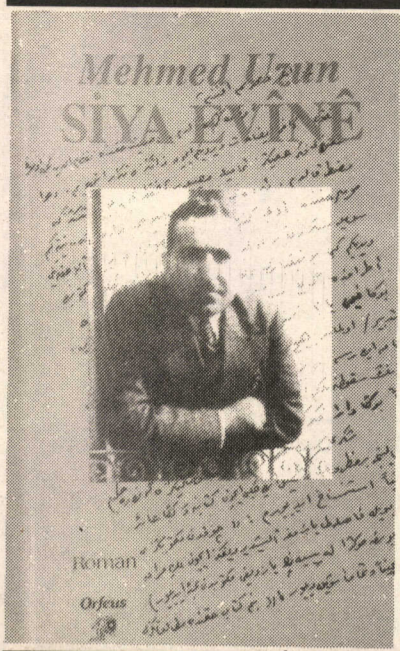
sürece, verecekleri her türlü demokrasi mücadelesi sakat ve güdük olacaktır. İşte asıl sorun Kürdistan ve Türkiye halklarının acil demokratik istem ve taleplerini saptayıp bunları ortak bir program için de gündemleştirip, bütün güçlerini seferber etmeleridir.

Herkes kendi derdiyle uğraştığı sürece ve reformist talepler devrim mücadelesinin önüne konulduğu sürece ne kendiliğinden gelişen kitle mücadelelerine doğru önderlik edebilecek ve ne de siyasi demokrasinin kazanılması yönünde zerrece adım atabilecektir.

S. ROJAN

7/6/1990

Roman û kurte-çîrokên kurdî -3-

Mehmed Uzun
SIYA EVÎNE
Roman

Orfeus Bokförlag
Vanadisv. 182, III tr.
113 46 Stockholm

□□□ Di nivîsara xwe de "Siya evîne yan tava heyvên ji kaxez", min xwest çend nêrînen xwe li ser bingeha xeyala Mehmed Uzun bicim, wek ku ew ji min re xuya bû di romana wî ya siya de Siya Evîne (Orfeus 1989). Min bi hesanî dikarîbû nivîsarêk pir dirêjtir binivîsiya, lê min xwest ku nivîsar ne pir dirêj be, ta ku ew bikaribe riya xwe li ser rûpelên Kurdîstan Press'ê peyda bike. Paşê, min nexwest lêkolînek fireh û kûr li ser romanekê tenê û ji deryeyî romanên din çê bikim. Ta ku merov bikaribe, bi hawakî kûr li ser nivîskarekî binivîse, gring e ku ew bixwaze xweş nivîskar nas bike di riya hemû berhemên wî re, di nav hemû nivîsên wî de. Guhertin û pêşveçûnên nivîskar ne di pirtûkekê de, lê di hemû pirtûkan de xweş û bi giştî dixuyin.

Daxwaziya min, di vê nivîsarê de, bi van çend nêrînan ew e ku ez bikaribim rê li ber çend xwendekarên û nivîskarên kurd vebikim ta ku ew çend lêkolînan li ser pirtûkên Mehmed Uzun û nivîskarên din çê bikin. Pêşveçûna çanda miletekî pir bi pêşveçûna lêkolînan ve girêdayî ye.

Min bala xwe da Zencîra Nivîskarên Kurd û min dît ku navê Mehmed Uzun tunebû. Bi vê nivîsarê, ez dixwazim ku Mehmed Uzun ji cîyê xwe bibîne di zencîra ku roj bi roj dirêjtir dibe, dewlemendtir dibe.□□□

Dr.K. H.

Siya Evîne yan tava heyvên ji kaxêz

Di romana xwe ya siya de "Siya Evîne", nivîskarê Kurd, Mehmed Uzun, bi hawakî nûjen û lihevhatî dixwaze dîroka miletekî di jiyana merovekî de bibîne û jiyana merovekî di dîroka miletekî de bibîne.

Bi hawakî ji hawan, Memduh Selîm Beg dibe neynika tevliheva bûyeran û di şev û rojên wî de, di xewnên wî de, perîşanî û malkambaxiya miletê kurd li ber çavên xwendevanan bi gewde dibin.

Mehmed Uzun, di romana xwe ya dawîn de li ser bûyerên siyasî û navnetewî, di Rojhilata Navîn û di sedsala bîstan de, dinivîse. Ew li ser jehvetina Imparatoriya Osmanîyan, dämizrandina Komara Turkiya nû, Mistefa Kemal, serhildanên Kurdan û bisernekînen wan dinivîse. Ew dide dû karwanên sirgûnê, dikeve nava koçên kesên bê welatmayî û berê xwe bi merovekî ji wan koçan, bi Memduh Selîm Beg, dide ber bi rojên reş û tevlihev. Ew li ser bextê reş, li ser çarenûsa pir malwêrankar, li ser welatê siûdxirab diaxive:

"Welatê bê kes, xirabe û kavil. Şewitî. Nezan û bindest. Welatê parçekirî, ji hev xistî. Hêstir, xwîn, şîn. Sedar û sehpayên li pey hev rêzkerî... Girtixane û zindan"(r 43).

Di "Siya Evîne" de, rengên romanên sirgûnê xweş xuya dibin. Gotinên nivîskar dibin wek devên kêran, wek gûzanan û perda aramiyê, bêdengiyê perçe-perçe dikin. Ew kesên di xew de, yan dixwazin ji bir bikin, hişyar dikin û ew dastana miletekî ku winda dibe, ji hev dikeve, li ber çavan pehn dikin.

Lê daxwaziya Mehmed Uzun ne ew e ku ew

derd û kulên kurdan bihejmêre. Na ew vî tiştî ji xwe re nake kar. Bi hawakî şîrî, bi zanebûneke pir mezin, bi bingeha nivîsandina romanê, Mehmed Uzun di "Siya Evîne" de, peywendîyan di navbera dîroka miletekî û çarenûsa merovekî ji wî miletî de peyda dike. Bi hawakî ji hawan, ew dixwaze bibêje ku eger Memduh Selîm Beg ne kurd baya, jiyana wî dê jiyaneke din baya. Serpêhatiya Memduh Selîm Beg bi çîroka miletê kurd ve girêdayî ye. Û çawan welat ber bi rojên nenas û reş diçe, Memduh Selîm Beg jî, du çente di destan de, ber bi tarî û mij û dûmanê, ber bi windabûnê diçe. Memduh Selîm Beg jî dide ser riya ku ji welat derdikeve, dûrdikeve... Ew ber bi gema ku li derdan ve diçe:

"Keştî, giran giran, bi dur dikeve. Baran dibare. Hawa tarî, aso girtî ye. Li pêş, ji mij û dûmanê pê ve tu tişt naxuye"(R 21)

Di herdu çentên Memduh Selîm Beg de dastanek heye. Ew dastan dastana sirgûnê ye, çîroka windabûnê ye. Di daristana sembolan de, Mehmed Uzun, bi destê pehlewane xwe digire, dide tengala wî. Nivîskar û pehlewana, bi hevûdu re dûr dikevin, winda dibin, xwe didin ber siya evîne û xewnên şîrîn. Ew li ser riyên sirgûnê, geh xwe ji bir dikin, geh dimirin, geh zinde dibin.

Lê Memduh Selîm Beg ne wek hemû merovan e. Erê ew kurd e, erê ew wek hezar hezar kurdan, ji ber agirê zordariyê direve, xwe ji mirinê diparêze, lê ew, Memduh Selîm Beg, bi jiyana xwe ya tevlihev, bi hezkirina xwe ya pir xurt ji cihanê re, ji zanistiyê re, ji welat re dimîne.

Daxwaziya nivîskar ya yekemîn ew e ku ew li ser jiyana tevlihev û dagirtî ya Memduh Selîm

binivîse, li ser guhertinên pir mezin di temenê wî de, li ser herikandina rojû salên wî di welatê xeribiyê de. Memduh Selîm Beg jiyanekê pir dewlemend û tevlihev dijî û ew herdem girtiyê yek ji du "tayan" e. Ew ji taya "welatê xeribiyê" dikeve "taya evîne" (R 93) û tiştên ji hev pir cihê ciyên xwe di nava wî de dibînin. Memduh Selîm çihanperest e, ew pir ji jiyana meyxanan û kêfê hez dike, lê, di serê nivîskar de, ew dibe yek ji pehlewana dastanên îşq û evîne û yek ji pehlewana welatparastîne. Nivîskar du wênan ji kesê Memduh Selîm Beg çê dike, du wênan pir ji hev cihê: Wêna yekem, wêna rewşenbîr û welatparêz e:

"Yek ji damezrevanên Komela Xwendekarên Kurd li Setembolê, Hêvî, 1912. Nivîskar û berpirsiyarê Kovara Jin'ê, 1918-19. Yek ji damezrevanên rêxistina kurdî, Teşkilatê Ictimaiyê û Kurd Tealî Cemiyetî û niha jî yek ji damezrevanên Partiya Xoybûnê. Ronakbîrekî nûjen di navbera Rojhelat û Rojava de" (R 73).

Wêna duyem pir bala nivîskar distîne. Ew wêna "dildarê evîne. Xwediyê kevokên aşqê" ye (R 73). "Evîndarê xweş û rindîyan" e (R 97). Di hemû romana xwe de, Mehmed Uzun dixwaze bibêje ku Memduh Selîm Begê ji dayika xwe bûbû ji bo "riyake rast û tûkûz" (R 97), lê sirgûnê û hovitiya neyar û çerxa gerdûnê ew ji wê riya han dûr birî:

"Lê pêlên xeribiyê riya jiyana wî, ji binî, tev li hev kir, daxwaza wî qurmîçand" (93).

Li war û welatê xeribiyê, her tişt li ber çavên Memduh Selîm Begê reş dibin, wî dûrî jiyana birûmet û xweş, dixin. Sirgûn, hêdî hêdî li ber çavên kesê bêwelat dibe mîna agirê cehenemê, mîna dojhê.

Jiyana rojane dibe qada hovitiyê, xwînswariyê. Ew dibe daristana hemû tiştên ku merovan ditirsinin, dişkinin, ji hev dixin. "Roj roja hevûdu xwarin û çavderxistinê ye" (R 58). Merovantî, li deryeyî welat nabişkuve, gul nade û Memduh Selîm Beg xwe mîna merovekî ketî, mirovekî bêpişt dibîne. Sembola hovitiyê û xwînswariyê xweş eşkere dibe di sûretê masiyên biçûk û masiyên mezin, di derya jiyaneke de: "Masiyê stûr ye hûr dixwe"

Li welatên dûr, çihan li ber çavên Memduh Selîm Beg tarî dibe, dibe "mij" û "dûman", dibe dojhê -cehennem-. Gotinên ku mirin, nexweşî, windabûn, hovîtî, êş û rencê ditînin ber çavan, pir dibin. Jiyana, li sirgûnê dibe zindan, dibe ji hevketin, dibe mirin... Dema "wijdan" ji ser rûyê dunyê bardike, hovîtî alaya mirinê li ser sînga miletê kurd dişikîne. Li welat û li deryeyî welat, çihan dibe agir, zindan, dibe dastana xewnên perçe-perçe bûyî, dibe qada Ruhistî:

"Belê, Şûrê Ruhistîn. Şûrê Ruhistîn li ser milê wan û miletê wan hilawistiye. Ew Şûrê Ruhistînê ku rê li pêşveçûna tarîxa wan girtiye. Ew Şûrê Ruhistîn e ku tarîxeke nû, tarîxeke derewîn aniyê pê û li ser wan ferz kiriye" (R 60).

Di vê cihana pis de, di vê jiyana bê rûmet de, Memduh Selîm li çarêkê, li riyekê digere ta ku ew bikaribe bijî. Di windabûna xwe de, li ser riyên û di nav diwarên welatê xeribî de, ew li piştê, li palekê, li hêzekê digere. Xebata siyasî û hezkirina wî ji çand û muzîkê re, baweriyên wî bi çihaneke xwestir hindikî xurt dikin, lê ew lêvê birinê wî nadin ser hev. Memduh Selîm Begê dermanê dilê xwe hew di evîne de, li bin siya evîne peyda dike. Evîna reng û bêhn-û babetên tiştan bi giştî diguherîne, ew hemû jiyana Memduh Selîm diguherîne. Bi siya evîne, di pencera evîne re, çihaneke nû û rengarê li ber dilê wî vedibe, xwe li ber çavên wî, mîna dûmenekê pir dilbîr xwe radixîne.

Dema jinek ciwan destê xwe vedike, hemû bije û xweşî ji nav tiliyên wê dirijin û deriyê bihuştê li ber wî vedike û deriyê dojhê pir dijwar digire:

"Memduh Selîm Begê di çola kiraç ya welatê xeribiyê de ji xwe re daldakekê, siyekê peyda kiriyê; siya evîne" (R 105)

Ji herdû destên dilberê, hemû xweşî dibarin û hemû aloziyên jiyana rojane ji bir dibin, winda dibin. Çaxa derd û kul li Memduh Selîm leylan didin, "germ û qije-qija mesele û zehmetiya bi ser wî re ten, ew xwe davêje bin siya evîne. Ew dil û ruhê xwe dide bin hûnikahiya siya evîne" (R 105). Bi vî hawî jî, Memduh Selîm di kesê dilberê de jiyanekê nû û lihevhatî peyda dike. Ferîha dibe stûna xaniyê xewnan

"Ew dê bibe stûna mala wî. Ew dê ronahî bireşîne ser jiyana wî. Di rojên teng û reş de, ew dê

were û pişt bide Memduh Selîm Begê, jê re bibe alîkar, heval, hogir û yar" (R 94).

Çîroka Memduh Selîm Beg çîroka evîne ye. Evîna jiyana wî tîjî dike, dadigre. Peywendiyên wî bi welatê wî re ji peywendiyên evîne ne. Dema ew ji Wanê dûr dikeve, ew dibe wek evîndarê ku dûrî dilbera xwe bikeve. Hezkirina wî ji welatê ji re wek hezkirina aşiqên pir bi nav û deng Leyla û Mecnûn e, ew hezkirinekê girêdayî ye bi rencê, bi bextê reş, bi ji hevûdu dûr ketinê. Di destana xwe û ya welatê xwe de, ew malwêraniya van her dû stêran, her dû dilberan bi bîra xwe tîne. Di asmanê neçaretiyê de, her dû stêr herdem li hev dinêrin, lê dilê wan bi hev şad nabe. Ew dibe Mecnûn û welat dibe Leyla. Ew dibe Mecnûn û daxwaziya dil dibe Leyla. Li hevîya ku Leyla û Mecnûn di daxwaziyên dilên xwe şad bibin, Memduh Selîm Begê, bi hezkirina xwe ji keçek çerkes re, stariyekê dibîne.

"di welatê xeribiyê de, wî ji dilê xwe re stariyekê peyda kir. Bi vî awayî, ew dê derd û keserên welatê xeribiyê kêmîr bike, derd û kulên xwe derman bike" (R 42).

Bi vî hawî, eger sirgûnê deriyê dojhê li ber wî vedikir, a niha hezkirina wî deriyê bihuştê û kêfxweşiyê li ber wî vedike; "Çavên wê; li ser riya bihuştê du derî" (R 36). Û eger çihan berî ku ew Xezalê bibîne qelaç, çol, mij, tarî, jahr û mirin bû, piştî hevûdu ditîne, her tişt heşîn dibe, kesk dibe, reng û behna şahî û xweşiyê digire.

Bihuştê bustanekê pir xweş e, baxekê li hev hatî ye. Ew warê jiyana wî evîne ye. Di baxê evîne de, dilber nema hew jinek ciwan e, lê ew dibe çihaneke xweş û li hev hatî. Ew dibe av, sembola jiyaneke çavkaniya xweşiyên. Ew dibe "dilopeke şîr" (R 20), şîrê dayikê, xwîna jiyaneke:

"Dilop; dilopeke av, dilopeke xwîdan, dilopeke hêstir, dilopeke spehîtî û xweşî. Jiyana. Kaniya jiyane" (R 35).

Dema Memduh Selîm Begê çav li dilbera xwe dikeve, tîna nava wî dişkê û hemû kulên dilê wî wînda dibin: "dem û keserên xeribî û sirganiyê, ji wî bi dûr ketine" (R 37).

Eger riyên dûrbûnê bi mijê ve, bi dûmanê ve, bi demên reş ve girêdayî ne, dilber dibe ronahî, dibe çavkaniya ronahiyê: "Ew; stariyekê ronî û li hember Memduh Selîm Begê runiştî" (R 41). Ew "Çirusk û şeqw" e (R 61), "ew" li ser dilekî navsal û şewitî çirusek evîne ye (R 62). Ronahî û germa jiyaneke bi hevûdu ve girêdayî ne û dilber germiyekê pir xweş, wek germiya jiyaneke li dora xwe belav dike: "Hebûna wê germiyekê dide odê û tiştên ode. Hebûna wê dilê Memduh Selîm Begê germ dike" (R 41).

Dilber av e, ronahî ye, germî ye. Ew gul e, kulîlk e. Ew "gula nû bişkovî Feriha" ye (R 42). Ew gula ku hemû gulên tîna bîra merovan û kulîlka ku hemû biharê bi dûv xwe ve dişikîne.

Di warê evîne de, Memduh Selîm Beg, evîndarekî "Romantîkî" dimîne, ji ber ku ew evîna xwe dûrî kes û bajarên û tevliheva çihana li derve dibîne. Rast e ku ew pir ji jiyana bajarên mezin, ji meyxanan hez dike, lê dema ew dixwaze xwe bi dilberê re bibîne, ew herdem xwe û wê dûrî bajarên dibîne. Hezkirina wî di nava hişnkariyê de mezin dibe, li kêkêka avê: "li qeraxa gola Wanê xaniyekî spehî, biçûk û xwedî beşçe." (R 20). Ta ku dilê wî şad bibe, ew xaniyekî biçûk li welat dixwaze: "Wan, Gola Wanê, kêleka avê, xanî, beşçe, jin, zar û zêç, xweşî, serfirazî, rindî" (R 45). Wî jî, evîna dibe kozika herî metîna, xaniyê herî xurt ta ku Memduh Selîm Begê bikaribe xwe li hember bayê mûsibetên çihaneke bigire.

"Siya evîne, warê rehetî, dilxweşî û bextiyariyê. Warê listîkên xweş û şîrî. Warê dengê dil û bedenan. Di nav çeperên berberî, dijîtî û dijîmînahiyên de kozika herî metîn" (105).

Lê çawan Leyl û Mecnûn bi hev şad nabin, çawan Seyamend û Xecê nabin yên hev, çawan Mem û Zîna xweşik li ber lingên bûyer û çarenûsa reş diçin, Memduh Selîm Begê jî dikeve nav karwana evîndarên bextreş û bêsiûd. Aloziyên jiyaneke û bûyerên çihaneke nahêlin ku ew biryarekê bide. Nivîskar dibêje ku "sersariya Memduh Selîm Begê bû sebê windabûna evîna û evîndara wî" (R 167), lê ew dizane ku ew tişt ne sed di sedê de suncê sersariya Memduh Selîm bû. Dilê Memduh Selîm ji mêj ve hûr-hûrî bûbû, ji roja ku ew li keştiyê siwar bû û berê xwe da welatê xeribiyê. Xewna evîne, di jiyana wî de,

DENGÊN NÛ

••• Berhema wi ya pêşin sala 1988 an- di çend rojan de, bi du hezar hejmarên xwe- li Kurdistanê Sûriyê hatiye belavkirin.

Bi dehnan gotar û nêrîn li ser pirtûka wî hatine nivîsandin. Hamû rexngiran dane xuyakirin ku pirtûka "Berya Şinî Derbas Bin" serketim û ajcrandineke nû ye bo sazkirina bingehên helbesta serbest û rojane, bo guhdana derdê gelê kurd û naskirina xewna wî.

Li gel pirtûka Taha Xelîl bê rawestan helbestên wî di kovar û rojnamên crebî de tîn weşandin.

Taha Xelîl sala 1962 an li gundê Xezna- li başûrî Qamişlo- hatiye dinê. Beşekî girîng ji jiyana xwe û ji zaroktîya xwe ji, bi gunduyan û Cotkaran re derbas kirîye. Ev yek bûye Sedem ku helbestên wî, ji toz û qirşikên çolê, ji bîna roka ber êverê. Ji piştiyên pûş, û xwêdana nav çengê welat tîn Stîrandin û tîn hûnandin ji bu nalîna, xewnê: xewna ku di nav singoyên çavsorana de baskokirî, bê qidûm, hildi perike diwarê azadiyê...

Û heger yek caran çê Zirz be, Pencên wê bi qurincok û gincir be, taha Xelîl bi kurdî helbestê kî dîke "destmala heftrengî" bo Zûhâkirina hêsrên dil.

Ehmed Huseynî

Rêwî

Du caran berê xwe da bajêr jina wî pêre çû..

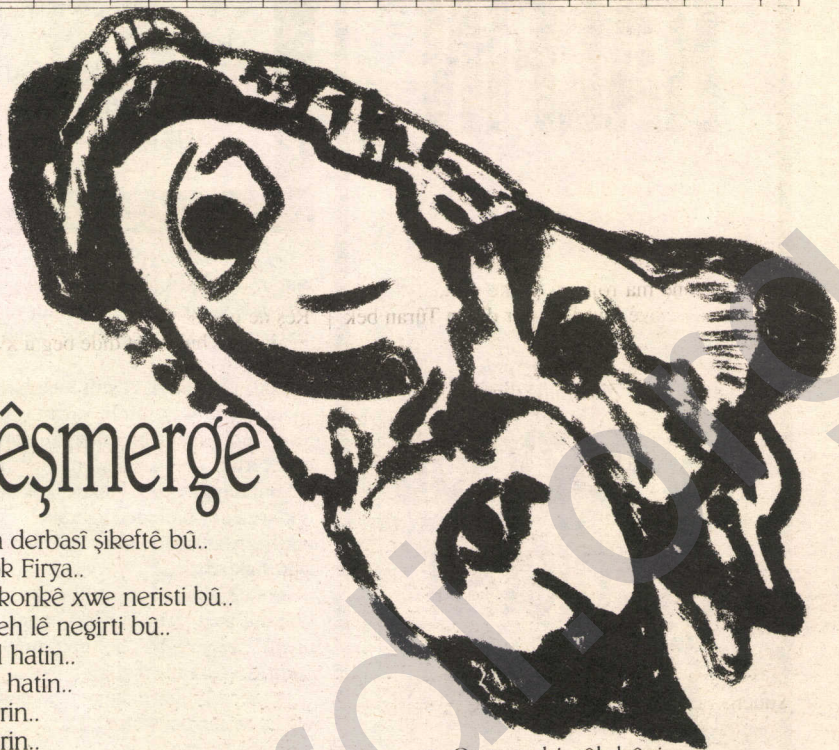
Sê caran berê xwe da deryayê hevala wî pêre çû..

Çar caran-di rêçek kwîr de berê xwe da çîyan ewr, harbûna hilperikandinê pêre çûn..

Û Carekê tenê berê xwe da gorê kesek pêre neçû!

Helbestvan

Gava ku bi evînê ket
Liser hemû evindaran nivîsî..
gava ku hat girtin
Li ser ba û çûkan...
Û welatan nivîsî..
Û gava ku zortestin şikandin...
Di orta kuştîyande rawestîye.

Pêşmerge

Gava derbasî şikeftê bû..
kevok Firya..
Pîrê konkê xwe neristi bû..
dergeh lê negirti bû..
bê ol hatin..
faşist hatin..
wî birin..
wî birin..
wî birin!!!
li şûna wî Fîşekek ma bû
Li devekî
an li lûla tivingekê digeriya!!

1- Ev welatê mine..
Wekî mi ji te re goti ye: ev welatê min e..
eynen.. Koladarê min.. ev welatê min e..
ji mafê min e ku ez wî di teştekê biçûk xim..
Û serê wî bi xwîna xwe bişom!

2- Gava tu bi çûk bûyi..
te ji mamoste yê dibistanê re got..
ezê bi pêşmerge bim
ta ku welatê xwe biparêzim..

Û wextê ku tu mezin bûyi..
te kes nedî ku ji wî re bibêje.
Pêwîst e welatê min hebe
Ta ku min biparêze!

Taha XELÎL

Ezê Hatim

Çi nazin te GARÊ min û
Şeq ken cergê min helbirin
Çîroka xo dê vehînit
Dê bêjîtin wa rezvanan
Şivan nehate gorya xo
Şîrîn perî û zerya xo
AMÊDIYÊ heta ZAXO
Hemî ax û hemî dax û
Bê te najîm û ez neşem
Per û balêt min dê weryên
Soza mine di gel dayikê
Hindî hêzek di, min mabît
GARE Û METÎN û dolêt we
Dê pawan keyîn biringêt xo
Tena keyîn dengê nalêt xo
Herî finîn baskê xema
Ve ez hatim ciyakê min û
Hêza giyanî zakê min û
Nahêlim nazdarê neşem
Minê gotî dê hem dê hem
Bo we înim mizgîniyê
Bo BEHIRKÊ wê zeriye
Kavilê sotî wê kaniyê
Renim dengê bê zariyê
Bese êdî ku ez rûnim
Bese hizrê reş vehînim
Bese serê xo biçemînim
Hizr û şîyanet xo biçemînim
Xema nexo Bajêrî û
Here bêjê wa gondiyan
Dê hijînin dest û çîyan
Bijîkînin wa xwêriyan
Ew ê bextê xo dirandî
Ew ê JEHRÊ bijandî
Ew ê derkê me hijandî
Wek Givara wekî GANDÎ

METÎNA to bo yê silî
Bipîrsin bo çî yê kolî
awazêt xo di gel bilbilî
rêza min lew nexemilî
lew birên kete merê min
Lew nirên kete gorê min
ma vekîrî lew derê min
hîviye neken şerê min
Bê te najîm ger nemirim
Asmanê te ger nefirim
Lêve nebim her bixorim
kirîskêk bim nevemirim
Pêkve gel jan û sozêt min
bilindiya we jivanêt min
zinarêt we bizavêt min
kovanêt we wa janêt min
ezê hatim û navînim
Hindî nemzêt min livilv in
cerg û melak min kun kun in
dolêt we pir sozêt min ni
Zindaniyê perîşan
Pîr û zarokêt bê tawan
gond û bajêrokêt xeman
ger nemirim nahêt jîyan
rezê min gaziye ma beyar
bese hewar û sed hewar
herê jar bim û birindar
Payîzoka pîr kemef bihar
pê agehîm herê bendî
bi diyarî û serbilindî
dê ava keyîn ewî gondî
ewe ev nexşe vehandî
sûnde b. dara azadiyê
sûnde b.navê wê sêwiyê
sûnde b.kalê xeribiyê
bikem, bûk ewê zeriye.

Bo Hozanvana

Hozanvano gazi bike
Li gel jîne pêkve rike
Ne her pirca xo to şeke
Binve bixo falê veke

Hewar bike hozanvanan
Gazîke xort û şivanan
Têkda koçer û rezvanan
Bes vehîne to kovanan

Av di gomê de ger vema
Zer bû dar û barê çeman
Bese nebe lîsê xeman
Her hewar ke gav û deman

Wekî ebdalê biharê
Bilbil tîr bû ji zêmarê
Pepîkê wek min hejarê
Bo kes nehate hewarê?

Hozanêt xo çak vehînin
Dar berî belga werînin
Qewşenêt baxî bixemilînin
Agrê dila bikelînin

mêre li kaxê diyar bît
jîn ne jîn e hera jar bît
û li welatî her hewar bît
bila gîzîr herê par bît

bihar nema li welatî
bo çî ji kaxê helatî?
bo çî her bê deng û mat î?
Xogorî ke demê hatî

cemê te dê herî dêm bît
binê gomê herê lêm bît
Min û to jîn hera kêm bît
rêbera min koremm bît

pora min çû ya berze bi
bişkoja wî lê ve nebi
Goyîne xand kew neqebî
hizr û xewna min danebî

di gelya da ku deng veden
dîndarêt te xemlê neken
kevra kirîsk bilbin vejan
rêka rast hûn qet ber neden

Ev e du hozanên M. K. —NIHÊL in ku şexsiyeteke hejaye welatparêz e. Bo zanîn navbirî li demê Komara Mehabadê zarok bû û ji ber ku mamê wî şehîd Îz-zet Abdulezîz êk bû ji etserên Komarê. Ew jî li gel bû û wî zor birhatin hene li ser wan bû-yanan û şîrê jî dinivise. Ev e jî du şîrên wî ne.

Rizgar Kêstey

NIHÊL

HALFİN

19. yüzyılda Kürdistan üzerinde mücadele

BÖLÜM • 1

Kitap için kısa bir açıklama

Orjinal adı "*Kürdistan Üzerine Savaş*" olan bu kitap, "*Kardeşlik*" isimli bir dergi yayını olarak Arapça'ya çevrilmiş ve Bağdat'ta yayımlanmıştır. Biz bu Arapça metni esas alarak Türkçeleştirdik. Arapça'dan çevirenin bazı kavramlar ve özel isimleri Arap dilinin ifadesi içinde vermesi nedeni ile, bazı hatalar olmuştur. Bunları kısmen düzeltmeye çalıştık. Örneğin Türkçe'de "*Ksenefon*" olarak bilinen "*Onbinlerin Dönüşü*"nün yazarı, Arapça'ya "*Zeynefon*" olarak geçmiştir. Buna bazı bölge, ile isimleriyle cins (dağlar, nehirler) ve özel (yazarlar, komutanlar) isimler üzerindeki değişimleri de katabiliriz. Ancak bunlar metnin özüne ilişkin derecede önemli değil.

Kürt tarihinin özellikle 19. yüzyıl içinde bulunan kesimi bütün önemine rağmen Türkiye'de yeterince bilinmiyor. Bu bakımdan, bu kitabın önemli bir boşluğu dolduracağı şüphesiz. Kitabın çeşitli dünya dillerine çevrildiği biliniyor. Ayrıca oldukça önemli bir bibliyografyası var. Kitabın orjinalinin bulunarak aslından çevrilmesi elbette çok daha yararlı olurdu. Ancak, biz bu imkanı bulamadık.

Okuyucunun, kitabın eksikliklerini, içinde bulunan şartlar nedeni ile hoş karşılayacağına, gerekirse bazı somut tesbitleri bize ulaştırarak 19. yüzyıl Kürdistan'ını daha etraflıca öğrenmemize yardımcı olacağını umuyoruz. Saygılarımızla.

Mart 1976

KOMAL

İlk yayıncının önsüzü (1)

Bu kitabın yazarı Halfin, Moskova'daki Sovyet Bilimler Akademisi'ne bağlı "*Asya Halkları Enstitüsü*"nün "*Devletlerarası İlişkiler Bölümü*" profesörlerindendir.

Yazar, Asya halkları tarihini, özellikle Kürt tarihini incelemekte ve bu daldaki ihtisası ile isim yapmıştır.

Kürt ulusunun 19. yüzyıla ait olan devresi hakkında bağımsız ve yeterli bir inceleme yapılmadığı bir gerçektir. Bunun içindir ki bu eserin, za-

AÇIKLAMA

□□□Bu sayımızla birlikte yeni bir tarih dizisine daha başlıyoruz. KOMAL Yayınevi tarafından 1976 yılında İstanbul'da yayımlanan "19. YÜZYILDA KÜRDİSTAN ÜZERİNDE MÜCADELE" isimli kitabı seri halinde, orjinaline bağlı kalarak yayımlayacağız. Orjinal basması 134 sahife olan ve mevcudu tükenen kitabın tarih çalışmalarına katkıda bulunacağını umuyoruz.□□□

KURDISTAN PRESS

manımızda Kürt tarihinin 19. yüzyıla ait bölümü üzerinde yapılmış olan en ciddi ve bilimsel çalışmaların sonucu olduğunu söylersek mübağla etmiş olmayız.

Yazarın bu eseri; çeşitli kitapları, hükümet arşivlerini, ihtisas sahibi yazarların, araştırmacıların, diplomatların, askeri kumandanların incelemelerini, değişik yerlerden Kürdistan'a gelen ve buralarda gördüklerini anlatan seyyahların notlarını göz önünde tutarak ve bunlara dayanarak hazırlaması da kitabın değerini bir kat daha artırmaktadır.

Her ne kadar adı geçen devreye ait bilgilerin bir bölümü bazı tarihçiler tarafından biliniyorsa da önemli büyük bir bölümü unutulmuş, ihmal edilmiş ya da meçhul kalmıştır.

İşte yazar bunların hemen hemen hepsini geniş bir incelemeden sonra bir araya getirerek bu kitabını yazmıştır.

Bu eserin büyük özelliklerinden birisi de; yazarın incelemiş olduğu dökümanlar yanında Rus resmi makamlarında ve hükümet arşivlerinde gizli ve açık bütün belgeleri de incelemiş olması ve baş vurduğu kaynakların tümünü kitabında belirtmiş olmasıdır. Ki, bu dökümanların Çarlık Rusyası devrinde okunması ve incelenmesi yasaklanmıştı.

Bütün bunlara rağmen kitapta düzenleme yönünden bazı eksiklerin bulunduğu da inkar edilmez.

Bunun sebebi de, o devirde diğer ulusların tarihçileri gibi, Rus tarihçilerinin de ulus olarak kendilerini diğer geri-kalmış halklardan üstün görmeleri ve bu psikoloji içinde davranmalarıdır. Bu yüzden Asya halklarının tarihine gereken önem verilmesi engellenmiştir. Nitekim, yazar, bunu da itiraf etmektedir.

Yazarın önsüzü

İçinde bulunduğumuz yüzyıla kadar Asya'da yaşayan uluslara oranla Kürtlerin geçmişi hakkında incelemeler, araştırmalar çok zayıf bir biçimde ceryan etti. Bunun nedenlerini şu biçimde sıralayabiliriz:

Çeşitli biçimlerde gelişen ezici, kahredici olaylar, Kürtlerin ulusal bir devlet kurmasına engel oldu.

Orta çağın başlarından itibaren Kürtler, İran ve Osmanlı İmparatorlukları arasında bölündüler. Yine bunların bir kısmı 19. yüzyılın başlarında Rusya sınırları içerisinde kaldı. Ve bir kısmı da Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra sınırları çizilen Irak ve Suriye topraklarında kaldılar. Ki zaten buralar onların eski vatanlarıydı.

İşte bu engelleyici durumlar, Kürtlerin tarihleri hakkında gerekli ve sağlam bir çalışmanın yapılmasına engel oldu ve olmaktadır.

Özel olarak Kürdistan'ın yeni çağlardaki tarihinin aydınlatılması da çok zayıf olarak ceryan etmiştir. "*Onbin Grek'in Kürdistan'dan geçişi*"(2) ya da Mekadonyalı İskender'in seferleri hakkında ciltler dolusu kitaplar yazan burjuva yazarlar, Kürtlerin tarihleri hakkında ve 19-20. yüzyıllarda onların kendilerine reva görülen zulüm ve esaret karşısında mücadeleleri, kahramanlıkları hakkında çok az şeyler yazmakla yetinmişler, gerçeği anlatmaktan kasıtlı olarak uzak kalmışlardır.

Batı burjuvazisinin tarih dalında temsilcisi olan ve özel olarak Kürt meselesini incelemek için görevlendirilen D. Curzon, aslında Britanya sömürgeciliğinin geliştirilmesi için görevlendirilmiştir.

Aynı zamanda bu kişi, İngiltere'nin Dışişleri Bakanı olup, Hindistan'da kralın temsilcisi sıfatını da taşıyordu. D.Curzon, Doğu'da yaptığı incelemeleri derleyerek yayımlamıştır. Ama bunların kapsamı bilimsel olmadığı gibi, tahrif de-

edilmiştir. Amaç sadece İngiliz koloni politikasına ve İngiliz şovenizmine hizmet etmektir. D. Curzon vicdanen(!) konuşarak şöyle diyordu:

"Kürtlerin tarihi bilinmiyor. Tahminen bu ulus tarihsiz ve edebiyatsızdır. Bunların, kendilerine daima manasız düşmanlık gösteren ulusların arasında yaşamaları, toplumsal bünyelerinde düzensizlik ve kargaşalığın yer almasına neden olmuştur. Eğer Kürtlerin kuvvetli ve adil bir elin idaresinde yaşama imkanı sağlansa bunlar düzene boyun eğerek itaatkar olurlar."

Pek tabii olarak "*kuvvetli ve adil el*"den amacı, Britanya sömürgeciliği idi.

D.Curzon'un Kürtler hakkındaki diğer görüşleri de önem bakımından öncekilerden az değildi. Ve onları şöyle sıfatlandırıyor:

"Halk cidden bön ve cahil... öyleki, talimterbiye, kitap ve mektep nedir bilmiyorlar. Onbinde birisi bile okuma-yazmayı doğru dürüst başaramıyor. Buralardaki diğer halklara nisbetle daha çok isyankar ve hileciler."(3)

Bu alim lord, Kürt halkının yaşadığı zorlu hayattan, bunun gerçek nedenlerinden, İran ve Osmanlı İmparatorluğu ile zaman zaman ortaklaşa çalışarak Kürdistan'ın nimetlerini bölüşmek için İngiltere'nin oynadığı rolden bahsetmiyor ve bunları sessiz geçiyor. Oysa Kürt halkı, bu yeterli olmayan ve Kürdistan'a kendi devletlerinin çıkarı için inceleme yapmaya gelen kişilerin iddia ettikleri gibi kötü huylarla donatılmış ve vurgunculukla geçinen bir ulus değildi. Tersine varlığını korumak için çeşitli zorluklarla mücadele eden ve en basit şartlar içinde yaşamaya mecbur olan bir halktı.

1880 yıllarında Kürdistan'da İngiltere'nin konsolosluğu olan Henri Trotir'in Kürtlerin yaşadığı hayat seviyesinden ve toplumsal durumlarından bahseden yazılarında ve bunların ortaya koyduğu gerçeklerden Curzon'un habersiz olduğunu kabul etmek hiçte mantığa sığmaz.

Henri Trotir; "*Küçük Asya Kürtleri*" başlığı altında yazdığı kitapta şöyle diyordu:

"Van'da onyedinci Kürt reisi, orada yaşamakta olan kırkbin Kürt vatandaşı adına hazırlanmış oldukları mazbataya, o sırada idari ıslahat için Van'a gelmiş bulunan sultanın mebusuna takdim ettiler. Kürtler bu müzakeratlarında hükümetten gereken masraflarını kendileri karşılamak şartı ile mektep yapılmasını, mecburi askerlikten muaf tutulmalarını ve buna karşılık olarak da hristiyanlara tatbik edilen bedel usulünün kendilerine de uygulanmasını, hatta hristiyanlara nispetle daha fazla bedel demeyi kabullendiklerini bildiriyorlardı. Kürtler, kendilerine reva görülen düşmanca davranışlar karşısında bir de mecburi askerliği çok ağır buluyorlardı ve kendilerine köle muamelesi tatbik eden Osmanlıları savaşlarda başkalarına karşı müdafaa etmek istemiyorlardı."(4)

Henri Trotir, herhangi şahsi bir görüşünü içine katmadan gerçeği olduğu gibi yansıtıyordu.

Kürdistan'a gelen askeri kişilerin, diplomatların hükümet temsilcilerinin Amerika, Almanya, İngiltere, Rusya ve diğer devletler tarafından gönderilen misyonerlerin hatıraları, notları ve çeşitli dökümanlarına rağmen burjuva tarihçileri Kürt meselesi ve Kürt tarihi hakkında gerçeği olduğu gibi yansıtmaktan kaçınmakla yetinmemişler, bu konunun ana hatlarını bile tam olarak açıklamaktan uzak kalmışlardır. Sayısı pek az olan kimselerin doğru beyanları karşısında diğerleri meseleyi daima kendi çıkarları yönünde yansıtmışlardır.

Nitekim Kürtlerin durumu hakkında inceleme yapan Felçifiski: "*Hepsi Kürt meselesi ile üstünkörü alakadar oldular. Hiçbirisi ciddi olarak çalışmadı*" diyerek, gerçeği ortaya koymuştur.

Gerek yabancılar ve gerekse Rus şarkiyaçıları tarafından Kürdistan'ın arkeolojik, etnografik ve filolojik konuları üzerinde çalışmalarına son zamanlarda başlandı. Bu konuların gerçek olarak ele alınması gerektiği yine son zamanlarda his-

KOMAL tarafından 1976 yılında yayınlanan kitabın orjinal kapağı

sedilmeye başlandı. Özellikle Rus bilginleri gerek Kürdistan'la Rusya'nın komşu olmaları ve gerekse bir kısım Kürdün Rusya'da yaşaması durumunu göz önünde tutarak, bu konuya gereken önemi vermeyi zorunlu gördüler.

Gerçi 19. yüzyıl başlarında bu hususlarla ilgili olarak çalışmalar yapıyordu. Fakat bunlar ilmi olmaktan uzaktı. Sadece dış ve iç politikanın ihtiyacını karşılayacak bilgilerin çerçevesinde ceryan ediyordu.

19. yüzyılın 30. ve 40. senelerinde bu konu ile ilgili kitaplar basılmaya başlandı. Fröncinko iki ciltlik "*Küçük Asya'ya Bakışlar*" adlı kitabını yayınladı.

Bir müddet sonra Petersburg'lu bilim adamı Lirih'in Kürtlerin nüfusu, sakin oldukları yerler, aşiretleri, tarihleri, dillerini inceleyen iki ciltlik eseri yayımlandı. Bu çalışmaları, Kürt tarihi hakkındaki incelemeleri ile ün yapan Rus bilim adamı Caba'nın Kürt edebiyatı ile ilgili kitabı takip etti. (5)

Caba, bu husustaki çalışmalarını Küçük Asya'daki diplomatik görevi sırasında yaptı. Ve Şarmo, Fransız ansiklopedisine Kürt maddesini ve Kürt tarihinin, Kürt kültürünün ana kaynağı olarak elde bulunan eski eserlerden biri olan "*Şeref Name*"'yi koydu.

Böylece Kürtlere özgü incelemeler, Rusya'da gizli bir biçimde başladı.

Ve doğu bilimlerine yeni bir dal ilave edildi. Ünlü bilginlerden Mar Oribli, Gord Lefiski ve diğerleri de bu çalışmaları katılarak, Kürt halkının toplumsal yapısı hakkındaki bilinmeyen noktaların aydınlanmasına yardımcı oldular.

Fakat bu çalışmaların hepsinin üstünde çok daha geniş ve derin araştırmalar, Rus bilim adamlarının Kürt konusunu ve tarihini marksist bir fikir çerçevesinde ve üslubunda ele almalarından sonra başladı.

1930 yıllarında Rostobcin tarafından Kürdistan hakkında ve Kürtlerin sosyal, ekonomik ve etnografik yapıları ile dilleri konularında ilk araştırma ve inceleme kitabı yazıldı ve yayımlandı. Eserin hazırlanmasında en fazla emeği geçenler: Kordif, Felçifiski, Gazi Vakbof, Celilof ve Cemile Celil idi.

DİPNOTLAR

- (1)Orjinal adı Barbo Zo Kürdistan (Kürdistan İçin Savaş) olan bu kitap, Bağdat'ta yayınlanan "Kardeşlik" isimli derginin yayını olarak, "19. Yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadeleler" olarak Arapça'ya çevrilmiştir. Yukarıdaki önsöz, kitabı Rusça'dan Arapça'ya çevirenler aittir.
- (2)Ksenefon, Onbinlerin Dönüşü. (Ki, bu kitap Türkçe'ye tercüme edilmiştir.
- (3)D. Curzon, Fars ve Fars Meselesi, cilt-I, S.533,550,522,555.
- (4)Henri Trotir, Küçük Asya Kürtleri, cilt-7.S.11
- (5)Caba, Görüşler ve Kürt Hikayeleri, 1860.

Açıklama

□□□ *Kurdistan Press*'in 82. sayısında yayınlanan "Federal Almanya, Kürt Federasyonu" başlıklı haberle ilgili KOMKAR tarafından gazetemize gönderilen açıklamayı kısaltarak, yayınlıyoruz. □□□

Konu: Kürdistan Press'in 26.4.1990 tarihli ve Mayıs ayı sonunda baskıya verildiği belirtilen 82. (7-8) sayısında yer alan "Federal Almanya, Kürt Federasyonu, ANK, Köln" haberindeki kimi yanlış ve gerçekleri yansıtmayan bölümlerine ilişkin yayınlanması istemiyle gönderdiğimiz açıklama.

Sayın Yayın yönetmeni,
Sayın Redaksiyon görevlileri,
Öncelikle söz konusu haberinizdeki unutulmuş kimi konuları hatırlatmakla yazımıza başlamak ve yer yer yapılan bir yanlışla değinerek esas konumuza geçmek istiyoruz.

1- "Tek federasyon oluşturma çalışmaları" haberinde belirtildiği gibi 1989 yılında başlatılmadı. Birlik çalışmaları 1988 yılının Kasım ayında başlatıldı.

2- (...) kimi örgüt isimlerinin sonuna parentez açılarak eklenen siyasi parti isimlerinin bir zorlamadan kaynaklandığı inancındayız. Biz, bugüne kadar hiç bir zaman ve hiç bir yerde KOMKAR isminden sonra başka bir ismi parentez içinde belirtmedik, buna ihtiyaç da duymadık. Bizi tanıyan zaten isimimizden, yapmış olduğumuz çalışmalarından tanıyor...

3- Haberinizde yukarıda isimleri sayılan "Dernek ve federasyon temsilcileri ortak bir tüzük çerçevesinde anlaşarak örgütlenme çalışmalarını yürütmek için bir Hazırlık Komitesi oluşturdular." "Yapılacak kongrede kendilerini feshedip, yeni federasyona katılmaları öngörülen dernek ve federasyonlardan KOMKAR isim sorununda federasyonun KOMKAR adını alması konusunda ısrar ederek, birlik faaliyetlerinden ayrılmıştı..." deniyor.

KOMKAR'ın birlik görüşmelerine katıldığı süreçte tüzük konusunda anlaşıldığını ileri sürmek kaba bir çarpıtmadır. Henüz daha birliğin ilke ve prensipleri konusunda bir anlaşmaya varılmadan tüzük taslakları hazırlayıp önerenler bizler değildik ve öneriye ise "bunun erken olduğunu, öncelikle ilke ve prensiplerde anlaşmak gerektiğini" belirterek karşı çıktık...

Ayrıca KOMKAR, oluşturulacak federasyonun "KOMKAR adını almasında ısrar" gibi "basit gerekçe"lerle birlik çalışmalarından çekilmedi.

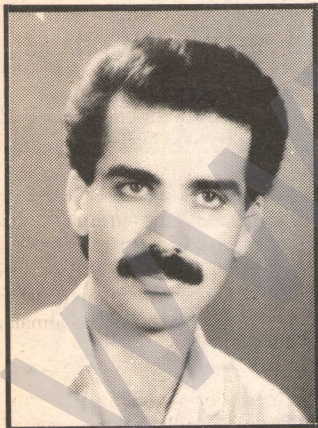
(...) Sorun kimilerinin ısrarla üzerinde durdukları gibi isim veya yönetim çoğunluğu meselesi değildir. Sorun, yurtsever bazda Kürdistanlı kitlelerin gerçek anlamda demokratik ilke ve prensipler üzerinde birliğini sağlamadığıdır. Sorun yurtsever bazda daha etkin iş yapabilmektir. Karşı karşıya bulunduğumuz sorun budur. Kürdistan'da hergün yeni bir olay gelişiyor; katliam, sürgün, operasyon ve insanlık dışı uygulamalar bir birini izliyor. bu ve benzer konularda somut pratik, iş yapabilirlik, eylemlilik ayıdır. Kitle ve taban da buna göre kişi ve örgütleri değerlendirebilecek güçtedir.

Yukarıda genel hatlarıyla vermeye çalıştığımız görüşlerimizin yayınlanması istemiyle çalışmalarınızda başarılar diler, dostluk selamlarımızı iletiriz.

Merkez Yürütme Kurulu Adına/M. Şahin

ZEKİ AKTAŞ (Bedirxan)

1.1.1950—1.8.1990

Dêrika Çayê Mazî
Welatê bav û kal e
Lê sed hawar û gazî
Jê dût ketim çend sal e

Ez li wê hatim dinê
Wê dergûşê hejandim
Heywax hey mala minê
Dijminan jê revandin

Xwezî vê carê ji min
Serê xabê bidita
Bila ruhîstî canê min
Hingê ji xwe r'îbimêta

EMÊ TE JI BÎR NEKÎN...

Süleyman Akkoyun • Mustafa Aydoğan •
A. Halim Aktaş • Zekerîya Çelik • Ata Ala

NAMA VEKİRÎ

ji bo Bush û Gorbaçov

□□□ Partiyên Kurdistanî Bakur, Başûr û Kurdistanî Suriyê ji bo civîna bilind a Bush û Gorbaçov, ku di 9'ê Îlonê de paytexta Finlandiya, Helsînkî çêbû, namekî şandin. Rêxistinên Kurdistanî di nama xwe de, ji her du serokan xwestin ku gava pirsên Rojhilatanavîn bê minaqaşekirin, divê pirsê Kurdî jî bê rojevê. Herwe hêzên Kurdî di nama xwe de giringiya çareserkirine pirsê Kurdistanê jî anîn ziman.

Nama ji alî; Eniya Kurdistanî-Iraq • Tevgera Rizgariya Kurdistan (TEVGER) • Partiya Rizgariya Kurdistan (RIZGARÎ) • Partiya Demokrata Kurdistanî Tirkîyê (TKDP) • Tevgera Sosyalîsta Kurdistanê (TSK) • Rizgarîxwazên Neteweyê Kurdistan (RNK) • Partiya Demokrata Kurd li Suriya (El-Partî) • Partiya Demokrata Pêşverûya Kurdên li Suriya • Partiya Karkerî Kurdistan (KÎP) hatiye şandin.

Nama parti û rêxistinên Kurdî weha ye:

"Ekselans, wekî hun dizanin, neteweyê Kurd yê ku 25 milyon e, di nav sînorên çar dewletan de, ji hemû mafên xwe yê netewî û demokratî bêpar dije. Kurdên Iraqê yê ku beşek ji gelê me ne, li hember serkirdayetiya dewleta Iraqê di pêvajokê dîrokî de her ji bo mafên xwe yê demokratî, netewî û mirovatî şer da ne. Disa her wekî hun agahdar in, Partiya BEES ya Iraqê û serkirdayetiya wê ya dîktator pêşberî gelê me şerek ne mirovatî-dijwar dajo. Nimûneyên wan yê dawî, bikaranîna gazên kîmyewî di heremên Helebçe-Adar 1988 û Behdînan-Tebax 1988 in.

Serkirdayetiya Iraqê ya îro ne bi tenê di nav welat de li hemberî Kurdan, di sala 1980 yî de li hember Îranê û di meha derbasbûyê de li hember Kuweyt bi êrîşkirinên xwe carek din nîşan da ku bêseke ye ku astenge ji bo aşîti û ewlîtiya (emniyeta) heremê.

Girêdayî van tiştên jorîn, biryargirtina Ambargoya Aborî, ji bal Konseya Ewletîya Rêxistina Yekîtiya Netewan, bi xwe Iraq ji karakterê yê êrîşkar bi dût nexist.

Serokatiya dîktatoriya Saddam, li hember mafên gelê Ereb yê Iraqê jî astengek e. Serkirdayetiya dîktator hemû mafên demokrat yê gelê Ereb bi dawî aniye.

Serokê hêja, di vê civîna we de ya ku babet heye ji bo peydakirina aşîyek berdeyamî û ewlîtiya Rojhilata Navîn, wekî nûnerên gelê Kurd em dixwazin ku hûnê ji bo aşîyek rastane û berdeyamî wek aliyekî herê girîng pirsê netewî, demokrat meşru ya neteweyê Kurd jî binin rojeva xwe.

Em wekî alî ji serokên hêja,

Di hemû pêgavên navnetewî de ku wekî naverok pirsê Rojhilata Navîn heye, nûnertiya neteweyê Kurd jî wekî aliyek girîng bête ber çavan.

Daxwazên meşrû yê Eniya Kurdistanî Iraqê, ya ku berpîrsiyariya neteweyê Kurd dike li Kurdistanî Iraqê divê berçav bête girtin û di sewiya navnetewî de bête parastin. Hêviya me ev e, ku hûn yê ji bo vê yekê pêngavên pêwîst bavêjin.

Bi hêviya ku hûn di civîna xwe ya bilind de, li ser Rojhilata Navîn û mafê neteweyê me, bigihîn biryarek hêja, em serfiraziya karê we dixwazin."

DUYURU • DANEZAN

□□□ *Kurdistan Press*'in yaklaşık 3.5 yıllık yayın dönemini kapsayan (1-78) sayıları 3 cild olarak toplandı. Ciltleri isteme koşulları şöyledir:

İskandinavya için: 1 Cilt 250 SEK, 3 Cilt 700 SEK. • Avrupa Ülkeleri: 1 Cilt 70 DM, 200 DM • ABD ve Avustralya: 1 Cilt 35 Dolar, 3 Cilt 100 Dolar

Ciltler isteklilerin adreslerine ödemeli olarak gönderilir. Yukarıdaki fiyatlara posta masrafı dahil değildir.

□□□ *Hejmarên Kurdistan Press'e* (1-78) yê nêzîkê 3 sal û niv di 3 cildan de hatine berhevkerin. Şertê xwestina cildan weha ye:

Ji bo Skandînavya: 1 Cild 250 SEK, 3 Cild 700 SEK. / Welatên Ewropa: 1 Cild 70 DM, 3 Cild 200 DM. • Amerika û Awistralya: 1 Cild 35 Dolar, 3 Cild 100 Dolar

Kesên ku bixwazin cil bikirin, dikarin bi rêya poste bi dest xin. Mesrefa postê ne di nav bûhayê jorîn de ye.

İsteme Adresi • Navnişana Xwestinê: BOX 70 80, 172 07 SBB/SWEDEN

KURDISTAN PRESS
rojnameya 15 rojîn 15 gûnlûk gazete

Chefredaktör
Orhan KOTAN. 08-984743
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO. 08-298332
Tryckeri:
Svenska Tryck Centralen

Postadress: Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besökadress: Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf: [46] 8 - 29 83 32
Telex: 131 42 ANK S
Telefax: 08 - 733 95 54
Postgiro: 4151269 - 0

Kurdisk - Turkisk Tidning
Utkommer varannan vecka
Nummer: 84 (11-12)
26 September 1990

ISSN 0283 - 4898

IRAK'TA MUHALİF GÜÇLER TEMEL PRENSİPLERDE ANLAŞTI

Sürgün Hükümeti Kuruluyor!

Güney Kürdistanlı siyasi güçlerin liderleri (1987/G.Kürdistan); Soldan sağa— François Hariri(I-KDP) • Kak Neçir(I-KDP) • Mamoste Nazım(YNK) • Dr. Fuat Masum(YNK) • Resul Mamend(PSK-I) • Mesut Barzani(I-KDP) • Sami Abdurahman(PDGK) • Ali Abdula(I-KDP) • Muhsin Dizeyi(I-KDP) • Kek Kerim(PASOK) • Awad Abdülgafur(YNK) • Molla Nasuh(PSK-I) • Kek Ömer(YNK) • Abdulmevcud(PDGK) • Fahrettin Kakayi(I-KDP) Foto;ANK

□□□ Kürdistan Cephesi liderlerinden Celal Talabani, 26 Eylül günü Kürt Haber Ajansı (ANK)'na yaptığı açıklamada, bütün Irak'lı muhalif güçlerin içinde yer aldığı geniş tabanlı Cephe'nin, Saddam sonrası Irak'ın tek siyasi alternatifi olduğunu ve sürgün hükümeti niteliği taşıdığını belirtti.

Talabani, birkaç haftadan beri Suriye'nin başkenti Şam'da bütün Irak'lı muhalif güçlerin katılımı ile sürdürülen görüşmelerde temel prensipler üzerinde anlaşıldığını, bir hafta içinde görüşmelerin tamamen sonuçlanacağını belirterek, şunları söyledi: "Cephe, dört temel güçten oluşuyor. İslami Hareket, Kürdistan Cephe, Komünist ve Demokratlar, BAAS'çılar. Temel prensipler üzerinde anlaşılan bu güçler, ortak bir komitenin oluşturulması kararına da varmış bulunuyor. Bugüne kadar sürdürülen görüşmelerde, diktatörlük rejiminin yıkılması ve tasfiye edilmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin sağlanması, siyasi ve mesleki örgütlenmenin özgürlüğü, basın-yayın, ifade özgürlüğünün güvence altına alınması, Kürtlerin haklarına kavuşması, milli ve dini azınlıklar üzerindeki baskılara son verilmesi gibi temel konularda anlaşmaya varılmış durumda. Saptanan bu prensipleri esas alan hükümet programı niteliğindeki Cephe Programı'nın tamamlanması, onaylanması ve açıklanması için çalışmalarımız devam ediyor."

Sürgün hükümeti niteliğindeki Cephe'nin laik ve İslami güçleri bünyesinde barındırdığını belirten Talabani, Cephe'nin bağımsız ve tarafsız

bir dış politika izleyeceğini, kuruluşun resmen tamamlanmasından sonra, Cephe adına oluşturulacak yetkili bir heyetin Suriye, Türkiye, İran, Suudi Arabistan, Mısır, Libya ve diğer bölge ülkelerini ziyaret edip, Cephe'nin amaçlarını anlatarak, bölge ülkelerinin desteğini almaya çalışacağını söyledi.

Cephe karar ve yürütme organlarında bütün güçlerin yer alacağını da belirten Celal Talabani, Yürütme organında ağırlığın temel güç olarak sayılan örgütlerde olacağını da sözlerine ekledi. Öte yandan, ANK'nın edindiği bilgilere göre, Cephe Yürütme Organı'nda üç İslami örgüt (Hizbul Dava, Meclis Ala İslami, Hizbul Emel İslami), Irak komünist Partisi, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP), Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) gibi güçlü Kürt örgütleri ile, Suriye yanlısı BAAS'çılarının yer alması konusunda prensip anlaşmasına varılmış durumda.

Başkan Mitterand'dan siyasi destek

Başkanı olduğu Kürdistan Cephe Heyeti'nin geçtiğimiz hafta Fransa'ya yaptığı resmi ziyaret konusunda da ANK'nın sorularını cevaplandıran Talabani, Fransa ziyaretlerinin Fransa Hükümeti'nin resmi daveti üzerine gerçekleştiğini belirterek, Paris'te yaptıkları temaslardan oldukça memnun kaldıklarını, Başkan François Mitterand adına, Cephe Heyeti'ne Ortadoğu'ya ilişkin uluslararası konferanslarda Kürt sorununun Fransa tarafından gündemleştirileceği konusunda söz verildiğini de vurguladı. Paris'te Başkan Mitterand'ın Birinci Müsteşarı, İncansız Yardım Bakanı ve Dışişleri Bakanı ile gö-

rüşmelerde bulduklarını belirten Talabani, Elysee Sarayı'nda sıcak bir ilgi ile karşılandıklarını, görüşmeler sırasında Madamme Mitterand'ın da kendilerine büyük yardımları olduğunu sözlerine ekledi. Görüşmeler sonucunda Fransa'nın Türkiye ve İran'daki Irak'lı Kürt mültecilere yardım edeceğini, 2 bin mültecinin Fransa'ya kabul edileceği sözünü aldıklarını belirten Talabani, Fransa'nın Kürtlerle siyasi ilişkilerini sürdüreceği, Ortadoğu'ya demokrasinin yerleşmesi için çalışılacağı, İnsan Hakları'nın güvence altına alınmasına ve Kürt ulusunun haklarına kavuşması konusuna ağırlık verileceğinin kendilerine açıklandığını belirtti.

"Türkiye, Irak'ın işlerine karışamaz!"

Türkiye Cumhurbaşkanı Özal'ın ABD ziyareti ve Türk dış politikasının Saddam sonrası Irak'ta, Kürtlerin içinde etkin olabilecekleri bir çözümü engellemek olduğu yönündeki soruyu da cevaplandıran Talabani, Türkiye'nin, Irak'ın işlerine karışmaya hakkı olmadığını belirterek, şunları söyledi: "Türkiye'nin Irak'ın işlerine karışmasını kabul etmeyiz. Saddam sonrası Irak salt Kürtlerden oluşmayacaktır. Saddam hangi şekilde giderse gitsin, ondan sonra hangi alternatif gelirse gelsin, Kürtler bütün alternatifler içinde en önemli taraf olacaktır. Irak'ta Kürtlerin içinde yer almadığı ve etkin olmadığı hiç bir siyasi alternatifin kalıcılığı ve istikrarı olamaz. Ayrıca, Batı Avrupa ülkeleri, ABD ve Sovyetler Birliği'nin görüşü; Saddam sonrası alternatif içinde Kürtlerin hak ettikleri bir ağırlıkta yer almaları gerektiği yönündedir." "Özal'ın ABD yetkililerini etkileyebileceğini

sanmıyoruz. Artık ABD, Kürt sorununun adil ve kalıcı bir çözüme kavuşmadıkça, Ortadoğu'ya barış ve istikrarın gelebileceği görüşündedir. Bundan dolayı, Turgut Özal'ın Kürt hareketine karşı yürüttüğü çalışmalarda başarıya ulaşabileceğini sanmıyorum."

Kürt sorunu dünya gündeminde

ANK'ya verdiği mülakatta 2-4 Kasım 1990 tarihleri arasında Stockholm'de yapılacak Uluslararası Kürt Konferansı'na katılacağını belirten Talabani, bu Konferans'ın Kürt sorununun uluslararası platformlara götürülmesine olumlu bir basamak olduğuna inandıklarını belirterek, şunları söyledi: "Stockholm Konferansı, Paris'ten sonra Kürt sorununun dünya gündeminde yer almasının ikinci adımı olacaktır. Kuşkusuz bu konferans, bir öncekinden daha da nitelikli olacaktır. Kürdistan Cephe bu Konferans'a katılacaktır. Konferans'ın Kürtler için ileri bir adım olacağını düşünüyoruz. Ayrıca, aldığımız bilgilere göre, yine Kasım 1990 sonlarında ABD Kongresi Kürt sorunu üzerine Washington'da uluslararası bir konferans düzenlemeyi kararlaştırmış bulunuyor. Washington Konferansı'nın da Kürt sorununun internationalize edilmesi için üçüncü bir adım olmasını dileriz..."

Sürgün hükümeti kuruluşu ile ilgili Şam'da Reuter ajansına bir açıklamada bulunan Irak İslami Hareket liderlerinden Ayetullah Taki de, aralarında varolan görüş ayrılıklarının giderildiğini yakın bir zaman içinde sürgün hükümeti niteliğindeki Cephe'nin kurulacağını belirtti.

Stockholm • ANK